

Opomíjené klenoty

Drobné sakrální stavby v Poodří

Bořivoj Teichmann

Společnost přátel Poodří

Své trpělivé manželce Božence

Opomíjené klenoty

Drobné sakrální stavby v Poodří

Bořivoj Teichmann

Společnost přátel Poodří

V edici POODŘÍ dosud vyšlo:

- Neuschlová Š. (ed.) (1999): Současné výsledky výzkumu v chráněné krajinné oblasti Poodří
- Malíková A. (2000): Na pooderských loukách
- Buschová K., Busch P. (2000): Dům pro Poodří. Stavební kultura v krajině Poodří
- Kočárek P. (2003): Za hmyzem pooderských luk

**Společnost přátel Poodří děkuje všem, kteří
se finančně spolupodíleli na vytištění této publikace.**

Nadace Open Society Fund Praha

Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Jakubčovice nad Odrou, Odry,
Petřvald na Moravě, Proskovice, Studénka, Stará Ves nad Ondřejnicí, Suchdol nad Odrou.

Laboratoř Morava s.r.o., Studénka

Obsah

Předmluva	6
Úvod	7
Poděkování	8
Vysvětlení některých architektonických prvků	9
Seznam světců	16
Popisy objektů dle obcí	
Albrechtický	25
Bartošovice	33
Bernartice nad Odrou	41
Butovice	51
Heřmánky	55
Hladké Životice	57
Hukovice	62
Jakubčovice nad Odrou	65
Jeseník nad Odrou	70
Jistebník	76
Klokočůvek	79
Košatka	84
Kunín	87
Loučky	94
Mankovice	97
Nová Horka	107
Nová Ves (bývalá)	110
Odry	115
Petřvaldík	128
Polanka nad Odrou	132
Proskovice	139
Pustějov	145
Spálov – Spálovský mlýn, Skála P. Marie	153
Stará Bělá	156
Stará Ves nad Ondřejnicí	169
Studénka	177
Suchdol nad Odrou	185
Svinov	187
Vítovka	190
Vražné Dolní	193
Seznam použité literatury	198

Předmluva

Drobné sakrální stavby – kapličky, boží muka, kříže, poklony, sochy svatých – stály a pořád ještě stojí na okraji zájmu společnosti i památkové péče. Jsou zvláštní, mnohdy nikomu nepatří, často se neví, proč byly postaveny, dedikační nápisy vybledly, pamětníci nejsou... Prostě jen stojí po desetiletí a staletí na svém místě. Jejich původní význam, kdy byly především vyjádřením lidové zbožnosti, se vytratil. Co s nimi? Stovky jich pro nezájem nebo naopak přílišný nevraživý zájem lidí zmizely, ale stále jich ještě mnoho nacházíme ve volné krajině i v obcích. Mají pro nás ještě význam?

Drobné sakrální stavby plnily funkci pamětní, vždyť mnohé jsou spojeny se zcela konkrétními událostmi či lidskými osudy, nesou v sobě pečeť památného místa. Především však bylo jejich posláním uspokojování běžných každodenních náboženských potřeb lidí. Kostel byl určen nedělím a svátkům, kříž k modlitbě při práci na poli. Kapličky byly cílem procesí v prosebné dny, konaly se zde liturgické obřady spojené se svátky jejich svatých patronů. Jako druhotně získaná pak byla jejich funkce orientační, stavěly na významných místech, na křižovatkách a v zákutích cest, na návrších, na okrajích vesnic, u studánek.

To vše ale patří do značné míry minulosti. Přesto tomu tak není zcela, i dnes najdeme podél silnic nové drobné křížky, památníky tragických událostí, u starých křížků i v kapličkách pak čerstvé květiny.

Význam je ale dnes již převážně v něčem jiném. Kapličky, boží muka a kříže tvoří malebné jednotlivosti naší kulturní venkovské krajiny, vizuální dominanty či drobná a často i svébytná architektonická a sochařská díla v obcích. Jsou to památky, udávající krajině její rozměr, spojující minulost se současností, jak se dnes říká, jsou součástí našeho kulturního dědictví. V dnešní pomíjivé době jsou staré drobné památky připomenutím něčeho stabilního, zastavením času, pobídkou k chvilkovému zastavení, k zamyšlení. Přispívají k pocitu sounáležitosti s krajinou, s domovem.

Po staletí různé ideologické vlny na drobné památky útočily. Vadily době ne snad fyzicky, ale především myšlenkově. Ničivým údobím mnoho z nich podleгло a ani dnes nemohou konkurovat „velkým“ památkám, jsou drobné, je jich moc, ani se vlastně neví, kde jsou a většina ani není umělecky zvláště cenná. I proto mnohé chátrají, pomalu vrůstají do terénu a zůstávají po nich jen hromady cihel a kamenů či značky v mapách.

Mnohé však naopak doznaly v posledním desetiletí svého znovuoživení. Oprav se ujímají obce, skupiny nadšenců i jednotlivci. Součástí bývá jejich nové vysvěcení, konají se pobožnosti, restaurují sochy. A tak se, doufejme, začíná drobným památkám blýskat na lepší časy.

Drobným příspěvkem pro jejich nadějnější budoucnost má být i knížka, kterou držíte v ruce. Vydejme se spolu za opomíjenými klenoty Poodří.

Bořivoj Teichmann, Radim Jarošek

V říjnu 2004

Úvod

Záměr zabývat se drobnými sakrálními stavbami v Poodří vzešel z prostého faktu – nikdo se jejich dokumentací v celistvosti nezabývá.

V roce 2002 jsme se proto rozhodli provést jejich co možná nejúplnější inventarizaci. Při stanovení zájmového území jsme se drželi vymezení daným vlastivědným časopisem POODŘÍ, šlo tedy o obce jejichž katastrem protéká řeka Odra od Spálova po jižní okraj Ostravy.

Jde o následující katastry: Albrechtíčky, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Butovice, Heřmánky nad Odrou, Hladké Životice, Hukovice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Klokočůvek, Košatka nad Odrou, Kunín, Loučky nad Odrou, Mankovice, Nová Horka, Odry, Petřvaldík, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, Spálov (část v údolí Odry), Stará Bělá, Stará Ves nad Ondřejnicí, Studénka nad Odrou, Suchdol nad Odrou, Svinov, Vražné u Oder (část Dolní Vražné). Celková velikost vymapovaného území činí 270 km² a bylo zdokumentováno 220 objektů.

Předmětem dokumentace byly všechny typy drobných sakrálních staveb – kříže, boží muka, kapličky (nikoliv kaple), poklony, sochy svatých apod. Dokumentovali jsme jen v současnosti existující objekty, i když jsme se snažili podchytit informace i o zmizelých. A těch bylo bohužel mnoho...

Nositelům záměru byla Společnost přátel Poodří, ale realizace by nebyla možná bez mnoha dalších, kteří přispěli, někdy drobností, jindy se podíleli významně. Během mapování jsme poznali řadu nadšenců, kteří věnují hodně svého času péči o kříže a kapličky. I některé obce zodpovědně přistoupily k jejich ochraně a bylo příjemné zjišťovat, jak jsou opět opravovány. Všem patří náš dík, neboť bez jejich úsilí by mnohé zanikly.

Naší snahou bylo zjistit co nejvíce faktů a z tohoto důvodu jsme se pokusili navázat kontakt se všemi, kteří by mohli pomoci, oslovili jsme kněží, kronikáře, vlastivědné pracovníky, čerpali jsme z dostupné literatury. Někde naše úsilí našlo odezvu, jinde ne. Mimo naše možnosti zůstaly některé archivní fondy a rovněž jsme nenavázali kontakt s bývalými německými obyvateli.

Popisy objektů jsou v publikaci uvedeny z prostorových důvodů v zestručněné podobě. Ukázku kompletní dokumentace uvádíme na příkladu kříže ze Staré Vsi nad Ondřejnicí.

Dokumentace probíhala v l. 2002–2004, tomu odpovídá i stav objektů zachycených na fotografiích. Všechny popisované objekty mohou zájemci nalézt na listech základních map ČR 1:10 000. Přehled rodáků a osobností uváděný u jednotlivých obcí je do jisté míry subjektivní a jde o jejich výběr (tučně zvýrazněné nacionálně se vztahují k dané obci).

Jsmo si vědomi, že i přes snahu o úplnost nám některé objekty mohly uniknout a jistě se najdou i mnozí, kteří by mohli uvedené informace doplnit a upřesnit. Rádi uvítáme veškerá sdělení, která by mohla přispět k poznání „opomíjených klenotů“ v Poodří a dopomoci k dalšímu, rozšířenému vydání této publikace.

Příklad kompletního popisu objektu

pískovcový KŘÍŽ ROSALIE LEDNICKÉ z roku 1865

ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, vlevo u začátku Brušperské ulice u zahrady čp. 67.

Objekt na hranici k.ú. Brušperk mezi dvěma vzrostlými břízami, parcela 720.

Kříž nechala postavit svobodná Rosalie Lednická ze selské usedlosti čp. 63 ve Staré Vsi jako náhradu za zteřelý dřevěný kříž a požádala staroveského faráře Johanna Černého, aby u olomoucké konsistoře zprostředkoval jeho zasvěcení, který tak učinil přípisem ze dne 28. září 1865 (v latině).

1. dělená podnož: (155x120 cm) v: 10 cm
2. podstava se šikmým završením: (105x70 cm) v: 15 cm
3. soklík se členitým konkávním završením a pravouhle vybranými rohy (94x62 cm) v: 50 cm
4. nástavec s volutovými rameny a vyloženou profilovanou konkávní kordonovou římsou v: 125 cm
5. volutový podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou, poškozený kovový držák v: 95 cm
6. vlastní kříž (šestiúhelný profil ramen) na patce se šikmým završením, kamenný korpus a titul **INRI** v: 190 cm

Celková výška 485 cm

- reliéf P. Marie Bolestné s nimbem, na bocích pojednány reliéfy pětilistých růžic na ratolestech
- reliéfní symboly umučení Ježíše Krista:
 - kopí (probodení boku)
 - třtina s hubkou (občerstvení s octem a žlučí)
 - ruka (Ahasverův¹⁾ políček)
 - důtky (bičování)
 - lucerna a pochodeň (osvětlení při snímání a uložení do hrobu)
 - kladivo (přibíjení na kříž) a kleště (snímání z kříže)
 - hrací kostky (losování o roucho)

Foto: 14. 9. 2002 a 19. 8. 2003

Poznámky

¹⁾ Ahasver, věčný (bludný) Žid

Podle legendy setník, který udeřil Ježíše Krista po jeho odsouzení u Piláta. Tehdy mu Ježíš řekl: „Já odcházím na smrt, ty však budeš chodit po světě až do mého návratu!“ Ahasver tak bloudí světem jako symbol věčně živého a šťvaného ducha lidstva a znovu vždy omládne, když se dožije sta let.

Poděkování

Dovolujeme si uvést jména alespoň některých z těch, kteří dopomohli ke vzniku této publikace: František Eliáš z Oder, Květoslav Wiltšch z Oder, Petr Lelek z Jakubčovic nad Odrou, Leopold Biskup a Ilona Stavinohová z Bernartic nad Odrou, Milada Němčková z Proskovic, Petr Bill z Hladkých Životíc, Bronislav Novosad z Kunína, Jaroslav Král z Polanky nad Odrou, Zdeněk Orlita z Oder, Anna Orlitová z Mankovic, Vít Zatloukal a Jaromír Chvostek ze Staré Vsi nad Ondřejnicí, Miroslav Staněk a Lukáš Pomikálek ze Studénky, Stanislav Schmeidler z Děrného, Daniel Říčan ze Suchdolu nad Odrou, Marie Hrabovská z Hukovic, Vladimír Petřvalský z Bartošovic, Jaroslava Brichová (Státní okresní archiv Nový Jičín), Jaroslava Šustková a Josef Malcher ze Spálova, Lothar Kudla z Butovic, Rostislav Sýkora z Petřvaldíku, Hubert Šula z Hladkých Životíc, Václav Pavlík z Albrechtiček, Alois Olšovský ze Staré Bělé.

Vysvětlení některých architektonických prvků

Kaplička (capella)

je drobná stavba většinou z cihlového zdiva.

Kapličky vznikaly v barokním reformačním období od konce třicetileté války jako stavby sakrální, ale za císaře Josefa II. byly odsvěcovány; v období romantismu chátraly a zanikaly, avšak některé byly opravovány a zůstaly tak v krajině až do dnešní doby.

Jednotlivé typy kapliček:

- prostorové
- prostorové se zvoničkou
- výklenkové kapličky (poklony)
- vnitřní (vestavěné)
- skalní

Exteriér - většinou s bílou barvou fasády, případně s kombinací odlišné barvy u vystupujících článků (římsy, pilastry, lizény, ostění či šambrány, podezdívka) nebo částí prolomených otvorů (špalety oken a dveří)

Podezdívka - obvykle odstupněná a barevně odlišná horní (viditelná) obvodová část základu. Materiálem je kámen, omítnuté cihly či smíšené zdivo.

Fasáda - barevně upravená (obvykle bílá nebo žlutá, případně kombinovaná) venkovní omítka. Některé nově upravované fasády jsou necitlivě omítnuty břizolitem.

Čelní stěna - stěna s korunní římsou (jednoduchou, šikmou, nejčastěji členitou) a prolomeným vstupem

Štítová stěna se odsazeným štítem nebo štítem odděleným korunní římsou

Štít může mít tympanon (prázdný, s různou výplní, neúplný)

Dveře - v prolomeném, obvykle obdélném otvoru čelní zdi

- rovné (podle pravoúhlého zaklenutí)
- záklenkové podle tvaru záklenku (stlačený, segmentový, obloukový, lomený)
- jedno- či dvoukřídlové

Materiál plech, dřevo (výplňové dveře), pouhá kovová mříž (na závěs nebo zásuvná).

Mívají zárubně a dřevěný práh, případně jsou pouze zavěšeny na kovové háky do stěny a jsou zajištěny zámkem, zástrčkou pro kladku nebo petlicí.

Špaleta - svislá plocha (kolmá nebo šikmá k lici stěny) kolem dveřního otvoru

Ostění - nejčastěji kamenné, příp. dřevěné orámování dveřního otvoru (na rozdíl od štukové šambrány)

Průzor (průhled do interiéru) - otevřený, mřížovaný či zasklený otvor obvykle v horní části dveří. Mřížování kovové nebo dřevěné (obyčejné nebo ozdobné), kolmé, vodorovné nebo šikmé

Světlík - pevná prosklená horní část dveřního otvoru nad rovnými dveřmi

Štít - přímo navazující na štítovou stěnu; některé štíty mívají celou plochu deštěnou

- samostatný, vymezený bočními (šikmými) hranami a spodní hranou (odsazenou nebo ve formě římsy)

-
- samostatný s prázdným tympanonem (vymezený šikmými rameny a spodním ramenem (ve formě římsy)
 - samostatný s neúplným tympanonem (vymezený pouze šikmými rameny nebo i spodním ramenem se samostatnou okapnou stříškou)

Tympanon - vnitřní plocha štítu (frontonu) v průčelí; bývá v ní výklenek pro obraz či sošku

Okapová stříška - spodní hrana frontonu (korunová římsa opatřena krytinou)

Výklenek - drobná nika pro obraz nebo sošku, která má různé zaklenutí.

Boční stěny - s korunní římsou (jednoduchou, šikmou, nejčastěji členitou)

Okna - prolomené malé okenní otvory čtvercového či obdélného tvaru s různým završením (viz zaklenutí dveří)

- jednoduché otevřené otvory
- pevná prosklená v rámu; lomeně (goticky) zaklenutá jsou opatřena kružbou
- prosklená dvířka (pravá nebo levá), někdy s barevným prosklením (vitráž)

Špaleta - svislá plocha (kolmá nebo šikmá k lici stěny) kolem otvoru okna

Šambrána - ozdobné štukové vnější rámování okenního otvoru

Ostění - nejčastěji kamenné, příp. dřevěné orámování okenního otvoru (na rozdíl od štukové šambrány)

Svorník - kámen na vrcholu okenního oblouku (klenák)

Zadní stěna

- rovná (bez štítu, s korunní římsou jako součástí obvodu)
- přímá (štíťová, bez korunní římsy)

Ve štítu zadní stěny může být otevřený kruhový odvětrávací otvor.

Závěr - zadní část s půdorysem obloukového či lichoběžného, příp. polygonálního tvaru, bývá také odsazena

Korunní římsa - vyložená profilovaná podstřešní část zdiva

- obvodová na všech stěnách objektu
- třístranná (čelní stěna a stěny boční)
- dělená (přední část přerušena výklenkem či nikou)

Přední část římsy (okapová stříška) je obvykle opatřena krytinou (šindel, plech, falcovky, bobrovky).

Střecha - tvar obvykle sedlový, příp. obloukový nebo karnýzový

Krytina - šindel, plech, pálené falcovky, prejzy či jednoduché nebo dvojité bobrovky

Vrcholový křížek dřevěný, kovový (latinský, jetelový, patriarší) na štítu

Některé kapličky mívají na závěru hřebenu terakotovou či kovovou makovičku

Interiér - v hladké vápenné malbě (obvykle bílé, příp. žluté či kombinované barvy)

Podlaha

- prostá z udusané hlíny
- dřevěná (fošny, hranolky)
- cihlová (cihly na plocho či na hranu)

-
- betonová
 - teracová
 - dlážděná se spárovanými dláždicemi (betonové, barevné keramické)

Boční stěny

- rovné
- s podstropní korunní římsou

Na bočních stěnách bývají také obrazy či barvotisky svatých.

Okna - prolomené malé okenní otvory čtvercového či obdélného tvaru s různým završením (viz zaklenutí dveří)

- jednoduché otevřené otvory
- pevná prosklená v rámu; lomeně (goticky) zaklenutá jsou opatřena kružbou
- prosklená dvířka (pravá nebo levá, obvykle na kličku), někdy s barevným prosklením

Závěr - zadní stěna interiéru

- rovná
- s podstropní korunní římsou
- lichoběžná
- půlkruhový či segmentový (apsida s čtvrtkulovou konchou)

Na zadní stěně bývají umístěny obrazy svatých, barvotisky nebo křížky. U větších objektů může být závěr oddělen od vnitřního prostoru triumfálním obloukem.

Stánek

- zděný oltářík, případně zděný s dřevěnou horní deskou
- dřevěný oltářík

Na horní ploše jsou umístěny obrazy svatých, barvotisky, křížky, svícny i drobné kultovní předměty.

Krucifix - plastický korpus Krista na kříži

Antependium - ozdobná bílá příkrývka (někdy značená christogramem IHS, Iesus hominum salvator) horní plochy stánku s překrytím jeho čela

Strop - horní část interiéru

- plochý (zrcadlový)
 - valený (klenutý)
 - česká (čtvercová) placka
 - pruská (obdélná) placka
 - křížový (případně i s výsečemi)
- Součástí stropu bývá kovový závěs (hák, kruh) pro zavěšení svítidel.

Kříž (crux)

U podnože jsou uvedeny rozměry v cm (šířka čelní, délka boční a výška vč. završení).

U kříže je uvedena jen celková výška v cm.

Podnož - spodní díl, který zprostředkovává přechod na terén

- dělená, jednotlivé díly jsou spojeny kovovou kotvou (plochá kramle); tvar podnože je čtverec, obdélník, příp. kruh

Horní plocha je obvykle rovná, případné završení je šikmé; může mít i okosené hrany (svislé či horní obvodové).

Podstava - spojovací díl mezi podnoží a soklíkem

- dělená, jednotlivé díly jsou spojeny kovovou kotvou (kramle); tvar podstavy je čtverec, obdélník, příp. kruh.

Horní plocha je obvykle rovná, případné završení je šikmé; může mít i okosené hrany (svislé či horní obvodové).

Podstava může být odstupněna, značení spodního dílu (1) a horního dílu (2). Bývá na ní umístěno označení kamenické firmy.

Soklík - spojovací díl mezi podstavou a nástavcem

Završení je obvykle členité, případně rovné nebo šikmé; hrany bývají okosené nebo s pravouhle vybranými rohy. Soklík může být odstupněn, značení spodního dílu (1) a horního dílu (2). Obvykle je na něm umístěno označení kamenické firmy.

Nástavec - vyšší střední díl mezi soklíkem a podstavcem, obvykle s vyloženou profilovanou kordonovou římsou; může mít okosené nebo pravouhle vybrané hrany. Barokní nástavec může mít volutovou spodní část nebo i odsazená boční volutová ramena. Boční plochy volutových ramen bývají zdobeny svislými zvonečkovými reliéfy.

Feston - samostatný nebo spojovací dekorativní reliéf (závěs z listů, květů nebo ovoce, propletený či zakončený stuhou).

Výklenek - mělká, obvykle odsazená obdélná prohlubenina v čelní stěně, která má půlkruhové, segmentové, mušlové, jetelové nebo lomené (gotické) završení, případně postranní cvikly; další výklenky mohou být i po obvodu nástavce.

Nika - hlubší výklenek, ve kterém bývají plastické kamenné či kovové sošky svatých (P. Marie či P. Marie Bolestná, sv. Maří Magdaléna, sv. Cyril, sv. Metoděj).

Čelní stěna (případně mělký výklenek) - bývá pojednána různými nápisy (nábožnými či přímo biblickými).

Některé starší typy nástavců mají na čelní stěně reliéfní zobrazení **symbolů umučení Krista**:

- zkřížené kopy a třtinu s hubkou namočenou do octu
- bičovací důtky
- kladivo, kleště a hřeby
- roucho a korbel s hracími kostkami
- ruka (od zápěstí) jako symbol Ahasverova políčku

Součástí čelní stěny nebo římsy může být kovový **držák lucerny** či svíce (obvykle pouhý zbytek s rozetou).

Zadní stěna mívá **dedikační nápis** se jménem dárce a letopočtem (vročení).

Některé starší typy nástavců mívají na čelní stěně:

- reliéfní postavu (P. Marie, P. Marie Bolestná)
- nápis
- citační biblický s odvoláním na příslušný biblický citát (obvykle na čelní stěně)
- dedikační (věnovací) se jménem fundátora (dárce) a letopočtem (vročení); obvykle na zadní stěně

Římsa - vyložená profilovaná horní část nástavce (kordonová hlavní římsa)

Pásek - rovná úzká část

Obloun - latinsky torus, souměrně vyduťatá část

Výžlabek - latinsky trochilus, souměrně vyhloubená část

Převodka - konkávně vřduťatá nebo konvexně vyduťatá část

Spodní část římsy bývá konkávní (vyhloubená). Některé římsy mají štítkový tvar tvořený čelním a zadním štítkem, případně také štítky obvodovými, v rozích okosenými; mohou mít ve středu puklici (kruhový dekorační motiv z jiného materiálu).

Podstavec - nižší vrchní díl mezi nástavcem a patkou kříže, obvykle s vyloženou profilovanou korunní římsou; může mít okosené nebo pravoúhle vybrané hrany, případně i volutový tvar.

V čelní stěně může též být mělký obdélný výklenek s půlkruhovým, segmentovým, jetelovým nebo lomeným (gotickým) zaklenutím, případně postranními cvikly; zaklenutí může být odsazené.

Ve výklenku bývá plastická kamenná či kovová soška P. Marie.

Součástí čelní stěny může být kovový držák lucerny či svíce (obvykle pouhý zbytek s rozetou). Některé starší typy podstavců mají na čelní stěně reliéfní zobrazení symbolů umučení Krista (viz nástavec).

Římsa - vyložená profilovaná horní část podstavce (korunní horní římsa). Složení jako u kordonové římsy.

Vlastní kříž - materiál kámen, pískovec, žula, mramor, kov (litina); může mít také okosené hrany

Některé typy křížů:

- řecký, se stejně dlouhými vodorovnými rameny (břevny)
- latinský, nejdelší dolní stojina
- jetelový, horní stojina a vodorovná ramena (břevna) jsou ukončena trojlistem
- hrotový, hrotové výstupky na horní stojině a před rovným zakončením ramen (břeven)
- jehlančitý, horní stojina a ramena (břevna) latinského kříže jsou ukončena malým jehlanem
- kovový, obvykle latinský nebo jetelový dekorativní s ozdobným zakončením ramen (břeven) i horní stojiny

Korpus - kamenné nebo kovové (někdy zlacené) tělo ukřižovaného Ježíše Krista, u dřevěných křížů bývá plechové.

Nápisová páska - latinsky titulus, kamenný nebo kovový (plechový), případně glyptický titul

- INRI (Iesus Nazarenus Rex Iudaeorum)
- JNKŽ (Ježíš Nazaretský, král židovský)

Boží muka

- původně sloup, symbolizující bičování Krista podle rozhodnutí Pontia Piláta

Hlavní typy:

- sloupová
- hranolová

Mariánský sloup

(Immaculata conceptio - neposkrvněná)

Neposkrvněné početí P. Marie, které platí od doby papeže Pia IX. jako věroučný článek katolické víry a byl jako takový prohlášen v roce 1854; světi se 8. prosince.

Tyto sloupky pochází z doby od poloviny 17. století.

Podnož - čtvercový, příp. kruhový základ

Podstava - nižší válcová část na podnoži

Soklík - vyšší válcová část na podstavě, příp. s kordonovou římsou

Hladký sloup ve tvaru vysokého komolého kužele.

Hlavice - kompozitní (složená) horní část sloupu pod vlastní sochou

Socha P. Marie se sepjatýma rukama na hrudi, případně s dítětem v náručí. Stojí na pŕlměsíci umístěném na zeměkouli obtočené hadem.

Atributy:

- nimbus - svatozář s 12 hvězdami
- zeměkoule
- had - bývá ztvárněn s jablkem v tlamě jako symbol hřichu
- pŕlměsíc - podle jedné z verzí se jedná vlastně o kravské rohy, tj. symbol egyptské bohyně Isis (Eset). Z jejího kultu přešly nesporně některé prvky do křesťanství.
- dítě (Jezulátko), podle téže verze symbol dítěte bohyně Isis, tj. boha Hora

Posvěcení - zde církevní obřad posvěčující různé profánní (obecné) objekty (školy, kapličky, kříže)

Vysvěcení - (konsekrace) církevní obřad svěcení kněze, kostela, kalicha, zvonů. Vysvěcení provádí biskup.

Zasvěcení - (patrocinium) církevní obřad zasvěcení kostela, kaple či oltáře, případně také upomínkových předmětů. Jednoduché zasvěcení provádí pověřený kněz.

Reliéf P. Marie Bolesné - Buchwitzův kříž v Dolním Vražném

Seznam světců

sv. Alois (Luigi Gonzaga)

Narodil se 9. března 1568 jako nejstarší syn markýze Ferdinanda Gonzagy z Castiglione u Mantovy (Horní Itálie) a zemřel 21. června 1591 v Římě; kanonizován (svatořečen) byl v roce 1726.

Ve věku deseti let složil slib čistoty jako páže u dvora ve Florencii, ve dvanácti letech přijal v Miláně první svaté přijímání od kardinála Karla Boromejského, který se stal jeho vzorem; v šestnácti letech vstoupil v Římě jako novic do jezuitského řádu Tovaryšstva Ježíšova, kde složil sliby a po celý život se věnoval teologickým studiím a hlavně péči o těžce nemocné; byl svatořečen v roce 1726.

Jeho ostatky jsou v barokním kostele sv. Ignáce v Římě, jeho hlava a Aloisově bazilice v Castiglione v horní Itálii.

Patron - Mantovy; mládeže, studujících a při volbě povolání

Znázornění - jako jezuita v sutaně s rochetou, s Ignácem z Loyoly; proti moru a očním chorobám

Atributy - jezuita, kříž, lebka, lilie

Církevní svátek - 22. červen

Obec - Dolní Vražné

sv. Anežka (Česká)

Narodila se 20. listopadu 1211 v Praze, zemřela 2. března 1282 v Praze, dcera českého krále Přemysla Otakara I. a Konstace Uherské; jako malé děvče byla dvakrát zasnoubena, jednou s Boleslavem Slezským a podruhé s Jindřichem, synem císaře Friedricha II., svazky však byly z politických důvodů zrušeny.

Dne 11. června 1234 vstoupila do kláštera Na Františku, kde se za několik měsíců po složení věčných slibů stala podle rozhodnutí papeže Řehoře IX. abatýší kláštera klarisek¹⁾ OSCI (Ordo S. Clarae Iesu).

V této funkci setrvala až do své smrti, i když se titulu v roce 1238 z pokory vzdala a přijala pouze titul starší sestra (soror maior). Ještě před vstupem do kláštera založila v roce 1231 v Praze na Starém Městě (na břehu Vltavy) dvojitý klášter minoritů mužské a ženské větve, a to na pozemku, který ji daroval její bratr král Václav I.

V roce 1233 založila pak na Starém Městě pražském (u kostela sv. Haštala) špitál sv. Františka z Assisi se špitálním bratrstvem, které na její žádost osamostatnil papež Řehoř IX. svou bulou ze 27. dubna 1238 jako mužský řád křížovníků s červenou hvězdou (jediný ryze český mužský řád).

Po smrti byla pohřbena ve svém klášteře (dnes klášter sv. Anežky České na Starém Městě Na Františku), avšak její hrob přes usilovné pátrání nebyl dodnes nalezen. Blahoslavena byla teprve v roce 1874 a až 12. listopadu 1989 ji papež Jan Pavel II. svatořečil.

Patronka - země české (sousedí sv. Václava na Václavském náměstí od sochaře Václava Myslbeka)

Znázornění - jako abatýše s královskou korunou, jak ošetřuje nemocné

Atributy - almužna, beránek, klariska, královská koruna, model kostela, nemocný žebrák

Církevní svátek - 13. listopadu

Obec - Hladké Žitovice

Poznámka:

¹⁾ klariska - členka církevního katolického řádu založeného svatým Františkem z Assisi a svatou Klárou

sv. Anna

Matka Marie, matky Ježíšovy

Žila v Jeruzalémě se svým manželem Jáchymem, starším knězem; měla po dvacetiletém neplodném manželství andělské zjevení (rovněž tak její manžel při polní práci), kdy jim anděl zvěstoval narození dítěte.

Patronka - Florencie, Innsbrucku a Neapole, matek a vdov, hospodyň, dělnic, horníků, krejčích,

mlynářů, truhlářů, soustružníků, za déšť a proti bouři, za znovunalezení ztracených předmětů.

Znázornění - někdy s Marií a Ježíškem (sv. Anna Samotřetí, tj. ve společnosti dalších dvou osob), jako matrona s šátkem na hlavě

Atributy - dítě (Ježíšek), Panna Maria

Církevní svátek - 26. července (společný s manželem Jáchymem)

Obec - Bernartice nad Odrou

sv. Antonín Paduánský

Narodil se v roce 1195 v Lisabonu, zemřel 13. června 1231 v Arcelle u Padova; kanonizován (svatořečen) byl roku 1232.

Pocházel z bohaté šlechtické rodiny a po náboženském vzdělání se stal v roce 1212 kanovníkem augustiniánů v portugalské Coimbre; v roce 1220 pak přestoupil k františkánům, přijal jméno Antonín (jeho křestní jméno bylo Fernandez) a odjel na misi do Maroka.

V Maroku těžce onemocněl a musel se vrátit, loď však v hrozně bouři musela přistát na Sicílii; odtud pak Antonín odešel do Assisi a dostal se do osamělého horské kláštera Monte Paolo blízko pobřežního města Forlì na adriatickém pobřeží.

Měl mimořádné řečnické nadání, čehož využíval na svých kázáních v kostelech, na velkých náměstích i přímo na mořských plážích, někdy za účasti až 30 tisíc posluchačů; v letech 1224-1226 kázal také v jižní Francii.

Otec řádu františkánů ho posléze jmenoval mistrem řádu a prvním učitelem teologie pro Menší bratry.

Vyčerpán dlouholetou misijní činností se nakonec uchýlil na statek blízko Padovy, kde si v koruně stromu dal postavit kazatelnu.

Papež Řehoř IX. mu pro jeho velkou znalost svatého Písma udělil titul „Archa Zákona“, avšak v té době již Antonín cítil blížící se smrt a odebral se k řeholnicím do Arcella u Padovy, kde také brzy zemřel.

Je často zobrazován jako kazatel k rybám; podle legendy totiž jednou kázal na mořském břehu u Rimini velkému davu, ve kterém ho ale téměř nikdo neposlouchal, když tu najednou vystrčily ryby své hlavy z hladiny a jemu tak naslouchaly. U jeho hrobu se v průběhu let udály mnohé zázraky.

Patron - františkánů, Padovy, Lisabonu, Paderbornu a Hildesheimu, pekařů, horníků, cestujících, chudých, milujících, manželství, žen a dětí, šťastného porodu, proti ztroskotání lodí, válečným útrapám a moru, je pomocníkem v každé nouzi

Znázornění - jako mladý františkán v kazatelském postoji

Atributy - františkán, kázání, lilie, ryby, malý Ježíšek

Církevní svátek - 13. června

Obec - Bartošovice

sv. Florián

Narozen ve 2. polovině 3. století v Zeiselmaueru u Vídně, zemřel 4. května 304 v Lorchu u Ennsu (Rakousko). Důstojník římského vojska a vedoucí kanceláře císařského místodržícího Akvilina v Lauriacu (dnešní Lorch).

Za římského císaře Diokleciána byli na počátku 4. století krutě pronásledováni křesťané, ke kterým svou výchovou Florián patřil; byl zatčen při pokusu o vysvobození 40 křesťanů ze žaláře v Lorchu a krutě mučen, když odmítl zapření své víry a obětování bohům a nakonec byl s mlýnským kamenem na krku svržen do řeky Enns. Nad jeho hrobem, kde ho pochovala vdova Valerie, postavili v 8. století pasovští biskupové kanovnický klášter.

V 13. století byly nalezeny jeho ostatky a v období před a po 2. světové válce pak ostatky dalších 40 mučedníků, které jsou uloženy v bazilice v Lorchu.

Floriánovy ostatky byly v 11. století přeneseny do Říma, odkud je prý polský královský syn Kazimír přivezl do Krakova.

Patron - Horního Rakouska, Bologně a Krakova, kláštera sv. Floriána u Lince, hasičů, kominíků, sládků, kovářů, proti nebezpečí ohně a vody a při suchu, při neúrodě, proti bouři, při spáleninách

Znázornění - jako římský voják s kopím a korouhví, jak hasí hořící dům

Atributy - hořící dům, kámen, mlýnský kámen, kbelík, meč, oheň, vědro, voda, voják

Církevní svátek - 4. května

Obec - Hladké Žitovice, Proskovice, Svinov

sv. František z Assisi

Narodil se na přelomu let 1181/1182 v Assisi (Itálie), zemřel 3. října 1226 v Assisi; kanonizován byl papežem Řehořem IX. dne 16. července 1228. Syn bohatého obchodníka Petra Bernardone a Francouzsky Jany Pica.

Podle legendy uslyšel při modlitbě v kostelíku sv. Damiána pod Assisi hlas Krista z kříže, aby dal kostel do pořádku a vzal tuto výzvu doslovně; prodal zboží z otcova skladu a peníze na opravu předal farářům.

Otec ho však vyzval, aby všechno vrátil, což František učinil a navíc se ještě vzdal i dědictví; před zraky biskupa a mnoha přihlížejících se zbavil svých šatů a nahý vyběhl z města.

Později, při modlitbě v kostelíku P. Marie Andělské pod Assisi, uslyšel další slova, tentokrát z Lukášova evangelia, aby nebral s sebou ani měšec, ani mošnu, ani žádnou obuv a poznal tak, že mu byla ukázána cesta; odložil tedy obuv a navlékl si hnědou kutnu, kterou převázal provazem a vydal se jako žebrák na cesty.

V roce 1210 přišel František s dvanácti druhy k papeži Inocencovi III. do Říma a ten mu potvrdil jednoduchou františkánskou řeholi; tak vznikl františkánský řád žebravých mnichů Ordo fratrum minorum a počet jeho mnichů stále rostl.

František dostal od benediktinů zmíněný kostel P. Marie Andělské i s kousíčkem půdy a zřídil vedle něho dům, pozdější františkánský klášter. František kázal i zvířatům (ptáci, ovce), která nazýval svými bratry a sestrami.

Dne 24. září 1224 při hluboké extázi na hoře u La Verny se mu na těle objevila stigmata (jizvy Ježíšovy); těch se již do konce života nezbavil a byly pro něho zdrojem fyzické bolesti.

V roce 1230 nechal františkán Eliáš pohřbit jeho tělo v tajném místě v kostele P. Marie Andělské (dnes nádherná poutní bazilika sv. Františka), kde byly v roce 1818 nalezeny v podzemní kryptě.

Patron - Itálie a italské katolické církve, Assisi, basilejského biskupství, chudých, sociální práce, ekologů, kupců, krejčích, tapetářů, proti bolestem hlavy a proti moru

Znázornění - v kutně (často s kapucí), v jeskyni (poustevně)

Atributy - bořící se dům, jehně, kostel, kříž, lebka, lilie, stigmata, zeměkoule

Církevní svátek - 4. října

Obec - Odry

sv. Hubert z Maastrichtu (Belgie)

Narozen okolo roku 655 v Akvitánii (Francie), zemřel 30. května 727 v Tervuerenu (Belgie). Oženil se ještě mladý, ženu však ztratil při narození prvního dítěte, a tak se se svou bolestí uchýloval stále více do lesů; dle legendy tam spatřil jelena se svítícím křížem mezi parohy, což ho přimělo k úmyslu zasvětit svůj život Bohu. Dal se na pokání a stal se řeholníkem.

Byl aktivním misionářem v zalesněných Ardénách, kde ještě přetrvávalo modloslužebnictví. Jeho ostatky byly vyzvednuty 3. listopadu 743 a kolem roku 825 se dostaly do Andagia v Ardenách (dnes S. Hubert), ale od Francouzské revoluce jsou neznámé.

V Hubertův den se svěť chléb, sůl a voda, aby byl člověk při jejich požití chráněn před kousnutím psa.

Loveckým psům se vypaloval takzvaný Hubertův klíč, aby se zvířata nebála vody.

Patron - Arden, biskupství v Lutychu, myslivců a střelců, řezníků, kožešníků, soustružníků, optiků, kovodělníků, slévačů, matematiků a výrobců matematických přístrojů, loveckých psů, proti psímu kousnutí a vzteklíně u psů, proti hadímu uštknutí a strachu před vodou (u zvířat)

Znázornění - v biskupském oděvu, se psy a jelenem s parohy

Atributy – jelen s křížem mezi parohy

Církevní svátek - 3. listopadu

Obec - Jeseník nad Odrou

sv. Jan Evangelista

Narodil se v 1. století n. l. v Betsaidě u Genezaretského jezera, syn Zebedea a Salome a zemřel kolem roku 101 v Efezu (Řecko); galilejský rybář a apoštol, bratr apoštola Jakuba Staršího.

Jemu světil Ježíš na kříži svou matku, on jako první uviděl prázdný Ježíšův hrob a také jako první poznal vzkříšen Krista u Tiberiadského jezera.

Za to, že kázal slovo Boží, byl vypovězen na ostrov Patmos. Svá poslední léta však strávil v Efezu (až po smrti císaře Domiciána, pronásledovatele křesťanů), kde také ve vysokém věku zemřel; byl jediným apoštolem, který zemřel přirozenou smrtí.

Tradičně je mu připisováno autorství čtvrtého evangelia, tří biblických epištol (První až třetí list Janův) a Apokalypsy (Zjevení sv. Jana).

Patron - teologů; úředníků, notářů, sochařů, malířů, spisovatelů, knihkupců, knihtiskářů, vazačů knih, výrobců papírů, výrobců zrcadel, rytců, vinařů, řezníků, za dobrou úrodu i proti krupobití; přátelství, proti otravám, spáleninám, bolestem nohou a padoucnici

Znázornění - jako mladý muž (západní umění) i jako stařec (východní umění), často s kalichem

Atributy - had, hrob, kalich, kalvárie, kněz, kotel, orel, písácké potřeby, ratolest, stařec, sud

Církevní svátek - 27. prosinec

Obec - Jistebník

sv. Jan a Pavel z Říma

Mučedníci (snad bratři) ze 4. století n. l., narození v Římě, kde také zemřeli; veškeré bližší údaje jsou ztraceny a zaznamenány jsou pouze jejich jména v římském mešním kánonu.

Legenda o nich je adaptací příběhu o důstojnících Juventinovi a Maxmiliánovi v paláci u Konstancie, dcery Konstantina Velikého, kteří byli zavražděni v roce 363 proto, že odmítli sloužit jeho nástupci Juliánu Apostatovi.

Patroni - počasí; proti kroupám, nečasů a blesku, za déšť a proti němu, za sluneční svit, proti moru

Atributy – halapartna, meč, kyj, věnec, kroupy

Církevní svátek - 26. června

Obec - Stará Ves nad Ondřejnicí

sv. Terezie z Avily (*28. 3. 1515 Avila, †4. 10. 1582 Alba de Tormes)

Španělská řeholnice a mystička

Církevní svátek - 15. října

Obec - Studénka

sv. Jan Nepomucký¹⁾ - patron země české

Narodil se asi v roce 1345 v Nepomuku, zemřel 20. března 1393 v Praze; do roku 1380 byl notářem v pražském generálním arcibiskupském vikariátu, kanonizován (svatořečen) byl až 19. března 1729.

Začal studovat církevní právo nejprve v Praze a pak v italské Padově, kde v roce 1387 dosáhl doktorátu. V roce 1389 ho arcibiskup Jan z Jenštejna jmenoval generálním vikářem. Podle legendy ho král Václav IV. nutil k tomu, aby mu prozradil, co mu sdělila královna Jana při zpovědi; když se nedozvěděl, co chtěl, dal zmučeného polomrtvého Jana svrhnout z mostu do Vltavy (místo dnes označuje černá mramorová deska u Karlova mostu) a jeho tělo našli rybáři 17. dubna (prý podle pěti hvězd kolem hlavy).

Historická skutečnost však je docela jiná, král Václav IV. se snažil oslabit moc a vliv pražského arcibiskupství tím, že chtěl prosadit vznik nového biskupství, a to po uprázdění opatského úřadu v kladrubském klášteře, ovšem až po smrti tamějšího staříckého opata.

Když však opat zemřel, zvolili mniši ihned opata nového a arcibiskup Jan z Jenštejna tuto volbu potvrdil, což se stalo v králově nepřítomnosti; rozzuřený král dal arcibiskupské úředníky zatknout, vyslýchat i mučit, při čemž mu nejvíce odporoval a napomínal ho právě Jan Nepomucký, který na vše dopltil svou smrtí.

Patrně v roce 1396 bylo Janovo tělo přeneseno ze hřbitova do katedrály sv. Víta na Hradčanech; dnes jsou jeho ostatky uloženy pod stříbrným barokním náhrobkem z let 1733-1736 v ochozu před kaplí sv. Jana Nepomuckého.

Dne 15. dubna 1719 byl hrob komisionálně otevřen a ostatky byly ověřovány, při manipulaci se světovou lebkou vypadla z kalvy organická hmota o velikosti lžice, což byl podle všech pěti přítomných odborníků světcův jazyk, nevysvětlitelným způsobem zachovaný; dne 27. ledna 1725 byl opětně zkoumán nalezený jazyk, který asi tři čtvrtě hodiny po vyjmutí naběhl a zčervenal, což bylo přítomnými označeno za další zázrak.

Patron - Čech, habsburského domu; druhý patron jezuitského řádu, kněží a zpovědníků; mostů, lodníků, mlynářů, proti pomluvám, za mlčenlivost, proti nebezpečí vody

Znázornění - kněz se štolou, biret na hlavě, prst na ústech, krucifix v rukou, nimbus pěti hvězd

Je jediným světcem s nimbem kolem hlavy kromě P. Marie, která je takto znázorňována.

Atributy - hvězdy, jazyk, kanovník, kotva, krucifix, most, palma, ryba, řeka

Církevní svátek - 16. květen

Obec - Hukovice, Polanka nad Odrou, Stará Bělá

Poznámka

¹⁾ Nepomuk - město v okrese Plzeň-jih (kdysi též Pomuk, první písemná zmínka 1177), kde se dle pověsti narodil Jan Nepomucký (psal se Jan z Pomuku). V roce 1636 byla na údajném místě jeho narození založena kaple, později zde byl v 2. polovině 17. století postaven kostel a zasvěcen sv. Janu Křtiteli; ten byl v období 1734-1738 barokně přestavěn a zasvěcen sv. Janu Nepomuckému. Kostel stojí na náměstí a má půdorys latinského kříže.

sv. Kříž

Kříž, na kterém byl ukřižován Ježíš Kristus, hledala v Jeruzalémě na Golgotě hledat císařovna Helena¹⁾, když její syn Konstantin²⁾ pod znamením kříže zvítězil nad Maxentiem.

Podle legendy byly na Golgotě nalezeny v roce 326 kříže tři a nápis z kříže Kristova ležel opodál; tehdy jeruzalémský biskup Makarius dal všechny kříže přinést k osobě na smrt nemocné, která se u přítomnosti velkého množství lidí po doteku jednoho z nich uzdravila a ten pak byl uznán za kříž Kristův.

Císařovna dala větší část nalezeného kříže obložit stříbrem a dala jej k opatrování jeruzalémskému biskupu; zbývající třísky se rozšiřovaly po světě jako ostatky sv. Kříže.

Církevní svátky:

- 14. září Povýšení sv. Kříže (zaveden při zasvěcení baziliky sv. Kříže v Jeruzalémě v roce 335)

- 3. května Nalezení sv. Kříže (zaveden až v VIII. století)

Obce - Bernartice nad Odrou, Proskovice, Stará Bělá, Studénka

Poznámky:

¹⁾ římská císařovna Helena svatá (* kolem roku 255 v Bithýnii na severozápadním pobřeží Turecka, †18. srpna 330 v Izmitu v západním Turecku), dcera pohanského hostinského a manželka římského císaře Konstantina I. Chlora; s ním měla syna Konstantina; dala se pokřtít již v roce 312.

Její ostatky jsou uchovávány v Římě na Kapitolu v chrámě S. Maria in Aracoeli v kapli sv. Heleny.

²⁾ její syn Konstantin Veliký (* kolem roku 285 v Srbsku, †22. května 337 u Nikomédie v Turecku), který nechal postavit v Jeruzalémě baziliku sv. Kříže (S. Croce in Gerusalemme) na místě nalezení sv. Kříže; pokřtěn byl až na smrtelné posteli.

Dnes jsou v podzemí v Helenině kapli ostatků uloženy tři úlomky sv. Kříže, dva trny z Kristovy trnové koruny, jeden hřeb kříže, kus nápisu INRI a článek prstu „nevěřícího” Tomáše.

P. Marie (Matka Boží, patronka křesťanů)

Pocházela z Nazaretu v Galileji a byla příslušnicí kmene Leví; jejími rodiči byli Joachim a Chana, která porodila Marii ve vysokém věku.

Podle bible se Marie v mládí zasnoubila s tesařem Josefem z Nazaretu, avšak ještě před svatbou počala dítě, které podle zjevení archanděla Gabriela počala z Ducha svatého; Josef pak žil s Marií v panenském (josefském) manželství a zemřel předtím, než začal Ježíš kázat v Galileji.

Dítě (Ježíše) porodila Marie v Betlémě a pak všichni utekli před králem Herodesem do Egypta. Po návratu žila s Ježíšem asi 18 let v Nazaretu; objevila se pak na svatbě v Káni Galilejské a potom až jako truchlící pod křížem i s Ježíšovými bratry.

Poslední zmínka je o jejích modlitbách s učedníky po Kristově nanebevystoupení, kdy již asi žila u učedníka Jana; jako místo jejího úmrtí uvádí legenda Jeruzalém nebo turecký Efez.

Patronka - křesťanstva; Bavorska, Lausanne; biskupství v Cáchách, hostinských, kuchařů, lodníků, proti bouři a blesku, v každé nouzi

Znázornění - obvykle s dítětem (Ježíšek, jezulátko)

- s planoucím srdcem na hrudi

- s dýkou (mečíkem) v hrudi (P. Marie Bolestná)

- Immaculata (Neposkvrněná), samostatná plastika na sloupu

- ve Svaté rodině

Atributy - koruna, nimbus (svatozář), dítě (jezulátko), žezlo, mečík (dýka), had, zeměkoule, jablko, půlměsíc, růženec, planoucí srdce

Mariánské svátky:

- 1. ledna Matky Boží P. Marie
- 18. ledna P. Marie, Matky jednoty křesťanů (český kalendář)
- 2. února Očišťování P. Marie (Hromnice)
- 26. března Zvěstování Páně (anděl P. Marii)
- 8. května Marie, prostřednice všech milostí (český kalendář)
- 31. května Navštívení P. Marie
- 16. července P. Marie Karmelské
- 15. srpna Nanebevzetí P. Marie (hlavní svátek)
- 22. srpna P. Marie Královny
- 8. září Narození P. Marie
- 12. září Jména P. Marie
- 15. září P. Marie Bolestné
- 7. října P. Marie Růžencové
- 21. listopadu Zasvěcení P. Marie v Jeruzalémě
- 8. prosince P. Marie, počaté bez poskvrny prvotního hříchu (Immaculata)

Obec - Albrechtický, Bartošovice Bernartice nad Odrou, Butovice, Hukovice, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Kunín, Mankovice, Proskovice, Pustějov, Spálov (Spálovský mlýn), Stará Bělá, Studénka, Dolní Vražné

P. Maria Lurdská

Dne 11. února 1858 se prý v jeskyni Massabielle pod městem Lourdes ve Francii zjevila prostě čtrnáctiletá venkovanka Bernadette Soubirous (†1879 v klášteře) P. Maria a 15. února tu vytryskl zázračný pramen.

Papež Pius IX. dal v roce 1876 sochu P. Marie v té podobě, jak se dívka zjevila, korunovat. Papež Lev XIII. zavedl v roce 1891 na den 11. února zvláštní svátek Zjevení. Z Lurd se tak stalo poutní místo pro desetitisíce poutníků, z nichž mnozí nemocní zde hledají léčivé účinky pramenité vody na nemoci pohybových ústrojí, vyléčení rozvšňují po skalních stěnách své berle a nechávají vyložit stěny baziliky P. Marie, která je 20 m nad jeskyní, mramorovými deskami s děkovnými nápisy za své uzdravení podle slibu, který předem učinili (ex voto).

Obec - Albrechtičky, Bernartice nad Odrou

sv. Martin Tourský

Narozen okolo roku 316 n. l. v Sabarii (dnes Szombathely v Maďarsku), zemřel 8. listopadu 397 v Candes u Tours ve Francii.

Byl synem vojáka a jako mladý důstojník se rozdělil o svůj plášť se žebrákem, načež se mu ve snu zjevil Kristus, oděný polovinou jeho pláště.

Krátce na to se nechal pokřtít a kolem roku 369 požádal o propuštění z armády a prohlásil, že jako voják Kristův nemůže bojovat se zbraní; byl obviněn ze zbabělosti, ale odpověděl nabídkou, že se sám postaví beze zbraně proti nepřátelskému vojsku. Ze služby byl propuštěn a za nějaký čas začal žít jako poustevník na malém ostrůvku Gallinara před městem Albengou na Ligurském pobřeží, který je dnes v soukromém vlastnictví.

Později ho povolal biskup Hiláriu do svého biskupství v Poitiers, u kterého si Martin zřídil další poustevnu. Na přelomu let 371/372 si lid zvolil Martina jako svého nového biskupa v Tours a on si podržel svůj dosavadní asketický způsob života a nastěhoval se před brány města do několika ubohých chatrčí, z kterých postupně vznikl klášter Marmoutiers.

Svůj biskupský úřad zastával po 30 let, stále podporoval chudé a vykonával pastorační cesty ve svém biskupství. Jeho hrob se stal poutním místem a frankou národní svatyní, jeho plášť byl jako říšská relikvie brán na všechna polní tažení; jeho ostatky byly v 16. století zničeny hugenoty, avšak malá část se zachovala v kryptě baziliky sv. Martina v Tours, nad kterou byl v roce 1900 postaven nový kostel.

V předvečer svátku sv. Martina se lidé stýkají s celou svou rodinou, s dobrými přáteli a zasedají ke stolu k pečivu a tučně martinské huse, která byla dříve poslední pečení před šestitýdenním adventním půstem.

Patron - diecézí Rottenburg-Stuttgart a Mohuč; Burgenlandu, švýcarského kantonu Schwyz, vojáků, jezdců, koní, krejčích, mlynářů, vinařů, hoteliérů, hostinských, hlasatelů, cestujících, chudáků a žebráků, zajatců, abstinentů; domácích zvířat a hus, za úrodu na polích, proti vyrážce, hadímú uštknutí a růži (nakažlivá kožní nemoc)

Znázornění - dělení pláště s žebrákem u nohou koně

Atributy - vojenský římský šat, bílý kůň, meč, plášť, žebrák

Církevní svátek - 11. listopadu

Obec - Bernartice nad Odrou

sv. Vendelín

Narodil se kolem roku 550 ve Skotsku, zemřel asi roku 617 v Tholey (Sársko), poustevník, opat. Celý jeho život je ponejvíce legendární; měl to být královský syn, který se ve věku 20 let rozhodl, byv vychován biskupem, že podnikne cestu do Říma, kde prý byl papežem požehnan.

Na zpáteční cestě se usadil v Trevíru jako poustevník a za živobytí přijal službu pastýře u šlechtice. Se svým stádem chodil k velmi vzdálené hoře, kde se modlival; když jednou šel jeho pán kolem, velmi se zlobil, protože se domníval, že Vendelín nemůže být do večera se stádem zpět ve stáji, avšak když přišel domů, pastýř i jeho stádo tam již byli.

Jako odčinění krivdy vystavěl šlechtic poustevnu blízko statku, kde se Vendelín nadále modlival.

Pro jeho zbožný život ho vyhledali mniši z blízkého kláštera v Tholey a zvolili ho opatem. Podle další legendy našli mniši jeho pohřbenou mrtvolu na druhý den ráno vedle klášterního hrobu; nechali zapřáhnout dva voly a nechali táhnout vůz s mnichovým tělem, kam chtějí a ti došli až na horu tam, kde se poustevník dřív tak rád modlival.

Dnes je tam poutní město Wendel nad Sárou.

Patron - sedláků, pastýřů, ovčáků; dobytka a polí a proti dobytčímu moru

Znázornění - jako poutník, mnich, poustevník, pastýř (vzácněji i jako královský syn)

Atributy - hůl, mošna, ovce, pes

Církevní svátek - 21. října

Obce - Polanka nad Odrou, Stará Ves nad Ondřejnicí

sv. Zdislava z Lemberka

Narozena kolem roku 1220 v Křižanově na Moravě, zemřela roku 1252 na hradě Lemberku, východně od Jablonného v Podještědí, otcem byl Přibyslav z Křižanova (královský purkrabí) a matka Sibyla ze Sicílie. Mladička Zdislava se provdala za šlechtice Havla Markvartice na hrad Lemberk a měli spolu čtyři děti.

Založili spolu klášter v Jablonném a v Turnově pro řád sv. Dominika.

Vyčerpaná Zdislava jednak mateřskou péčí, jednak budovatelskou a apoštolskou prací, zesnula mladá v Kristových letech a je pohřbena v Jablonném v barokním chrámě sv. Vavřince a Zdislavy.

Roku 1907 ji papež Pius X. zařadil mezi blahoslavené a v roce 1949 zahájil kardinál Štěpán Trochta kanonizační proces.

Patronka - rodin, kongregace sester dominikánek, litoměřické diecéze a českého národa

Znázornění - s manželem a dětmi

Atributy - kostel, erb Ivce, ošetřovatelka nemocných

Církevní svátek - 30. květen

Obec - Hladké Životice

sv. Cyril (vlastním jménem Konstantin), apoštol Slovanů

Narodil se v období 826/827 v řecké Soluni (Thessaloniki), zemřel 14. 2. 869 v Římě, pohřben v bazilice San Clemente.

Vyučoval na císařské univerzitě v Cařihradě; jako posel k Chazarům společně s bratrem Metodějem nalezl na Krymu ostatky sv. Klementa, které později uložili v Římě.

V roce 863 byl na žádost moravského knížete Rostislava vyslán společně s bratrem Metodějem na Moravu, aby zde šířil křesťanství ve slovanském jazyce (vyslal ho císař Michael III.).

Sestavil slovanské písmo (glagolici) na základě řecké kurzivy a částečně arabštiny a překládal Písmo a bohoslužebné knihy (evangelia, apoštolář, misál a žaltář) do staroslověnštiny; ke čtyřem evangeliím napsal Proglas (předmluvu).

Ve dvojici se sv. Metodějem byli jako byzantští misionáři křesťanskými světci a apoštoly Slovanů.

Od 14. století patroni Moravy, od začátku 17. století také patroni Čech, od roku 1863 patroni slovanských národů a roku 1980 patroni celé Evropy.

Patron - Morava a Čechy, později celá Evropa

Znázornění - klášterní kutna, kříž v pravé a kniha v levé ruce

Atributy - vysoká berla ukončena dvojitým křížem, kniha (bible)

Církevní svátek - 5. červenec

Obec - Albrechtický, Pustějov, Studénka

sv. Metoděj, apoštol Slovanů

Narodil se v roce 815 v řecké Soluni (Thessaloniki), zemřel 6. 4. 885 na Moravě, pohřben pravděpodobně v katedrálním chrámu P. Marie na Velehradě, hrob dosud nebyl lokalizován.

Na biskupa byl vysvěcen v Sirmiu (dnešní Sremska a Mitrovica v Bulharsku); císař Hadrián II. jej jmenoval arcibiskupem Panonie (dnešní východní Rakousko, západní Maďarsko a Morava).

Byl správcem provincie a jako posel k Chazarům společně s bratrem Metodějem našli na Krymu ostatky sv. Klementa a později je uložili v Římě.

V roce 863 byl na žádost moravského knížete Rostislava vyslán společně s bratrem Cyrilem na Moravu, aby zde šířili křesťanství ve slovanském jazyce (vyslal ho císař Michael III.).

Přeložil do staroslověnštiny životopisy církevních otců; založil překladatelskou školu, která v roce 863 přeložila za osm měsíců bibli (kromě knih Makabejských).

Tři roky byl vězněn na rozkaz salcburského biskupa, jelikož ten pokládal Panonii za své misijní pole; později byl propuštěn na zárok papeže Jana VIII.

Ve dvojici se sv. Cyrilem byli jako byzantští misionáři křesťanskými světci a apoštoly Slovanů.

Od 14. století patroni Moravy, od začátku 17. století také patroni Čech, od roku 1863 patroni slovanských národů a od roku 1980 patroni celé Evropy.

Patron - Morava a Čechy, později celá Evropa

Znázornění - biskupský ornát, zdvižená pravá ruka

Atributy - deska s písmeny glagolice v levé ruce

Církevní svátek - 5. červenec

Kaplička Sv. Kříže ve Studénce

Albrechtíčky

okres Nový Jičín

Středně velká zemědělská, od založení česká vesnice krátkého řadového typu na Albrechtickém potoce, který dělí obec na Horní (pravou část) a Dolní (levou část).

Osada Albrechtíčky zřejmě vznikla na přelomu 13.-14. století jako lenní statek olomouckého biskupství, kdy tehdejší Albrechticze založil lokátor Albrecht (Adalbrecht), kterého tím pověřil osoblažský fojt Jerloch (Gerlach), leník olomouckého biskupa jménem Dětrich (Theodoricus) z Hradce. Prvá písemná zmínka o vsi pochází z roku 1411, když majitel štramberského panství Lacek toho jména I. z Kravař pustil Albrechtickým odúmrť.

K 1. 3. 2001 měla obec 693 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

- **Janáček Jiřík** (* 17. 4. 1778 Frýdek, †15. 10. 1848), dědeček hudebního skladatele Leoše Janáčka, učitel a varhaník na škole v Albrechtíčkách působil od 30. července 1799 do 1. března 1842. Jako pomolog byl jmenován čestným členem pomologického spolku na Moravě a ve Slezku a v roce 1826 čestně vyznamenán. V roce 1804 postavil s krejčím Janem Huvarem varhany, které byly v kostele sv. Mikuláše používány až do roku 1891. Manželka Anna Scheitterová (*1. 11. 1781, †19. 12. 1869)
- **Janáček Jiří** (* 4. 10. 1815, †8. 3. 1866 Hukvaldy), syn Jiříka Janáčka a Anny Scheitterové a otec hudebního skladatele Leoše Eugena Janáčka, učitel a varhaník. Vzdělával se ve hře na varhany u Josefa Richtra v Petřvaldě na Moravě a pak nastoupil na piaristickou školu v Příboře, kterou absolvoval v roce 1831 a nastoupil pak na učitelské místo v Neplachovicích u Opavy, kde se ujal sirotka Pavla Křížkovského z Holasovic, pozdějšího hudebního skladatele. V roce 1833 odešel do Kateřinek, kde působil do roku 1834 a pak po zkoušce způsobilosti nastoupil dne 11. února 1835 jako městský kantor v Příboře. Dnem 5. června 1848 byl ustanoven jako učitel na školu v Hukvaldech, kde působil až do své smrti. Manželka Amálie Grulichová (* 13. 4. 1818, †8. 1. 1901)
- **Janáček Vincenc** (*12. 1. 1821, †8. 1. 1901 Opava-Kateřinky), syn Jiříka Janáčka a Anny Scheitterové a strýc hudebního skladatele Leoše Janáčka. Od roku 1838 učitelský pomocník v Albrechtíčkách a v období od 1. 3. 1842-1886 správce albrechtické školy. Napsal Životopis Jiřího Janáčka (1897), Kroniku obce Albrechtíčky (1896) a Kroniku kostela a fary v Albrechtíčkách.

Pamětihodnosti

- barokní filiální **kostel sv. Mikuláše** z let 1890–1892 (farní do r. 1995, vysvěcen 5. července 1892), parcela 21.
- bývalá **fara čp. 101** z roku 1864 (funkční do r. 1995) vlevo od schodů do kostela sv. Mikuláše, parcela 19.
- původně přízemní **základní škola čp. 71** z roku 1810, v letech 1877 – 1878 zvýšena na patro a 3. listopadu 1878 vysvěcena, parcela 20.
- **empírová krypta Vetterů z Lilie** z roku 1867 ve svahu pod kostelem sv. Mikuláše, parcela 119

Zaniklé pamětihodnosti

- původní **dřevěná kaple** stála na návrší Kostelní kopec již v době první písemné zmínky roku 1411. Koncem 15. století k ní byla přistavěna kostelní loď s dřevěnou věží, kterou dal v roce 1777 znovu vystavět Karel hrabě Vetter von der Lilie a v této podobě setrval vetchý kostelík s malými okny a se šindelovou střechou až do roku 1890, kdy byl úplně zbořen a na tomto místě nahrazen novým kostelem sv. Mikuláše.
- beraní **větrný mlýn** u čp. 40 vlevo u bývalé silnice do Mošnova 600 m jv. od obce, trať Oberfelder (Horní pole). Zrušen okolo roku 1901. Poslední majitel Josef Šajtar (v provozu r. 1875).

Literatura

- Albrechtíčky 1411-2000, manželé Kalocsányioví a Martina Kilnarová, Albrechtíčky 2000
- Leoš Janáček, Svatava Příbáňová, HORIZONT Praha 1984
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 4/2000, 1 a 3-4/2002

Hrobka Vetterů pod kostelem sv. Mikuláše

1. prostorová KAPLIČKA P. MARIE

Zděná cihlová stavba obdélného půdorysu bez korunní římsy v oplocení zahrady čp. 33 na horním konci obce vlevo od hlavní silnice na Horní (Velké) straně. Orientace sever-jih; parcela 119.

Název podle polychromované sošky P. Marie v interiéru.

Exteriér s bílou fasádou

- obdélný půdorys; 250x220 cm
- celková výška ve štítu čelní stěny; 400 cm
- sedlová střecha, krytina – pálené falcovky a hřebenáče
- hloubený latinský křížek v čelním štítu
- obdélné dvoukřídlové výplňové dveře v zárubni
- prosklené průhledy v horní části dveří
- přímá zadní štítová stěna

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha z mozaikových keramických dlaždic
- zděný stánek s dřevěnou deskou
- polychromovaná soška P. Marie
- barvotisk P. Marie na zadní stěně
- plochý strop

2. prostorová KAPLIČKA P. MARIE

Zděná cihlová stavba obdélného půdorysu v zahradě čp. 173 na Dolní (Malé) straně vlevo u obecního úřadu u obecní komunikace. Orientace východ-západ, parcela 56/1.

Název podle barvotisku P. Marie v interiéru.

Exteriér s bílou fasádou

- obdélný půdorys; 290x230 cm
- celková výška ve štítu čelní stěny; 425 cm
- sedlová střecha, krytina - pálené falcovky a hřebenáče
- převýšený oplechovaný štít s prázdným otevřeným tympanonem
- obdélné dvoukřídlové rovné výplňové dveře v zárubni
- mřížované průhledy nad středem křídel
- přímá zadní štítová stěna

Interiér v hladké vápenné malbě

- plochý strop
- stánek na zděných postranních sloupcích
- barvotisk Matky Boží Svatohostýnské na dřevěné desce stánku
- barvotisk P. Marie na zadní stěně

3. hřbitovní prostorová KAPLIČKA P. MARIE LURDSKÉ

Zděná cihlová stavba obdélného půdorysu s lichoběžným závěrem ve zdi z ozdobných tvárníc nad severním svahem hřbitova vlevo za kostelem sv. Mikuláše. Orientace jih-sever; parcela 156.

Exteriér s bílou fasádou

- obdélný půdorys, lichoběžný závěr; 400x320/100 cm
- lichoběžníkový závěr půdorysu; a 400, b 145, c 180 cm a v 100 cm
- celková výška ve štítu přední stěny; 465 cm
- výška lichoběžného závěru pod hřbitovní zdí; 420 cm
- plechová střecha přílbového tvaru s převýšeným předním štítem a konchovým závěrem
- obloukový tympanon s proskleným světlíkem nad oplechovanou okapnou stříškou a nápisem **AVE MARIA** v horní části, kovový jetelový křížek na vrcholové patce
- obdélné dvoukřídlové výplňové dveře v zárubni
- dělené zasklené průzory v horní části dveří
- boční stěny s jednoduchou korunní římsou

Interiér ve tvaru umělé kamenné jeskyně (grotta)

- teracová podlaha
- obdélná nika s lomeným zaklenutím v půlkruhovité kamenné stěně závěru jeskyně a v ní glazurovaná polychromovaná soška P. Marie Lurdské a malý kovový krucifix

4. prostorová KAPLIČKA P. MARIE

Neudržovaná zděná cihlová stavba obdélného půdorysu bez korunní římsy na dolním konci obce vlevo u obecní silnice v rohu zahrady tříbokého gruntu čp. 133 na Dolní (Malé) straně. Orientace východ-západ; parcela 15.

Název odvozen od barvotisku P. Marie v interiéru.

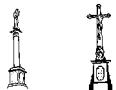
Exteriér s bílou fasádou

- obdélný půdorys; 250x220 cm
- celková výška ve štítu čelní stěny; 400 cm
- sedlová střecha, krytina - pálené falcovky a hřebenáče
- převýšený oplechovaný karnýrový štít s kovovým křížkem na vrcholu; oplechovaná plochá okapová stříška
- obdélné dvoukřídlové výplňové dveře v zárubni
- matné, dělené prosklené průzory v horní části křídel
- kruhové výřezy ve středu křídel dveří
- přímá štítová zadní stěna

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha s keramickou dlažbou
- zděný stánek s dřevěnou deskou a barvotiskem P. Marie
- zborcené vnitřní vybavení
- plochý strop

5. pískovcový MARIÁNSKÝ SLOUP z roku 1757

ÚSKP NJ 8-1521, parcela 64/1.

Objekt v zahradě čp. 23 vlevo od hlavní silnice při výjezdu z obce směrem na Novou Horku.

Hladký sloup s volutovou hlavicí a se statickou a prostorově nerozvinutou plastikou P. Marie jakožto Královny nebes v podživotní velikosti, s korunou na hlavě a Ježíškem na pravém předloktí, v levé ruce drží jablko a nabízí je dítěti.

Zlidovělé sochařské dílo (obdoba Immaculaty), které dokládá přežívající barokní sochařství v prostředí moravského venkova.

Sloup byl na nynější místo přemístěn ze stavby mošnovského letiště, kde stával vpravo u zrušené silnice z Mošnova do Albrechtic (bývalé rozcestí Albrechtice - Mošnov a Harty - Nová Horka).

- čtvercová podnož; (96x100 cm) v: 15 cm
- komolý kuželovitý dřík, kompozitní hlavice; 280 cm
- vlastní socha P. Marie s jezulátkem; 90 cm
- celková výška sloupu; 500 cm

6. pískovcový latinský DRESSLERŮV KŘÍŽ

Kříž je v zahradě čp. 127 u rozcestí na východním okraji obce; stával na nároží před touto zahradou, přemístěn byl v době komunistické éry a je natřený žlutým okrem; parcela 354/2. Dnes je kříž opět na původním místě.

- podnož; (140x140 cm) v: 25 cm
- celková výška kříže; 345 cm
- nástavec má plytký obdélný výklenek s obloukovým zaklenutím a reliéfní kovovou sošku P. Marie
- kovový korpus a kamenný titul **INRI**

7. leštěný travertinový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1992

Obnovený kříž před poštou u silnice na západním okraji obce je umístěn na parcele 486/4 v květinové ohradce.

Původní kříž je po neodborné opravě uložen vlevo za vraty hrobky Vetterů pod kostelem sv. Mikuláše.

- podnož; (85x90 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže; 290 cm
- vlastní kříž má ve středu kovový kruhový reliéf Kristovy hlavy
- citační nápis a letopočet na čelní stěně nástavce
UMÍRÁM,/ABYSTE VY/MOHLI ŽÍT/1992

8. pískovcový hřbitovní LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1887

Centrální kříž na hřbitově u kostela sv. Mikuláše na parcele 156.

- dělená podnož; (170x170 cm) v: 10 cm
- celková výška kříže; 460 cm
- kovový korpus se zlaceným bederním pásem a trnovou korunou a kovový titul **INRI**
- soklík má v čelní stěně nápis a letopočet **1887**
Já jsem/vzkříšení a život!
- dedikační nápis na zadní stěně soklíku
NÁKLADEM ZDEJŠÍ OMLADINY
- nástavec má plytké výklenky s obloukovým zaklenutím na čelní stěně s litinovým reliéfem P. Marie, na levé stěně s litinovým reliéfem sv. Metoděje (atribut deska s písmeny), na pravé stěně s litinovým reliéfem sv. Cyrila (atributy kříž a kniha)
- podstavec má zlacený reliéf kalicha v ratolestech

9. žulový LATINSKÝ KŘÍŽ

Kříž stojí vpravo u začátku schodiště ke kostelu sv. Metoděje vlevo od hrobky Vetterů na parcele 119.

- dělená pískovcová podnož; (135x120 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže; 440 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- nástavec má plochý obdélný výklenek s lomeným zaklenutím a s postranními cvikly
- podstavec má plochý obdélný výklenek s odsazeným obloukovým zaklenutím a litinovou soškou P. Marie

10. litinový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1857

Kříž stojí na žulovém podstavci a je umístěn ve svahu vlevo na konci schodiště ke kostelu sv. Mikuláše na parcele 152/3.

- žulová podnož s přesazeným završením v: 15 cm
- celková výška kříže: 475 cm
- litinový korpus a titul **INRI**
- soklík s členitým završením je pojednán letopočtem **1857**
- podstavec má nápis na čelní stěně

Ke cti a chvále Boží

11. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ

Torzo původního pískovcového kříže. Jde o kříž, který stál před poštou a byl znehodnocen otryskáním.

Je postaven vlevo za vraty krypty Vetterů pod kostelem sv. Mikuláše (společně s původními litinovými hřbitovními kříži); parcela 119.

- soklík (torzo), po obvodu hloubené rámky s horním hřebínkovým reliéfem; (55x55) v: 50 cm
- vlastní kříž s okosenými hranami: 155 cm
- výška torza celkem: 295 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**

Mariánský sloup v Albrechticích

Velká zemědělská, dříve převážně německá lánová vesnice řadového typu v mělké úžlabině Bartošovického potoka.

Osadu Bartschendorf založil pravděpodobně lokátor Bartholomäus (Bartoloměj). Usuzuje se tak z názvu osady a podle náhrobního kamene blízko oltáře kostela sv. Bartoloměje.

První písemná zpráva pochází z roku 1383 dle listiny markraběte Jošta, kterou dává Štramperk s vesnicemi vč. vsi Parsdorf (Bartošovice) v držení Vokovi III. z Kravař.

K 1. 3. 2001 měla obec 1 257 obyvatel.

Místní část Hukovice (od roku 1969)

Rodáci a osobnosti

- **hraběnka Josefine Canal de Malabail** (*23. 8. 1771, †6. 12. 1833), provdaná za hraběte Pachtu z Reihofenu (Rájova). Dne 9. května 1787 se jim narodil syn Karel Pacht z Rájova.
- **Meinert Gregor Josef, PhDr.** (*22. 2. 1773 Litoměřice, †17. 5. 1844 Bartošovice), profesor estetiky na UK v Praze a zakladatel moderní folkloristiky. Od roku 1797 byl vychovatelem legitimního syna hraběnky Josefiny Canal de Malabail hraběte Karla Pachtu z Rájova a jako její tajný druhý manžel s ní měl v Berlíně dceru Fany a syna Huga. Roku 1817 vydal ve Vídni svou sbírku národních písní v kravařském německém nářečí *Der Fylgie alte teutsche Volkslieder in der Mundart des Kuhländches*, která obsahovala 134 lidových písní a 8 vánočních písní fulneckých, 6 dětských říkánek a 42 hádanek, pojednání o Kravařsku a jeho obyvatelstvu, popis kravařského německého dialektu a glosář nářečních výrazů s jejich spisovnými ekvivalenty. V letech 1802-1804 vydával historicko-beletristický časopis *Libussa*.

Pamětihodnosti

- třípatrový čtyřkřídlý **novobaroční zámek** (čp. 1) z roku 1583 (s renesančními prvky při přestavbě 1869-1877), od roku 1999 v návrhu ÚSKP NJ^o; parcela 970.
- **zámecká hospodářská budova čp. 4**, dříve ÚSKP NJ 8-1523 a od roku 1995 v návrhu; parcela 969
- **zámecký park**, ÚSKP NJ 8-1523, parcela 971/1-5
- farní **novobaroční kostel sv. Ondřeje** (přestavba 1905-1906 od stavitele Hugo Vondry). V roce 1597 zasvětil papež Stanislav II. kostel sv. Ondřeji, přesto jsou jeho patrony také apoštolové Petr a Pavel (podle slavnostního vysvěcení z 30. 9. 1906 (arcibiskup Franz Salesie Bauer k účtění apoštolů sv. Ondřeje, Petra a Pavla), parcela 1
- bývalá jednopatrová **baroční fara čp. 146** z roku 1737; ÚSKP NJ 8-1524; parcela 7
- **areál vodního mlýna čp. 208 s komplexem vodních děl**, ÚSKP NJ 8-2058, parcela 2330/1
- Bartošovický (Nový, Oderský) mlýn, technická památka; ÚSKP NJ 8-2058/1. Mlýn s Francisovou vodní turbínou je v provozuschopném stavu
- vodní díla u Bartošovického mlýna; ÚSKP NJ 8-2058/2
 - a) dřevěný střežovitý jez (100 m nad mlýnem)
 - b) mlýnský náhon se stavidly
 - c) hráz Dolního bartošovického rybníka
- bývalý **lihovar** (parcela 1328) a vedlejší **hospoda Pod lipami** z roku 1913 (parcela 1395)
- **památník obětem fašismu a války** z roku 1970 na Cigance, parcela 2292
- **romantická krypta rodiny Meinertů** z roku 1834. ÚSKP NJ 8 - 1525, parcela 2
Volně stojící stavba za kostelem sv. Ondřeje u severní ohradní zdi zrušeného hřbitova. Hrobku podle vzoru hrobky J.W.Goetha ve Weimaru nechal postavit Josef Jiří Meinert.

Zaniklé pamětihodnosti

- beraní **větrný mlýn** asi 200 m západně od silnice na horním konci obce (kóta 315 mnm) mezi polními cestami ku Zámečku (Schlüssel); v provozu 1875, zanikl asi počátkem 20. století
- beraní **větrný mlýn** asi 1000 m sz. od středu obce na přivráceném svahu k obci (v provozu 1875)
- beraní **větrný mlýn** asi 700 m svv. od středu obce, blíže křižovatky polní cesty a silnice do Sedlnic (kóta 246 mnm); v provozu 1875
- **Köhlerův kříž** z roku 1895 v dolní části obce u čp. 181
- **hospodářská budova a vstupní brána** vpravo od stávající hospodářské budovy zámku, zbořeno r. 1959
- **gotický dřevěný kostel** ze 14. století, loď a předsíň v románském slohu přestavěna za Albrechta Sedlnického z Choltic v roce 1569

Literatura

- Bartošovice 600 let, Marie Hrabovská a Josef Golda, OÚ Bartošovice 1999
- Geschichte der Gemeinde Partschendorf, Burkart Maria, 1966
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry, 1-2/1998, 1-2/1999, 4/2001, 1/2002, 1/2003

Poznámka

- ¹⁾ ÚSKP NJ - Ústřední seznam kulturních památek okresu Nový Jičín

Pohled na zámek od západu

1. klasicistní prostorová KAPLIČKA SV. ANTONÍNA PADUÁNSKÉHO

Zděná cihlová stavba z konce 18. století s obdélným půdorysem a půlkruhovým závěrem je umístěna v mírném svahu při oplocení čp. 312 vpravo u silnice před zámek (v minulosti lidově nazývaná také die groÙe Kapelle). Orientace západ-východ.

ÚSKP NJ 8-2057; parcela 1583.

Slohově čistá stavba, jejíž udržování příslušelo ve své době panství a statkářům, pocházela dle jedné z dvou verzí z roku 1722.

Vází se k ní dvě pověsti:

- kaplička byla postavena jako díkůvzdání farníků za to, že se vesnici vyhnula morová epidemie, která se rozšířila po blízkém okolí
- kapličku (Felix-Kapelle) nechal postavit Johann Joseph Podstatsky z Prusinovic¹⁾, kanovník a člen olomoucké kapituly za přímělu svatého Felixe, který ho uzdravil z těžké nemoci.

Při Božím těle bývala kaplička vyzdobována, neboť to byla třetí procesní zastávka.

Exteriér s bílou fasádou (pilastry, široké svislé boční lizény, zadní svislá lizéna, podokenní římsy, klenáky, korunní římsa i kordonová římsa v barvě žluté)

- obdélný půdorys s půlkruhovým závěrem: 390x330/110 cm
- celková výška ve štítu čelní stěny: 510 cm
- štítová stěna s obdélným vstupem s půlkruhovým záklenkem
- oplechovaná sedlová střecha s půlkuželovým závěrem
- vchod je chráněn barokní kovanou mříží (bez dveří), jejíž světlíkový nástavec je vyplněn jemně zapletenými rozvilinami s úponky. Je flankován²⁾ dvěma postranními dělenými pilastry.
- boční stěny jsou prolomeny obdélnými dělenými prosklenými okny (2) v šambránách s půlkruhovým záklenkem
- oplechovaný štít s prázdným tympanonem a kovovým patriarším jetelovým křížkem na vrcholu

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha z keramické dvoubarevné dlažby
- dřevěný stánek se segmentovou dřevěnou deskou
- strop tvoří jedno pole válené klenby se styčnými výsečemi a koncha závěru se dvěma lunetami
- socha sv. Antonína Paduánského (atributy dítě a růženec) v životní velikosti stála na pískovcovém podstavci; ten pak nesl letopočet 1722 a čtyřdílný erb hraběcího rodu, dnes je zde čitelný nápis Renovato

Poznámky

¹⁾ hrabě Podstatsky Johann Joseph z Prusinovic, dómský prelát v Olomouci, syn Jiřího Valeriána Podstatského a zemského soudce i hofmistra olomouckého biskupství. Podstatští byli povýšeni do hraběcího stavu 1. prosince 1707 (Franz Dominik Podstatsky).

- Prusinovice (Prusinovice) v okrese Kroměříž, kdysi městečko na zlatě (podle zlatých pšeničných lánů)

²⁾ flankování - boční pojednání

2. prostorová KAPLIČKA P. MARIE

Kaplička je umístěna v oplocení zahrady čp. 326 Leoše a Blanky Skalíkových vpravo u silnice k Oderskému mlýnu.

Název odvozen podle barvotisků P. Marie. Orientace západ-východ; parcela 1556.

Malá kaplička (die kleine Kapelle), kterou takto nazývala rodina nadučitele Hugo Hellera z čp. 326, bývala vybavena oltářem s obrazem P. Marie, před kterým věřící zapalovali svíčky.

Byla asi založena velice zámožnou selskou rodinou Wilhelma Köhlera z čp. 152 zvanou Kornköhler, která o ní pečovala až do roku 1945 a starala se o její interiér. Podle knihy Geschichte der Gemeinde Partschendorf im Kühlandchen, Burkart Maria 1966 (s.162), měla na starosti její stavební údržbu a výzdobu na svátku Božího těla rodina Panzových z čp. 151. Kaplička byla druhou procesní zastávkou.

Exteriér s bílou fasádou štitové stěny

- otevřený vstup je zajištěn zásuvnou mříží
- zděná cihlová stavba v kamenné zdi zahrady
- sedlová střecha s krytinou pálených falcovek a hřebenáčů
- půdorys s půlkruhovým uzávěrem: 245x140/70 cm
- celková výška ve štítu: 400 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha betonová
- strop válená klenba s kovovým závěsným hákem
- dřevěný stánek s malým barvotiskem P. Marie s jezulátkem

3. pískovcová SOCHA P. MARIE S JEZULÁTKEM z roku 1881

Plastika se nachází vpravo ve svahu za zámek uprostřed tújí u průjezdu ke dvoru čp. 232 Heindricha Heskeho dříve Wagnera Wankeho; parcela 1014.

- sešikmená podnož: (93x90) v: 5 cm
- celková výška objektu: 295 cm
- na předním štítu byl dnes již nečitelný německý epigram:
*O Mutter mild, bei deinem Bild hier,
flehe ich, bitt Gott für mich!
(Ó Matko shovívavá, zde při Tvém obrazu
Tě snažně prosím, pros pro mě u Boha!)*

- dedikační nápis a štítek

Johann u. Katharinne Wanke

- socha P. Marie s korunou na hlavě a dítětem, zbytky polychromování a mosazný štítek

W. BRASSEL WETTER WAGRAM

4. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ

Poškozený kříž (schází pravá paže a dolní část noh korpusu) ve svahu před oplocením u čp. 42 (u boční cesty) na začátku Horního konce vlevo od silnice; parcela 702/1.

Kříž také nemá podnož, do terénu je přímo zapuštěn nástavec.

- nástavec: (45x44) v: 93 cm
- celková výška: 375 cm
- částečně čitelný nápis na nástavci
... SEI UNS CHRISTES
- pata kříže s reliéfem IHS uprostřed dvou ratolestí

5. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1886

Kříž je v aleji vzrostlých stromů před statkem; parcela 743/1.

Statek nese dnes název Veterinární a farmaceutická univerzita Brno školní zemědělský podnik Nový Jičín, výrobní závod Bartošovice provoz živočišné výroby, Kravín „K 250”.

- sešikmená podnož: 110x100 v: 5 cm
- celková výška: 465 cm
- soklík s citačním nápisem a letopočtem
Wer wird uns scheiden/von der Liebe Christi/A. 1886
(Kdo nás odloučil od Kristovy milosti, Anno 1886)
- nástavec s obdélným výklenkem s obloukovým zaklenutím, litinový reliéf P. Marie
- na podstavci je eucharistický reliéf kalicha v ratolestech

6. pískovcový jetelový KŘÍŽ MANŽELŮ LIBSCHEROVÝCH z roku 1850

Kříž ve skupině smrků ve svahu u kostela sv. Ondřeje; parcela 6.

- betonová podnož do svahu: (175x200) v: 20 cm
- celková výška: 545 cm
- dedikační nápis na odsazené kamenné desce nástavce
AUS GOTTES/Hülfe/DER
Wohlthätige/IOSEPH LIBSCHER
und/sein Ehweib Thäresia/aus/Nro 15/MDCCCL
(Z Boží pomoci a dobrodiní Josef Libscher
a jeho manželka Terezie z čp. 15 1850)
- podstavec s reliéfem vinného hroznu na větvičce

7. kovový TLAPATÝ KŘÍŽ na kamenném podstavci

Kříž u přední části severní stěny kostela sv. Ondřeje; parcela 4.
Lidová práce, dříve stál u silnice.

- dělená pískovcová podnož: (145x150) v: 15 cm
- celková výška: 430 cm
- majuskulní nápis v rytém oválném rámu podstavce

GELOBT SEY JESUS CHRISTUS

8. pískovcový HŘBITOVNÍ JETELOVÝ KŘÍŽ z roku 1835

Centrální kříž na parcele 23. Vpravo od něj hrob faráře Johanna Stumma. Vlastní kříž je v čelní a v zadní části poškozen (odpadající pískovec).

- dělená podnož: (220x200) v: 5 cm
- celková výška: 555 cm
- volutový nástavec s obdélným výklenkem se sedlovým završením a kovovým reliéfem P. Marie
- na bočních volutách reliéfy listů s vinným hrozdem

9. poškozený žulový JETELOVÝ KŘÍŽ z roku 1901

Kříž vlevo u silnice od Nové Horky; parcela 2725.

Na tomto místě byla spáchána 18. června 1898 vražda z vilnosti. Mladá dívka jménem Rosa Petranke se učila krejčovou u své tety paní Ludwigy Schützové v Bartošovicích, odkud denně navečer odcházela k svým rodičům do Studénky a onoho tragického dne vyšla na svou cestu poněkud opožděně - sedláci, kteří se vraceli ze svých polí, již byli doma, a to byl její osud.

Rodiče si mysleli, že přenocovala u své tety, a tak se neznepokojovali; příštího rána pak uviděl v obilí nešťastnou oběť pánský kočí König ze svého vysokého kočáru.

Podezření bylo dost, ale ukázala se vesměs jako bezdůvodná. Na základě informací, které byly získány po delší době od různých lidí z okolí, pocházel vrah, již dříve soudně trestaný pro jiný zločin, z obce Hodslavice.

- podnož: (125x100) v úrovni terénu
- celková výška: 390 cm
- kamenictví **Joh. Tietz Lindewiese**
- nápis na čelní stěně (švabach)

*Rosa Petranke/15. Jahre 9. Monate alt/wurde
hier im 18. Juni 1898/erdrosselt/Gott sei ihr gnadig!*

*(Rosa Petranke - 15 let a 9 měsíců stará
byla zde 18. června 1898 uškrtena.*

Bůh ji buď milostiv!)

- prázdný obdélný výklenek s lomeným zaklenutím (bez reliéfní sošky, zbytky dvou kovových držáků)

10. pískovcový latinský KŘÍŽ EMMY ARESINOVÉ-FATTONOVÉ z roku 1885

Kříž stojí v polích k Hukovicím vpravo u polní cesty na parcele 2121.

- sešikmená podnož: (95x95) v: 10 cm
- celková výška kříže: 450 cm
- kovový korpus a titul
- soklík s členitým završením a letopočtem **1885**
- po obvodu nástavce jsou čtyři obdélné výklenky s lomeným završením a s výplní bílého mramoru pro nápisy
- přední výklenek s vybráním pro reliéfní sošku
- levý výklenek s nečitelným nápisem
- zadní výklenek s dedikačním nápisem
... *Emma Marie/Josefine Aresin-/Fatton*
- pravý výklenek s citačním biblickým nápisem
Ich bin/die/Hoffenstehung/und das Leben/Job
(Já jsem naděje a život. Job)
Selig und die Todten die in/Herrn sterben
(Blahoslavení mrtví, kteří zemřeli v Pánu)

Romantická krypta rodiny Meinertů z roku 1834

Bernartice nad Odrou

okres Nový Jičín

Středně veliká, česká zemědělská řadová obec lánového typu na Bernartickém potoce, lidově nazývaném Těplica.

Zakladatelem obce byl jistý Bernard, kterého založením pověřil majitel starojického panství.

První písemná zmínka o obci Bernartice pochází z 13. srpna 1374 podle listiny o prodeji fojtství v Zášové, kde je mezi svědky uveden man Voka III. z Kravař Pohořalka z Bernartic. Obec patřila od počátku ku panství starojickému.

K k 1. 3. 2001 měla obec 792 obyvatel

Rodáci a osobnosti

- **Hanzelka František** (***5. 9. 1901**, †22. 12. 1981 Hodslavice), učitel, vlastivědný pracovník, kronikář Hodslavic. Rodák z čp. 63, po celou dobu své učitelské činnosti až do odchodu do důchodu žil v Hodslavicích. Napsal soubor čtyř próz Zlatý prsten (Zlatý prsten, Poslední láska, Mária, Tajemný žebraček), pohádkovou hru Harry Shelmes a komediální hru Očarovaná dědina
- **Kittrich Josef, ing. arch** (***4. 12. 1901**, †12. 10. 1968), architekt. Spoluredigoval časopis Architektura, 1. cena v soutěži o obchodní dům Bílá labuť v Praze, pomník Vincence Praska v Milostovicích u Opavy a náhrobek Josef Zukala v Kroměříži.
- **Kittrich Oldřich** (***15. 7. 1892**, †6. 9. 1940 Ostrava), malíř a pedagog, profesor kreslení. Člen Moravskoslezského sdružení výtvarných umělců
- **Kloss Josef Ferdinand** (***10. 2. 1807**, †23. 2. 1883 Vídeň), hudební skladatel, pedagog a nositel rakouské císařské medaile pro umění a vědu. Po ukončení studia práv na univerzitě v Olomouci odešel do Vídně, kde se stal pracovníkem Prvé rakouské spořitelny a dosáhl funkce jejího generálního sekretáře. Jako milovník zpěvu působil nejdříve v pěveckém kvartetu a následně ve sboru; z jeho iniciativy vznikl v Rakousku v roce 1837 první spolek tzv. Leidertafel a z něho v roce 1843 pak v celém světě známý vídeňský Männergesangsverein. Kloss byl také sbormistrem, varhaníkem a ředitelem kůru ve vídeňském kostele Na nábreží, určeném pro Čechy. Působil také jako hudební pedagog na vysoké škole pro bohoslovce a vydával učebnice zpěvu pro základní školy i latinské sbírky zpěvu pro gymnasia a reálky. Soubor svých přednášek pro kandidáty učitelství vydal pod názvem Allgemeine Kirchenmusiklehre. Zasloužil se rovněž o zavedení zpěvu jako povinného vyučovacího předmětu.
- **Šimíček František** (***14. 11. 1895**, †24. 12. 1982), varhaník, dirigent a hudební skladatel. Působil ve Starém Jičíně, Hustopečích nad Bečvou, Novém Jičíně. Složil církevní skladbu Vánoční mše, taneční skladby Mazurka Dagmar a Poštovní kvapík, pochody Petrův zdar a polky Maňasci, Jančinka tančí, Jarní polka, Pod starojickým hradem, Pozdrav domovu a valčík Sadila jsem konvalinku a operetu Očarovaná dědina (libreto František Hanzelka).
- **Šimíček Joža Eduard** (***17. 3. 1908**, †30. 9. 1986), skladatel populární hudby, pianista, člen Ostravského symfonického orchestru, dirigent ostravské rozhlasové stanice. Složil zpěvohru Pancíř a Věra a písňový cyklus Rodná zem.
- **Turek Adolf, PhDr** (*20. 2. 1911 Vídeň, †20. 3. 1998, pohřben 26. 3. 1998), významný historik Moravy a Slezska. V letech 1922-1930 vystudoval gymnázium na Starém Brně a v období 1930-1935 tamtéž filozofickou fakultu Masarykovy univerzity, promován 1936. Od 7. listopadu 1945 do roku 1978 působil v Zemském archivu v Opavě a byl rovněž redaktorem Vlastivědného sborníku okresu Nový Jičín (na s 64-65 27/1981 jsou uveřejněny data k bibliografii jeho prací). Jeho rod pocházel z Bernartice nad Odrou, kde měl také svou chalupu.

Pamětihodnosti

- farní **kostel Navštívení P. Marie** z roku 1795, pozdně empírově přestavěn r. 1837, dostavba věže v roce 1870; ÚSKP NJ 8-1527 parcela 15
- **fara** čp. 76 z roku 1798, přestavěna 1888, parcela 5
- **areál vodního Lesního mlýna** čp. 25 na u jezu na Odře; ÚSKP NJ 8-2059, parcela 978, mlýn

s mlecím zařízením z přelomu 19. a 20. století

- **hospodářská budova** čp. 28 z bývalého Fojtova mlýnce (parcely 58 a 59), asi 100 m od bývalého mlýna
- **historická vodárna** z roku 1892 se čtyřmi okolními čerpacími stanicemi (nejstarší z nich je z roku 1912), parcela 341

Lidová architektura:

- čtyřboký **patrový grunt** čp. 37 a čtyřboký **patrový grunt** čp. 143
- **dům** čp. 34 se šindelovou střechou a **dům** čp. 74
- **poloroubený dům** čp. 94 z období okolo roku 1810
- **cihlová pec** na bernartské koláče v čp. 111
- **grunt** čp. 19 se znakem obce ve dvoře

Zaniklé pamětihodnosti

- **dřevěný kostel Navštívení P. Marie** z roku 1795, zbořen v roce 1937.
- **beraní větrný mlýn** čp. 105 z roku 1880 (šrotovník), dovezený z Kujav; zanikl roku 1907.
- **dřevěný vodní Starý mlýn** (Oderský) čp. 26 z konce 16. století, mlel ještě v roce 179. Stával na parcelách 277 a 278, zbořen okolo roku 1800.
- **zděný vodní Fojtův mlýnec** na potoce Těplica, parcely 58 a 59 (nemlel už od roku 1948).
- **dřevěná olejna** u čp. 9 z roku 1641, stála ještě v roce 1909.
- **dřevěná chalupa** čp. 20, zbořena před rokem 1975 a dřevěný Bokův grunt čp. 32, existoval ještě v roce 1964.
- **kaplička sv. Jana Nepomuckého** z roku 1798 naproti gruntu čp. 1, posvěcena 5.8.1798 P. Františkem Lacinou. Kapličku postavili bratři Ignác a Bedřich Bayerovi, zbořena byla roku 1975.
- **kaple Snímání Ježíše Krysta** v oboře, zbořena asi 1860; dnes kaplička sv. Martina z roku 1863.

Literatura

- Bernartice nad Odrou, OÚ Bernartice nad Odrou 1996
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 0/1997, 1-4/1998, 1/1999, 1 a 4/2000, 2-4/2001, 1 a 4/2002

Boží muka u silnice směrem k Šenovu

1. obecní prostorová KAPLIČKA SV. MARTINA z roku 1863

Zděná cihlová stavba obdélného půdorysu s členitou obvodovou korunní římsou a malbou sv. Martina v otevřeném tympanonu; byla postavena na náklad obce na Oboře proti čp. 73 na levé straně silnice z Loučky na místě dřevěné kapličky Snímání Krysta z kříže, zbořené asi roku 1860. Orientace východ-západ; parcela 950.

Podle pověsti přelétaly tu občas na podvečer různé nestvůry s obrovským randálem, světloňoši, čarodějnice a ohnivé pavuzy (klády), a to od Starojického hradu na Panský kopec a z něj na kopec Hůrka a honily se dokola.

Exteriér se žlutou fasádou

- obdélný půdorys: 240x220 cm
- celková výška ve štítu čelní stěny: 400 cm
- sedlová střecha, krytina pálené falcovky a hřebenáče
- čelní stěna s prolomenou korunní římsou bílé barvy s krytinou pálených falcovek
- dvoukřídlé výplňové dveře ve stlačeném záklenku
- dřevěné zamřížované průzory v horní části dveří
- rovná zadní štítová stěna

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha s keramickou spárovanou dlažbou
- valená klenba stropu
- zděný stánek s polychromovanou soškou P. Marie
- vzađu barvotisk Kalvárie

2. prostorová KLOSOVA KAPLIČKA SV. KŘÍŽE z 2. poloviny 18. století

Zděná cihlová stavba obdélného půdorysu na Panském kopci (303 mnm). Orientace sever-jih, parcela 1134/3.

Pověst o tomto místě vypráví, že zde byla studánka a dřevěný kříž, který dal pokácet Martin Klos z gruntu čp. 60 a poté na tom místě při studánce nechal postavit zděnou kapličku, kterou na památku dal posvětit coby kapličku Svatého Kříže; studánku vyčistil a zasadil lípu.

Lípa se rozrostla v košatý strom, avšak časem se v její dutině usadily divoké včely a tu kohosi napadlo dát do ní slámu a tu zapálit; včely sice uhořely, ale popálený strom pak živořil a ve větru se zlomil.

V roce 1990 zde občané zasadili nové lipky.

Exteriér se žlutou fasádou a bílým okoseným nárožím

- obdélný půdorys do svahu: 185x145 cm
- celková výška ve štítu: 335 cm
- čelní stěna a pravé kovové dveře, segmentový záklenek
- rovná zadní štítová stěna

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha s kamennou dlažbou
- valená klenba stropu
- dřevěný prostřený stánek s mosazným křížkem na dřevěné kruhové podstavě

3. prostorová BLAŠKÉHO KAPLIČKA PROMĚNĚNÍ PÁNA JEŽÍŠE z roku 1856

Zděná stavba obdélného půdorysu vedle základní školy čp. 80 (u zahrady gruntu čp. 42).

Byla postavena mlynářským vedoucím Bedřichem Strnadelem z Lesního mlýna čp. 25 s povolením od manželů Anny a Františka Davidových, majitelů pozemku, kteří pak ihned převzali povinnost kapli udržovat.

Kaple byla určena také pro obřad Božího těla. Orientace sever-jih; parcela 847.

Exteriér se žlutou fasádou

- obdélný půdorys: 303x413 cm
- celková výška ve štítu: 490 cm
- sedlová střecha s krytinou kanadských šindelů
- čelní stěna a boční stěny s rovnou korunní římsou
- dvoukřídlé výplňové dveře se segmentovým završením
- otevřené průzory v horní části křídel

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha ze spárované keramické dlažby
- klenba ve tvaru české placky
- zděný stánek se soškou Ježíše Krista
- vlevo obraz Matky Boží se svatými a nápisem

*Totoť gest syn mug mý,
v němž mi se dobře zalíbilo*

4. vnitřní KAPLIČKA KORUNOVÁNÍ P. MARIE z roku 1884

Kaplička je umístěna ve stěně výměnku čp. 68/160 na pravé straně průjezdu čp. 160.

Dřívější kaplička Nejsvětější Trojice (Glogarova) stála na zahradě před domem od roku 1842. V roce 1884 byla pak přemístěna na chodbu výminku čp. 160 a vchod byl tak uzavřen. Výminek patřil k bývalému gruntu čp. 68.

Bývalá kaplička sloužila také při náboženských obřadech o Božím těle. Orientace jih-sever; parcela 696.

Exteriér se světle žlutou fasádou čelní stěny čp. 160

- dvoukřídlé výplňové dveře ve stlačeném záklenku
- otevřené, dřevěně mřížované průzory v horní části dveří
- čelní plocha dveří: 160x235 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- betonová podlaha
- valená klenba stropu
- zděný stánek s polychromovanou soškou P. Marie
- obraz Nejsvětější Trojice v dřevěném rámu na zadní stěně

5. prostorová JUBILEJNÍ KAPLE P. MARIE LURDSKÉ MANŽELŮ GLOGAROVÝCH z roku 1900

Zděná stavba vpravo ve svahu u silnice před kostelem Navštívení P. Marie byla postavena manžely Josefem a Barborou Glogarovými, bezdětnými dobrodinci na čp. 59, podle projektu arch. Aloise Lukavského z Prostějova. Vnitřní úpravu pořídil obchodník František Glogar z čp. 38.

Kapli posvětil farář P. Karel Hanák 8. prosince 1905. Orientace jih-sever; parcela 694.

Exteriér se žlutou fasádou (opravena 1974)

a) vstupní část

- obdélný půdorys: 280x80 cm
- celková výška štítové stěny: 480 cm
- lomená klenba vstupu s letopočtem 1900 v bílé placce
- kamenný latinský křížek

na vrcholu štítu

- sedlová střecha, krytina pálené falcovky a hřebenače

b) vlastní kaple

- obdélný půdorys: 340x420 cm
- celková výška štítové stěny: 630 cm
- ozdobný nástavec na převýšeném oplechovaném štítu
- výplňové dvoukřídlové dveře
- prosklený průzor pod ozdobnou mříží
- boční stěny lodi s korunní římsou a prosklenými dělenými gotickými okny (4) s barevnými kruhy v horní části
- odstupněné a sedlově zakončené opěrné pilíře (4) bočních stěn s krytinou z pálených falcovek
- převýšený oplechovaný zadní štít se zesíleným nárožím

c) pětiboký závěr

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha s keramickou dlažbou
- křížová gotická klenba stropu
- zděný stánek s polychromovanou sochou P. Marie Lurdské

6. prostorová FOJTSKÁ KAPLIČKA SV. ANNY z období před r. 1850

Kaplička na okraji lesíka mezi dvěma vzrostlými lipami na pozemku gruntu čp. 1 v Hybokém (směrem k Šenovu). Orientace východ-západ; parcela 667/1.

Byla postavena prý ještě za farářování P. Jana Nosska (1816-1844) a návrh na postavení dal údajně farář P. František Bayer z čp. 1 ke splnění zповědního rozhřešení.

Podle pověsti se na místě dnešní kapličky scházeli dva mladí lidé, služebná Anička ze Zubřího se synem místního fojta Bayera, bratrem shora uvedeného faráře P. Františka Bayera. Milostný vztah nezůstal bez následků, Anička potom utekla ze služby a později se jí narodila dcera, také Anička.

Sňatek tehdy nebyl možný a události se na fojtsství přísně tajily, i když fojtův syn z toho měl velké trápení. Za pár let se však fojtové dohodli a v Hybokém nechali vystavět kapličku ke cti a jménu sv. Anny s prosbou za odpuštění; kaplička byla také vysvěcena.

Exteriér s bílou fasádou

- obdélný půdorys: 235x210 cm
- celková výška ve štítu: 380 cm
- sedlová střecha s krytinou z pálených falcovek a hřebenáčů
- čelní stěna se dvěma postranním pilastry a převýšeným štítem s cihelnou krytinou
- dvoukřídlové výplňové dveře ve stlačeném zaklenutí
- dva průzory s dřevěnou mřížkou
- rovná zadní štítová stěna

Interiér v hladké vápenné malbě

- cihlová podlaha
- valená klenba stropu
- zděný stánek s kovovým křížkem
- vpravo poškozený dřevěný kříž s korpusem
- pod obloukem niky barevná malba P. Marie Hostýnské

7. pískovcová IMMACULATA z roku 1840

Plastika stojí vpravo od vchodu do kostela Navštívení P. Marie a byla zbudována od dobrodinců z popudu faráře P. Jana Nosska, který na místní faře působil od října 1816 do své smrti 14. března 1844. Je pochován na zdejší hřbitově.

V roce 1936 byl dodán nový sloup, socha byla pozlacená a vysvěcena 20. prosince za působení faráře Inocence Kukly (působil od roku 1930 do své smrti 12. dubna 1946 a je rovněž pochován na zdejší hřbitově). ÚSKP NJ 8-2060; parcela 13.

- vlastní socha Immaculaty na hranolové patce: 95 cm
- celková výška sloupu s košovou kompozitní hlavicí: 560 cm
- majuskulní nápis s letopočtem

SWATA MARIA/ORODUJ ZA NÁS/1840

- statická socha Neposkvrněného početí P. Marie v podživotní velikosti se sepjatými rukama a zakloněnou hlavou stojí na zemském globu se srpkem měsíce, kolem globu se obtáčí had, nimbus osmi šesticípých hvězd, zbytky polychromování.

8. morová BOŽÍ MUKA asi z roku 1882

Nachází se vpravo od cesty k Šenovu; parcela 666.

Na tomto místě stála asi tři sta let stará Boží muka. Byla celá z kamene a oházena maltou, stříška do špice měla šindelovou krytinu a byl na ní obyčejný železný křížek. Stavba byla nižší, avšak širší a delší a pod okapem bylo okénko se zaskleným obrázkem Ukřižovaného.

Dle pověsti byla postavena nad společným hrobem, ve kterém byly pohřbeny oběti strašného moru zvaného hlavěnka. Na tento mor kdysi vymřela takřka celá vesnice (zbyli prý jen tři sedláci). Mrtvé prý pochovávala jistá Barča Krchová, která bydlela v tehdejší pastoušce společně s nějakou Mínou od Obory. Oblékaly umrlce do plátěných rubášů a bez truhel je na trakaři vozily do společného hrobu.

Tato stará a chatrná Boží muka byla kolem roku 1882 zbourána a byla postavena nová a zděná; v roce 1937 byla opravována. Dnes má objekt bílou fasádu.

- pískovcová dělená podnož: (108x100) 10 cm
- zděný hranolový dřík s kordonovou římsou: 330 cm
- zděná hranolová kaplice s korunní římsou: 75 cm
- jehlanec s jetelovým kardinálským kovovým křížkem: 35 cm
- celková výška: 450 cm
- po obvodu kaplice mělké čtvercové výklenky, v předním výklenku barvotisk Srdce Ježíšova

9. morová BOŽÍ MUKA asi z roku 1882

Zděná Boží muka na Drážkách, vlevo od cesty k Hůrce; parcela 84.

Vznik a historie jsou stejné jako u předchozí Boží muky.

Dnes má bílou fasádu, vzađu a po stranách latové oplocení.

- pískovcová dělená podnož: (100x110) v: 20 cm
- zděný hranolový dřík s kordonovou římsou: 280 cm
- zděná hranolová kaplice s korunní římsou: 75 cm
- vyzděný jehlanec: 25 cm
- celková výška: 400 cm
- po obvodu kaplice mělké obdélné výklenky, v předním výklenku barvotisk Srdce P. Marie

10. šípový KŘÍŽ MANŽELŮ GLOGAROVÝCH z roku 1894

Kříž za kostelem Navštívení P. Marie u zahrady čp. 42; parcela 850.

Kříž dali postavit manželé Glogarovi v roce 1894 na svůj náklad. Sloužil též při pobožnostech Božího těla a křížových dnů v přírodě a byl původně železný na kamenném podstavci.

Kříž je majetkem rodiny Blaškových z čp. 42.

- dělená podnož: (155x155) 5 cm
- celková výška: 390 cm
- na nástavci je obdélný výklenek se sedlovým završením a barevnou malbou P. Marie s jezulátkem (na dřevě) s nápisem

Matko Boží/oroduj za nás

- kovový korpus

11. pískovcový centrální latinský HŘBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1879

Kříž zhotovil kameník Rudolf ze Starého Jičína, byl obnoven v roce 1932; parcela 3/1.

- dělená podnož: (155x155) 20 cm
 - celková výška: 520 cm
 - na soklíku je nápis
- Pán s vámi*
- nástavec má dole reliéfní stuhu s nápisem
- S Tebou spokojený život*
- v obdélném čelním výklenku nástavce (mušlové zaklenutí) je polychromovaná soška P. Marie
 - dedikační nápis na zadní straně nástavce (psací písmo)

Věnovali dobrodinci obce Bernatické 1879

Ad Rudolfor

- kovový korpus

12. pískovcový jetelový KŘÍŽ P. NOSSKA z roku 1839

Kříž vlevo od vchodu do kostela Navštívení P. Marie byl zbudován nákladem faráře P. Jana Nosska. Znovu opraven a pozlacen byl r. 1936 a posvěcen 20. prosince 1936; parcela 13.

- betonová podnož: (160x150) v úrovni terénu
- celková výška: 555 cm
- prázdný obdélný výklenek na čelní straně nástavce
- dedikační nápis na čelní straně nástavce
*W kříži/Jezše Krysta se chlu-/biti máme
a we spasení swem/Er 1839 votis Jh. Nosek*
- nápis na zadní straně nástavce
Posvěcen/na památku sv. misie/20.12.1936
- dole na čelní stěně podstavce reliéfní putti
- střední část čelní stěny podstavce má reliéfní atributy umučení Krista (zkřížené kopí a třítina s hubkou)
- na patce s členitým završením jsou reliéfní rozety
- kamenný korpus a rytý nápis **INRI**

13. pískovcový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ KLOSOVÝCH z roku 1906

Kříž je postaven na hlavní křižovatce na pravé straně před plotem zahrady čp. 2 (proti čp. 39); parcela 573.

- dělená podnož: (160x160) v úrovni terénu
- celková výška: 500 cm
- vzadu na podstavě kamenictví **Tantewehl Nový Jičín**
- soklík (1) s letopočtem **1906**
- střední část nástavce má obdélný výklenek s obloukovým za klenutím a malým dřevěným oválným křížkem s porcelánovým korpusem a s titulem **INRI**
- nápis na spodní části čelní stěny nástavce
Matko bolestná/oroduj za nás
- dedikační nápis na zadní stěně nástavce
Ke cti a chvále Boží/Jan a Rozalie/Klos./postavili
- komolá střední část podstavce s nápisem na čelní stěně
Pochválen/bud'/Ježíš Kristus
- kamenný korpus a titul **INRI**

14. dřevěný EDUŠŮV KŘÍŽ z roku 1968/1756

Kříž stojí na svahu na poli čp. 27; parcela 414.

Původní kříž pocházel z roku 1756 a byl několikrát znovu postaven, naposledy v roce 1968 Eduardem Bayerem.

Podle pověsti se v roce 1756 v noci před svátkem sv. Anny z 25. na 26. července strhla kolem třetí hodiny ráno obrovská bouře s lijákem a kroupami a průtrž vody zaplavila nánosem bahna dřevěný Edušův grunt a zatlačila i některé jeho části skoro na suchdolskou cestu, zbořila také chlévy i kolny.

Na paměť této hrůzy tam byl pak postaven dřevěný kříž s plechovým Ježíšem Kristem.

- betonová podnož: (75x75) v úrovni terénu
- celková výška: 490 cm
- na kříži je upevněn dřevěný obdélník s plechovou stříškou a zaskleným barvotiskem P. Marie; letopočet 1968/1756

Edušův kříž

Butovice

okres Nový Jičín

Veliká, dříve německá obec, do roku 1900 spíše zemědělská s rozvojem drobných řemesel k potřebám zemědělství. Po vybudování továrny na vagóny roku 1901 v jejím katastru se charakter vesnice radikálně změnil. Dnes jsou Butovice místní částí 2 města Studénky.

První písemná zpráva je z roku 1324 pod názvem Bothenwald; název je patrně odvozen od jména lokátora vsi německého jména Bote (posel, česky Půta), odtud Bůtovice, Půtovice, Butovice. Posel je vyobrazen na znaku i pečeti obce.

K 1. 3. 2001 měly Butovice 7 072 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

- **Reinscher Mathias** (*20. 1. 1795, †29. 8. 1861), technik a projektant.
- **Krischke Emil** Dr. (*1888, †1974), spisovatel, román *Maria z Novojičínska*
- **Bärner Hans** (*14. 4. 1604, †21. 1. 1682), nevolník, autor pamětních zápisů ve věžích butovického a suchdolského kostela, pokračovatel německé Kroniky Nového Jičína.

Pamětihodnosti

- filiální **pozdně barokní kostel Všech svatých** z období 1775-1781, ÚSKP NJ 8-2106, parcela 1
- **fara** z roku 1843, po roce 1989 v rekonstrukci Katolické Charity, parcela 216
- **klasicistní kaple sv. Anny** z roku 1782 na návrší proti kostelu Všech svatých, ÚSKP NJ 8-2107, parcela 600
- **klasicistní zděná brána Meierhofu** z konce 18. století v ohradní zdi statku, ÚSKP NJ 8-2108, parcela 36/1

Zaniklé pamětihodnosti

- **dřevěný kostel Všech svatých**, který zanikl v 18. století přestavbou nového kostela; existoval již ve 14. století. První zpráva pochází z roku 1434.
- **větrný mlýn** asi 700 m vých. od obce (v provozu do r. 1875)
- **větrný mlýn** asi 1500 m sz. od obce (kóta 276 mnm), vpravo od polní cesty (v provozu do r. 1875)
- **větrný mlýn** asi 600 m záp. od obce vpravo od polní cesty ke Kujavám (v provozu do r. 1875)
- **větrný mlýn** asi 600 m sev. od obce, sev. od dvora při polním rozcestí
- **beraní větrný mlýn** asi 700 m vých. od obce (v provozu do r. 1875), kolem roku 1929 majitel V. Stuchla kapličky
- **kaplička P. Marie** (Ke cti sv. Panny) na pozemku statku čp. 119 vedle cesty pro pěší od dvorce Meierhof.
- **kaplička** na pozemku statku čp. 129 u bílovecké silnice, kterou vybudoval v roce 1808 Josewf Jedlitschka.
- **kaplička Matky Boží** na pozemku statku čp. 30; vystavěl Josef Hilscher.
- **kaplička P. Marie Bolestné** u cesty u domu čp. 219 naproti dívčí škole; v roce 1840 byla při stavbě fary rozebrána a v roce 1843 postavena na protilehlém pozemku.
- **kaplička Matky Boží** při vjezdu na statek čp. 257; v roce 1869 ji nechal zbudovat majitel Josef Kunz na žádost své nemocné sestry.
- **kaplička Matky Boží** před domem čp. 142 vedle cesty do Bílova; majitel statku Ferdinand Krischke si předsevzal kapli postavit, umřel však v roce 1873 a kapli postavil v roce 1878 jeho otec, čímž splnil přání svého syna.
- **kaplička P. Marie** za vsí na pozemku statku čp. 48, kde ji dal v roce 1982 postavit tehdejší majitel Johann Richter, jelikož na původním místě byla jednou vyloupena.
- **kaplička P. Marie** před statkem čp. 58, kterou dal postavit Franz Mark; blízko ní stála už před léty kaplička jiná.
- **kovaný kříž** u Obecního hostince, odstraněn při renovaci hostince v 2. polovině 20. století.
- pískovcová **plastika sv. Jana Nepomuckého**, stála u Odry ve Sladké díře, poničena při silničních úpravách ve 2. polovině 20. století; poškozené torzo sochy (bez hlavy a podstavce) bylo po nálezu roku 1993 umístěno ve skladu MěÚ Studénka.

Pozdně barokní kostel Všetech svatých

1. kaplička P. MARIE MANŽELŮ NOHELOVÝCH z roku 1890

Zděná cihlová stavba obdélného půdorysu s půlkruhovým závěrem stojí v původní zahradě statku čp. 275 Josefa a Anny Nohelových (dnes čp. 271 na Malé Straně), kteří ji v roce 1890 nechali postavit ku památce svého syna Adolfa. Ten měl jako voják v Bosně nehodu při koupání a utonul.

Název odvozen od barvotisků v interiéru. Orientace jih-sever; parcela 1092.

Exteriér s bílou fasádou

- půdorys s půlkruhovým závěrem: 380x300/160 cm
- celková výška ve štítu: 525 cm
- čelní stěna s nárožními pilastry a profilovanou římsou
- štít s tympanonem, reliéfně rámovaná obdélná nika se sedlovým zaklenutím a malou žlutou soškou P. Marie
- rovné pravé zárubňové výplňové dveře
- obdélný průhled s kovovou mříží v horní části
- sedlová střecha s půlkruželovým závěrem, krytina z pálených falcovek a hřebenáčů

Interiér v hladké vápenné malbě

- betonová podlaha
- rovný strop nad obvodovou členitou vnitřní římsou
- dedikační nápis

*Gewiedmet für Adolf Nohel/verunglückt
am 22. Juni 1890/in der Herzowina*

- zděný prostřený stánek se skleněnou soškou Krista a keramickou soškou sv. Anny s mladou P. Marií, kovový svícen
- dřevěný kříž na stěně závěru
- levá boční stěna s obrazem leuténanta Adolfa Nohela

2. žulový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ BAHNEROVÝCH z roku 1931

Nachází se v polích vpravo u Butovického potoka; parcela 855/1. Příchoď od konce ulice Malá Strana, pak vpravo ulicí K Zahrádkám až k můstku přes Butovický potok, pak vlevo kolem potoka asi 300 m.

- pískovcová podnož: (120x105) v: 20 cm
- celková výška: 250 cm
- kamenická firma **Pulzner Wagstadt**
- nápis na čelní stěně

Gelobt/sei/Jesus Christus.

- spodní dedikační nápis

Franz u. Aloisia/Bahner/1931

- kříž poškozen, horní rameno ulomeno, dolní část svorkována

3. pískovcový JEHLANČITÝ KŘÍŽ z roku 1835

Objekt se nachází před kostelem Všech svatých; parcela 4.

Původní dřevěný kříž z roku 1786 byl nahrazen dnešním a postaven 24. června 1835. ÚSKP NJ 8-1685.

- dělená podnož: (255x235) v: 20 cm
- celková výška: 635 cm
- na čelní stěně plechová tabule s nápisem
Pochválen/bud'/Ježíš/Kristus!
- vlastní konusový kříž spojen vzadu skobami
- na patce plechová tabulka s nápisem
Ha/MISSION/1925/P. Ha ...
- pod korpusem je plastický reliéfní eucharistický kalich

4. dřevěný latinský centrální HŘBITOVNÍ KŘÍŽ

Kříž s oplechovaným vrcholkem je na hřbitově nad kostelem Všech svatých; parcela 25.

- betonová podnož s ocelovou konzolou držáku kříže
- vlastní kříž s okosenými hranami, délka ramen: 80 cm
- celková výška: 475 cm

5. žulový jetelový KŘÍŽ MANŽELŮ OWESLEOVÝCH z roku 1910

Kříž na Malé Straně vlevo u oplocení zahrady čp. 654 v třístranném ocelovém tyčkovém ohrazení; parcela 1053.

- podnož s okosenou horní hranou: (120x100) v: 15 cm
- celková výška: 345 cm
- kamenictví **Fietz, Lindewiese**
- obdélný výklenek s lomeným obloukem a postranními cvikly
- vzadu dedikační nápis
Gewidmet von/Georg u. Sofie/Owesle
- na patce nápis
Es ist vollbracht!
(Dokonáno jest!)

Zemědělská, dříve čistě německá obec na soutoku Heřmanického potoka a Odry. V době německé kolonizace bylo ve vesnici nově zavedeno hlubčické pruské právo.

První písemná zmínka o osadě je na listině Alberta z Šternberka¹⁾ z roku 1374, který osvobodil tehdejší osadu Malé Heřmanice (latinsky Hermansdorf minori) z odúmrti.

Podle směrného vodohospodářského plánu 1999 je na katastru obce plánována vodní nádrž; voda přehrady by zaplavovala až část chatové osady u Skály P. Marie.

K 1. 3. 2001 měla obec 157 obyvatel

Pamětihodnosti

- filiální pozdně **barokní kostel Neposkvrněného Početí P. Marie** z let 1781-1783; ÚSKP NJ 8-2069/1 parcela 54/1.
- kamenná deska nad vchodem do kostela, **mariánský anagram** s letopočtem 1782.
- kamenná **ohradní zeď hřbitova** s převýšenou zděnou bránou a železnými vraty; ÚSKP NJ 8-2069/2, parcela 54/2. Hřbitov založen v době výstavby kostela.
- bývalá **jednotřídní škola** z roku 1869 (Volkschule), parcela 10
- **Heitelův vodní mlýn** se dvěma složeními a pila (funkční r. 1900)
- bývalé **fojtství** vpravo u rozcestí, parcela 5/2
- **studánka Jubilejní pramen** na začátku obce vlevo pod silnicí II/442 u zahrady čp. 303. Mramorová deska s nápisem

***JUBILEUMS QUELLE/1908/erbaut von/Versch(örner) Verein Kl. Hermsdorf**
(Jubilejní pramen 1908, zřízeno okrašlovacím spolkem Heřmánky)*

Zaniklé pamětihodnosti

- **kamenný kříž** z roku 1898 před domem čp. 17, který nechal postavit penzionovaný nadučitel Franz Nowak; kříž posvětil farář z Věsky Franz Jilke.

Literatura

POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry, 1/1998, 4/1998, 1/1999, 4/2000, 3/2001.

Poznámky

- ¹⁾ Albert ze Šternberka (†1299), syn Zdeslava ze Šternberka činil příkoří hradištskému klášteru i kapitule Olomoucké a byl proto dán do klatby, ze které se vymanol částí svých statků v roce 1281. Od roku 1286 byl olomouckým purkrabím a asi v letech 1296-1298 komorníkem olomouckého práva.

Jubilejní pramen (kresba Petr Lelek)

1. žulový jetelový KŘÍŽ JOSEFA NOWAKA A ALOISIE JAKSCHOVÉ z roku 1888

Objekt se nachází na hřbitově před filiálním kostelem Neposkvrněného Početí P. Marie v obci na svahu vlevo u silnice č. 442 ve směru od Jakubčovic nad Odrou; parcela 372.

- pískovcová podnož: (105x80) v: 20 cm
- celková výška: 335 cm
- kamenictví **Heidrich Troppau**
- nápis na čelní stěně

Gelobt sei Jesus Christus!

- plochý členěný obdélný výklenek s lomeným obloukem a kovovým reliéfem P. Marie, u vrcholu postranní cvikly
- kovový držák v členěném obdélném okoseném prohloubení
- dedikační nápis na levém boku

Errichtet von Josef Nowak/und/Aloisia Jaksch/1888

Barokní kostel Neposkvrněného Početí P. Marie

Hladké Životice

okres Nový Jičín

Středně veliká, dříve čistě zemědělská německá obec, po roce 1918 se silnou českou menšinou. Obec patřila fulneckému panství.

Nachází se v mírném údolí Husího potoka (Gansbach) v délce asi 3 km. První písemná zmínka z roku 1324. Název obce je pravděpodobně odvozen od německého lokátora jménem Sigibodo, v písemných zmínkách uváděna pod různými názvy např. Sibottendorf v roce 1324, Sibotinis villa v roce 1337, Zibotice v roce 1435 nebo Hladké Životice v období 1610 – 1675.

K 1. 3. 2001 měla obec 956 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

- **Liewehr Ferdinand** (*1896, †1985), universitní profesor, slavista. Vystudoval filosofickou fakultu bývalé německé university v Praze, na které se věnoval slovanské filologii a v roce 1937 byl jmenován mimořádným profesorem české filologie. Sestavil etymologii pomístních názvů Kravařska Die Ortsnamen des Kuhländchens (Liberec 1926).

Pamětihodnosti

- barokní kostel sv. Mikuláše, parcela 1.

Zaniklé pamětihodnosti

- **větrný mlýn** asi 600 m jižně od obce ve vidlici silnic k Suchdolu a Kunínu (doložen r. 1880)
- původní **dřevěný farní kostel** ze 14. století, zanikl k r. 1586
- **kaplička P. Marie** při fojtství čp. 13, odstraněna v 70. letech 20. století při rekonstrukci a rozšiřování silnice. Byla umístěna v břehu v blízkosti silnice zv. Jičínka, sloužila při slavnostech Božího těla.
- **kaplička P. Marie Lurdské** při mlýnském náhonu u polní cesty za gruntem čp. 7 Josefa Teichmanna. Zkáza začala socializací vesnice a nezájmem občanů či vlastníků pozemků.
- polygonální **stodola** čp. 58

Literatura

- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry, 0/1997
- Seitendorf bei Fulnek im Kuhländchen, Manfred Anderka

Michelova kaplička

Kaplička sv. Anežky a Zdislavy

1. prostorová KAPLIČKA SV. FLORIÁNA¹⁾

Zděná stavba čtvercového půdorysu se nachází u Dušků čp. 99 vpravo u fulnecké silnice na horním konci obce. Orientace západ-východ; parcela 239.

Kaplička byla vysvěcena 25. dubna 1998.

Patřila k původnímu gruntu Heinricha Heikenwäldera.

Exteriér s bílou fasádou

- čtvercový půdorys: 260x260 cm
- celková výška vč. obloukového štítu: 385 cm
- oplechovaná sedlová střecha
- pravé lačkové dveře v segmentovém záklenku
- přímá zadní štítová stěna

Interiér

- betonová podlaha
- zděný stánek s dřevěnou deskou
- v zadní stěně nad stánkem výklenek se segmentovým zaklenutím
- barvotisk Mučení Krista
- strop ve tvaru české placky

2. prostorová KAPLIČKA SV. ANEŽKY A ZDISLAVY¹⁾

Zděná stavba obdélného půdorysu s odsazeným půlkruhovým závěrem se nachází v místě U lípy vlevo za obcí u silnice na Kunín.

Kaplička dříve patřila ku původnímu gruntu čp. 4 Gustava Schöppa (na dolním dědictví čp. 31), poslední majitel Robert Beinhauer.

Kaplička byla vysvěcena 25. dubna 1998. Orientace západ-východ; parcela 929/2.

Exteriér s bílou fasádou

- obdélný půdorys, půlkruhový závěr: 330x205/120 cm
- celková výška ve štítu (deštěný tympanon): 380 cm
- oplechovaná sedlová střecha s půlkuželem závěru
- pravé lačkové dveře v odsazeném segmentovém záklenku

Interiér v hladké vápenné malbě

- betonová podlaha
- segmentový zděný stánek
- obdélný výklenek nad stánkem, barvotisk Zjevení P. Marie
- rovný strop s kovovým držákem

3. vnitřní MICHELOVA KAPLIČKA¹⁾

Kaplička U Rošlapilů v přední spojovací zdi třístranného gruntu čp. 24 a 206 vpravo u silnice. Patřila k původnímu gruntu Rudolfa Michela (Michel od hřebců); sloužila při slavnostech Božího těla. Orientace východ-západ; parcela 14.

Exteriér se žlutou fasádou

- cihlová stavba v čelní zdi trojbokého gruntu vlevo
- výplňové obdélné pravé dveře
- ozdobně mřížované průzory v horní polovině dveří
- sedlová střecha s přesahem přes čelní štítovou stěnu
- krytina z pálených falcovek a hřebenáčů
- dřevěný latinský křížek s ochranným oplechováním na vrcholu štítu
- valbový závěr (ve dvoře)
- obdélný půdorys (do dvora): 240x320 cm
- celková venkovní výška ve štítu: 500 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha z keramických dlaždic
- zděný stánek na betonovém schůdku
- malé sádrové busty Ježíše a P. Marie

Poznámky

¹⁾ dle sdělení pana Petra Billa z Hladkých Životic mu při návštěvě v Německu autor německé kroniky z Hladkých Životic (Seitendorf) pan Manfred Anderka řekl, že kapličky v Hladkých Životicích nebyly do roku 1946 nikomu zasvěceny, říkalo se jim pouze podle jména majitele pozemku, na kterém stály; zasvěcení pak proběhlo zřejmě až po vysídlení německých obyvatel.

4. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1870

Kříž před hřbitovní bránou s vchodem ku kostelu sv. Mikuláše na parcele 7.

- dělená podnož do svahu: 130x130 cm v úrovni terénu
- celková výška: 445 cm
- reliéfní kovová soška P. Marie na čelní stěně nástavce
- reliéfní **IHS** v ratolestech na čelní stěně podstavce
- kovový korpus a kamenný titul

5. dřevěný MISIJNÍ KŘÍŽ z roku 1912

Kříž se nachází u pravé venkovní stěny podvěží kostela sv. Mikuláše na parcele 34.

- kruhová betonová podnož: d 20 cm v: 10 cm
- celková výška: 305 cm
- kříž má na břevnech rytý nápis

HL MISSIONI 1912

6. LIEBSCHERŮV KŘÍŽ (torzo) z roku 1877

Torzo poškozeného kříže se nachází za obcí vlevo u silnice na Kunín na parcele 947/1.

Dar od dřívějšího majitele dědičného rychtářství čp. 13 Liebschera. Po mnoho let ležel kříž povalen a zavalen sutí. Obnoven byl až 25. dubna 1998 a byl vysvěcen za účasti pana Františka Eliáše z Historicko-vlastivědného spolku v Odrách.

Někdy kolem Nového roku 2003 byl ale znovu rozbit.

- dělená pískovcová podnož: 100x100 cm v úrovni terénu
- další části (5) pohozyeny na zemi za torzem.
- celková původní výška: 315 cm
- kamenný korpus (schází hlava) a titul **INRI**

Původní stav

Malá, původně česká a po třicetileté válce německá zemědělská ves silničního typu na Hukovickém potoce. Byla založena pravděpodobně v období 1255-1290 na majetku olomouckého biskupství jako lenní statek, a to jistým lokátorem Hugem (podle původního názvu Hugosdorf).

Prvá písemná zmínka je z roku 1398 (Hukowicz), kdy obec patřila štramberskému panství pánů z Kravař.

K 1. 3. 2001 měla obec 348 obyvatel

Rodáci a osobnosti

- **Skrbenský Lev, kníže z Hříště** (***12. 6. 1863**, †24. 12. 1938 Horní Dlouhá Loučka u Uničova¹⁾), svobodný pán a arcibiskup pražský a olomoucký. Studoval na benediktinském gymnáziu v Kremsmünsteru a pak u piaristů v Kroměříži; v letech 1882-1884 práva v Innsbrucku, pak bohosloví v Římě a Olomouci; v roce 1889 vysvěcen na kněze.

Působil jako kaplan v Dubu a v Moravské Ostravě, od roku 1895 jako farář v Melči a poté jako kanovník v Olomouci. V roce 1899 byl jmenován arcibiskupem pražským (nastolen v lednu 1900). V roce 1901 byl povýšen na kardinála a po nátlaku rakouské vlády byl jako arcibiskup a kardinál 18. ledna 1916 v Olomouci postulován; dne 30. ledna 1920 abdikoval.

Pamětihodnosti

- bývalý **zámek**, barokně přestavěný z původní tvrze v letech 1697-1704 za Jana Arnošta z Tetzlernu a koncem 18. století zvýšen na poschodí za Karla Čejky (Carl Czeike) z Badenfeldu. V roce 1945 byl značně poškozen a pak přestavěn pro potřeby JZD a tehdejšího MNV, takže jeho původní zámecký charakter úplně zanikl a objekt dnes působí spíše jako hospodářská budova.
- barokní **kostel Navštívení P. Marie** z roku 1765 na starším základě, v roce 1839 od základu zrestaurován, parcela 1

Zaniklé pamětihodnosti

- beraní **větrný mlýn** u čp. 21 asi 700 m sz. od obce v provozu 1875, zanikl po roce 1918, majitel A. Leide.
- beraní **větrný mlýn** u čp. 98 asi 700 m záp. od obce na svahu kopce Fuchshübel (Liščí 275.6 mm), v provozu 1875, v roce 1890 zbourán, majitel Blaheta.
- holandský větrný mlýn (v provozu 1931 je uveden v publikaci Kühlandchen, unvergessene Heimat na s. 362))
- původní **dřevěný kostel** z 15. století, v roce 1652 uváděný jako polorozpadlý, nechala roku 1659 obnovit a z pevného materiálu (kamene) rozšířit paní Regina, manželka Jana Mikuláše Reitera z Hornberka (velitel hukvaldského hradu a vrchní správce biskupských statků).

Literatura

- Bartošovice 600 let, Marie Hrabovská a Josef Golda, OÚ Bartošovice 1999
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry, 1-2/1998, 1/2002.
- Geschichte der Gemeinde Partschendorf, Burkart Maria, 1966
- Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín 1/1967, 3/1968, 12/1973, 2/1999

Poznámky

- ¹⁾ publikace Bartošovice 600 let (s. 34) uvádí narození 12. ledna 1863, publikace Okres Nový Jičín - místopis obcí, sv. 2 (s. 13) uvádí narození rovněž 12. ledna 1863, Masarykův slovník naučný, sv. 6 (s. 670) uvádí narození 12. června 1863.

1. prostorová KAPLIČKA SV. JANA NEPOMUCKÉHO (od sl. Tetzlerové) z roku 1745

Kapličku vlevo pod kostelem u čp. 2 dala postavit slečna Mariana Tetzlerová a nechala do ní vymalovat tři obrazy s tematikou umučení Krista.

Váže se k ní pověst o tom, že se Mariana seznámila v bartošovickém kostele se saským důstojníkem Brilllem, který pobýval v Bartošovicích a který se s ní také chtěl oženit. Brill však byl luteránského vyznání a Mariana katolického, a tak její rodiče sňatek nepovolili, i když Brillova rodina v Sasku nenamítala ničeho. Nešťastná Mariana poté v kapličce pobývala celé dny, až jí nakonec vypověděly smysly a v tomto ubohém stavu zemřela.

Orientace sever-jih; parcela 16.

Exteriér s bílou fasádou

- obdélná cihelná stavba s lichoběžným závěrem
- štítová stěna s prázdným tympanonem
- pravé výplňové dveře v obloukovém záklenku
- prosklený průzor v horní části
- oplechovaná sedlová střecha s kovovým jetelovým křížkem
- lichoběžný půdorys: 250x140/110 cm
- celková výška ve štítu: 400 cm

Interiér v hladké žlutě barvené malbě

- podlaha betonová
- dřevěný prostřený stánek s křížem s kovovým korpusem
- v zadní stěně obdélná nika
- rovný strop

2. výklenková KAPLIČKA P. MARIE (poklona)

Objekt v polích u hranice k.ú. Hukovice (kóta 315.7 mnm) na bývalé Volské cestě v nejvyšším bodě krajiny, uprostřed tří lip, daleké výhledy na Beskydy, Moravskou bránu a Nízky Jeseník. Orientace jih-sever.

Nikdo již dnes neví, při jaké příležitosti byla postavena, nikdy nebyla církevním majetkem.

V roce 1948 byla úplně zchátralá (střecha z polovice bez tašek) a v interiéru se nacházel jen plechový obraz Nejsvětější Trojice s rozpadlým rámem.

Exteriér s bílou fasádou

- obdélná cihelná stavba
- sedlová střecha s plechovou krytinou
- obdélná plechová pravá dvířka
- zamřížovaný průhled v horní polovině
- obdélný půdorys: 130x195 cm
- celková výška ve štítu: 290 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- betonová podlaha
- latinský dřevěný kříž na zadní stěně
- rovný strop

3. dřevěná BOŽÍ MUKA

Boží muka stála zřejmě u bývalého pramene (studánky), jak o tom svědčí okolní mokrá půda a malý potůček; v lese Na Teichu 1400 m od kostela, azimut 306°.

Příchod chodníkem v lese ve svahu nad Liščím potokem vlevo od vjezdu do oplocené bažantnice (asi 400 m).

- dřevěný sloup: (15x15) v: 185 cm
- oplechovaná kaplice s obloukovým završením: (20x35) v 75 cm
- celková výška 260 cm

Opracovaný pískovcový blok 35x35x40 cm

4. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1871

Kříž je umístěn vpravo před vchodem na hřbitov a ke kostelu Navštívení P. Marie; parcela 920.

- dělená podnož: (165x165) v úrovni terénu
- celková výška: 515 cm
- kamenný korpus a titul
- na soklíku je glyptický letopočet **1871**
- nástavec má obdélný výklenek s kamenným reliéfem P. Marie (atribut škapulíř)
- podstavec má na čelní stěně reliéf **IHS** v ratolestech
- schází pravé břevno

5. pískovcový latinský HŘBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1871

Centrální hřbitovní kříž na hřbitově u kostela Navštívení P. Marie na parcele 3.

- dělená podnož: (150x150) v: 10 cm
- celková výška: 470 cm
- kamenný korpus a titul
- nástavec má na čelní stěně reliéf P. Marie
- ve štíticích římsy malé poškozené porcelánové reliéfní postavy, a to vpředu úplně poškozené a vpravo a vlevo anděl se stuhou a nápisem
Selig und die Godten die im Herrn herben
(*Blaženost a bohulibost v Pánu trpícím*)

Jakubčovice nad Odrou

okres Nový Jičín

Malá, původně zemědělská německá obec, později s lomy a průmyslem. V době německé kolonizace bylo ve vesnici nově zavedeno hlubčické německé právo.

První písemná zmínka o osadě je na listině Alberta ze Šternberka z roku 1374, který osvobodil tehdejší osadu Jakubčovice (latinsky de Jacobsdorf) z odúmrti. V archivu města Oder se nachází opisy této listiny potvrzené městskou radou a starostou v letech 1608 a 1686.

K 1. 3. 2001 měla obec 691 obyvatel

Pamětihodnosti

- návesní kaple P. Marie Karmelské z roku 1854¹⁾ u čp. 11 vpravo za lávkou přes Odru.

Zaniklé pamětihodnosti

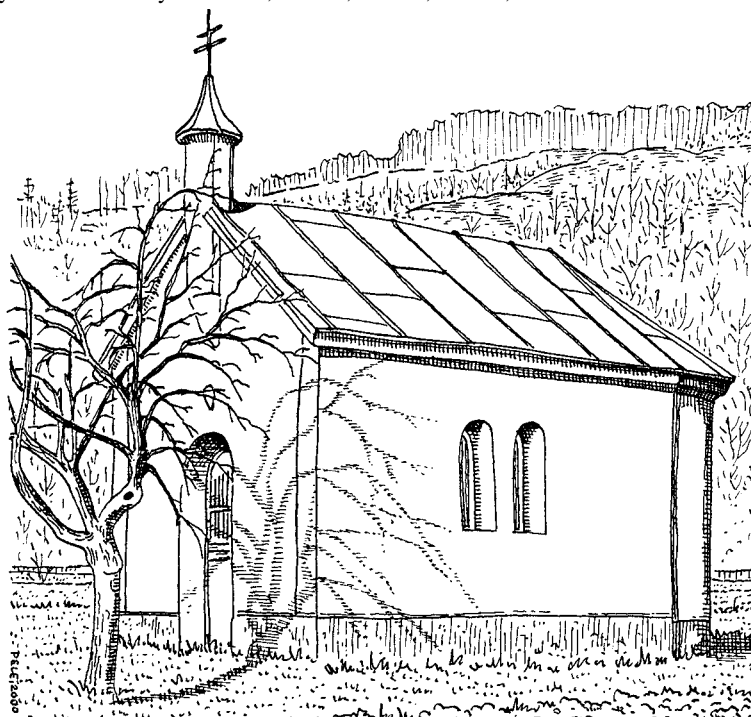
- **Kasperova pila**, zanikla 1925
- **Horní mlýn** (Obermühle) se dvěma složenými
- **Dolní mlýn** se dvěma složenými a stoupou na kroupy; stoupa byla v roce 1789 změněna na soukenickou valchovnu, která pak byla od roku 1803 přeměněna na pilu. Mlynář Ferdinand Teltschik provozoval vedle mlynářství výrobu dřevěných knoflíků a ševcovských floků. Mlynář Emil Teltschik zrušil v roce 1895 mlynářský provoz; v bývalém mlýně zřídil poté továrnu na knoflíky (Seinnußknopffabrik), které vyráběl z plodů (jader) palmy kamenáčové dovážených z jižní Ameriky (Ekvádor, Kolumbie).

Literatura

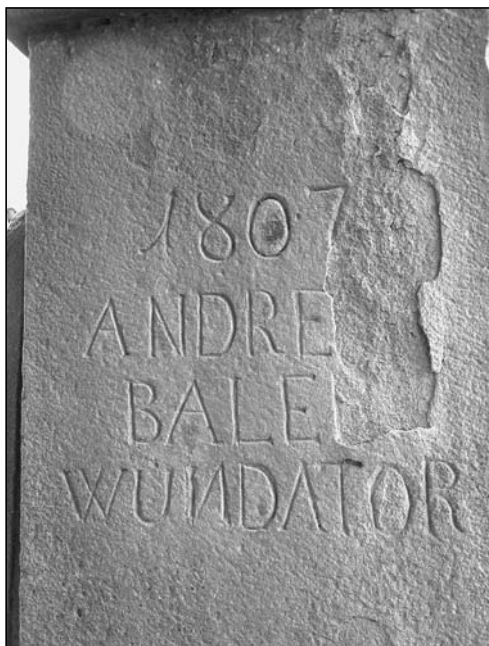
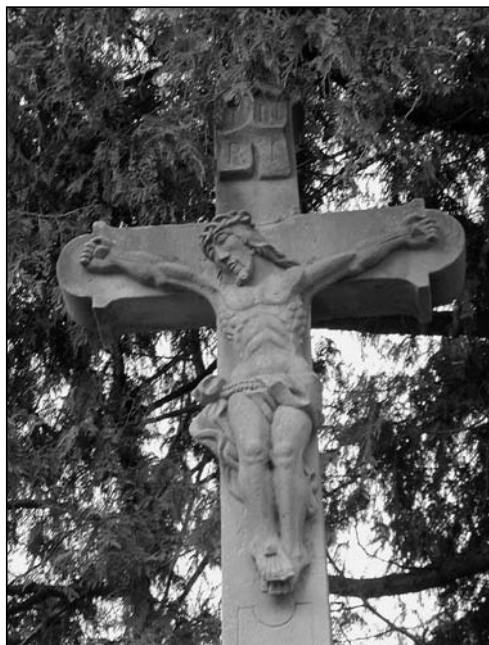
- Oderské vrchy 3-4/1969, 1-2/1991, 1-2/1994
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry č. 1/1998, 2/1998, 2/1999, 4/2000, 3/2001 a 1/2002

Poznámky

- ¹⁾ objekt je veden jako kostelík (na rozdíl od kaple), jelikož se v něm konají veškeré církevní obřady, nemá charakter drobného sakrálního objektu (jiný kostel v obci není).

Kaple P. Marie Karmelské
kresba Petr Lelek

Balerův kříž v areálu firmy Hájek

1. výklenková KAPLIČKA P. MARIE (poklona)

Kaplička stojí u tvárnice zdi se sloupky a dřevěným oplocením zahrady čp. 29 (u Tomčíků) na parcele 705/3.

Pojmenování podle barvotisku; orientace sever-jih.

Exteriér s bílou fasádou

- oplechovaná sedlová střecha s kovovým latinským křížkem
- obdélný půdorys: 80x65 cm
- celková výška do štítu: 210 cm
- obdélná dřevěná zasklená pravá dvířka

Interiér v hladké vápenné malbě

- nika s barvotiskem P. Marie s jezulátkem s nápisem
*Cudowny obraz/N.P. Marye Piekarskej
v Gór. Slasku
(Zázračný obraz Nebeské P. Marie Pekařské
v Horním Slezsku)*
- soška P. Marie Lurdské jako suvenýr

2. dřevěná ZVONIČKA asi ze 17. století

Asi 10 m vysoká dřevěná volně stojící zvonice tvaru štíhlého komolého jehlanu završená čtyřbokou lucernou a nízkou osmibokou stříškou; stojí u čp. 1 vedle obecního úřadu.

ÚSKP NJ 8-2068; parcela 737/4.

Trámová bedněná konstrukce zvonice na betonovém základu 270x280 cm, v 20 cm. Pravoúhlý vchod kryje jednoduchá sedlová stříška. V lucerně je zavěšen zvonek s reliéfy sv. Floriána. Nad dveřmi je pamětní tabulka, kterou po ukončení rekonstrukce v letech 1991-1993 věnoval ing. Fridolin E. Scholz, oderský rodák, autor publikace Kuhländchen, unvergessene Heimat.

*JAKUBČOVICE/historická/zvonice/ze/17. století
opravena v roce 1992/1993*

*Tato deska je znamením nového začátku německo-českých/vztahů
mezi starými a novými jakubčovickými občany*

*JOGSDORF/historischer/Glockenturm
/aus dem/17.Jahrhundert renoviert
im Jahr 1992/1993
Diese Tafel entstand als Zeichen für Neubeginn
/deutsch-tschechischer
freundschaftlicher Beziehungen alter
und neuer Jogsdorfer*

Při rekonstrukci v roce 1962 byla v puklině trámu nalezena stříbrná grešle (mince z roku 1697); podle pověry měla chránit objekt před požárem.

3. dřevěný LATINSKÝ KŘÍŽ

Kříž stojí u fotbalového hřiště na Sportovní ulici; parcela 436.

Na tomto místě stál dřevěný kříž odedávna, vedla zde totiž původní silnice do Spálova až do doby vybudování silnice nové (II/441) do Potštátu; časem tento kříž ztrouchnivěl a kolem roku 1988 spadl.

V roce 1995 se o jeho obnovu zasadili hlavně František Eliáš z Vlastivědného spolku v Odrách a Antonín Bučánek.

Kříž byl vysvěcen v sobotu dne 15. července 1995 odpoledne u příležitosti stoletého výročí založení místní skupiny dobrovolných hasičů; svěcení se též zúčastnil starosta Jakubčovic nad Odrou pan Josef Richter a zástupkyně místních věřících Marie Balšínková.

Světil děkan Hubert Šula s účastí kněží P. Josefa Bernarda a P. Vojtěcha Klimenta.

- betonová podnož: (70x70 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 450 cm
- plechový korpus a titul INRI

4. pískovcový jetelový BALERŮV KŘÍŽ z roku 1807

Kříž místního původu v areálu kamenolomu fy Hájek u čp. 155 vpravo za vchodem 155 v oplocení parkoviště vozidel; parcela 628.

ÚSKP NJ (návrh, původní parcela 628 op).

- betonová podnož: (175x175 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 600 cm
- nižší část volutového nástavce je zdobena kanelurami¹⁾
- na čelní stěně je reliéf sv. Anny učitelky s malou P. Marií (mladá dívka učící se s matkou čtení) a nápisem
S. ANNA
- volutová ramena jsou zdobena zvonečkovými reliéfními květy
- vzadu na nástavci je poškozený dedikační nápis

1807/ANDRE[AS]/BALER/WUNDATOR

Poznámky

- ¹⁾ kanelura je svislý širší žlábek

5. pískovcový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ FUTSCHIKOVÝCH z roku 1873

Kříž se nachází vpravo u zvoničky vedle hostince; parcela 737/4.

- podnož: (180/180) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 530 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- ve výklenku nástavce je kamenný reliéf P. Marie
- dedikační nápis na zadní stěně nástavce
Josef a Anna/Futschik/1873
- na čelní stěně komolého podstavce je v rámečku eucharistický reliéf kalicha na ratolestech

Dřevěná zvonička asi ze 17. století (náves v Jakubčovicích nad Odrou)

Velká, původně česká a pak německá zemědělská vesnice podélného řadového typu u řeky Luhy.

Obec založil asi koncem 12. století mnich Jurik z benediktinského kláštera v Rajhradě. První písemná zmínka pochází ze 2. října 1383, kdy majitel starojického panství Vok II. z Kravař a na Starém Jičíně prodal vesnici Jasenice (Jessenyk Theutonicalis) na doživotní léno olomouckému kanovníkovi Vilému z Kortenlangen.

K 1. 3. 2001 měla obec 1 127 obyvatel (bez místních částí)

Místní části

Blahutovice, Hrabětice, Hůrka, Polouvsí

Rodáci a osobnosti

- **Hauptmann Josef, Dr.** (*11. 11. 1882, †28. 5. 1929), dialektolog, fyzik a dramatik.
- **Hauptmann Sepp** (*20. 12. 1930, †1977), paleontolog.
- **Richard Hauptmann** (*16. 1. 1908 v Oberfurt, †19. 8. 1970) zámek Neuhoř u Coburgu, básník. Byl synovcem Josefa Hauptmanna. Od útlého mládí se věnoval literatuře, přičemž se podrobně seznámil s dílem svého strýce. Se stejnou náklonností jako o Jeseníku v básni „Nezapomenutelný Jeseník“ psal i v některých svých dalších dílech věnovaných svému rodnému kraji. Jsou to především díla „Aus Mährischer Scholle“ a „Neubeginn“.
- **Dr. Eduard Engelsberg** (*23. 1. 1828 v Andělské Hoře u Bruntálu, †27. 5. 1879) Dvorní prokurista, hudební skladatel. Vlastním jménem Eduard Schön. Syn tkalce. Dostal se na studia do Olomouce, kde studoval nejprve gymnasium a pak tři roky práva na olomoucké universitě. Poslední rok právnického studia dokončil ve Vídni a v r. 1850 nastoupil místo u dvorní prokuratury. Skládal komorní skladby, písně, kvarteta, klavírní sonáty, ale také skladby pro orchestr. Proslavil se zejména svými žertovnými hudebními hříčkami - čtyřzpěvy. Známější skladby jsou „Blázňivá čtverylka“, „Básníci na Almě“ nebo píseň „Klobouk na jezeře“.
- **Konstantin Jan**, vlastním jménem Jan Schindler (*30. 9. 1894, †28. 6. 1965 Hojsova Stráž), český operní pěvec (baryton i bas), zasloužilý umělec. Zpěv studoval soukromě v Praze, v období 1919 - 1920 člen opery v Ostravě, 1920 - 1921 působil ve Slovenskom národnom divadle v Bratislavě, 1921 - 1960 v Národním divadle, hostoval v zahraničí (Španělsko, Sovětský svaz). Věnoval se také koncertní činnosti, v období 1943 - 1960 byl pedagogem na pražské konzervatoři, učil i na AMU.

Pamětihodnosti

- **areál zámku**, ÚSKP NJ 8-1598
- **empírový zámek** čp. 1, ÚSKP č. 8-1598/1, parcela 41
- neudržovaný **přírodně-krajinářský zámecký park**, ÚSKP č. 8-1598/2, parcely 42/1, 42/2
- farní **barokní kostel Nanebevzetí P. Marie** z roku 1752, ÚSKP č. 8-2070; parcela 662. V roce 1975 byla restaurována nástěnná freska s Nanebevzetím P. Marie.
- **fara** u kostela; parcela 661
- **hrobka rodiny Tillů** - ojedinělý doklad zajímavé funerální architektury místní bohaté podnikatelské rodiny (vlastníci mlýna a pekárny) z počátku 20. století. Hrobka se nachází na hřbitově na parcele číslo 992. Návrh nemovité kulturní památky.
- **náhrobek rytíře Cischiniho** - mramorový náhrobek na způsob dóžecího trůnu, který patří Heinrichu, rytíři Cischinimu, korvetnímu kapitánu a manželovi majitelky jesenického panství, hřbitov parcela 992
- **areál Dolního mlýna**, mlýn čp. 68

Literatura

- Jeseník nad Odrou, Almanach k výročí kostela Nanebevzetí P. Marie, OÚ Jeseník nad Odrou 2002
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 1, 2 a 4/1998, 2/1999, 1, 3-4/2000, 4-2001, 1-2002, 3-2002, 4-2002

1. pískovcová barokní PLASTIKA SV. JANA NEPOMUCKÉHO z roku 1708 od BARONA RUDOLFA VON WITTEN

Nemovitá kulturní památka ÚSKP NJ 8-2071.

Socha rustikálního charakteru se nachází na návsi u čp. 64 na parcele 705. Je to jedna z prvních na severní Moravě, postavena ještě před kanonizací¹⁾ Jana Nepomuckého v bazilice S. Giovanni di Laretano 19. března 1729 papežem Benediktem XIII.

Sochu nechal postavit baron Rudolf Christoph Freiherr von Witten²⁾ při příležitosti povýšení do hraběcího stavu císařem Josefem I. v roce 1708, autorem byl pravděpodobně sochař David Zürn³⁾

Postava světce v tradičním kanovníckém oděvu drží kříž s korpusem Ukřižovaného.

- podnož: (168x128 cm) v: 70 cm
- celková výška plastiky: 435 cm
- chronogram 1708 na čelní stěně podstavce
S./Ioannes/NepoMVCene/InterCeDe/pro nobIs
(Sv. Jene Nepomucký, oroduj za nás)
- chronogram 1708 na zadní straně podstavce
*TlBl s.IoannI/honorIs DefensorI/serVatorI propagatorI/
InhonoratIonIs/eXtIrpI Ita sIne VLapIterVoVI/CoMes
a WItten*
(Tobě sv. Jene, ctěnému obránci, zachránci, šířiteli nectný
(Tak vyznačil hrabě Witten)

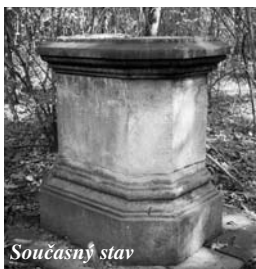
Poznámky

- ¹⁾ kanonizace - svatořečení podle regulí římsko-katolické církve.
- ²⁾ Rudolf Christopher Freiherr von Witten (†1733 v Chudobíně), majitel jeseníckého panství od roku 169. Syn císařského důstojníka Heinricha Rudolfa z Witten a Anny Cathariny baronky z Kochtic (†1696); velký ctitel kultu Jana Nepomuckého. V roce 1712 byl jmenován krajským hejtmánem v Olomouci.
- ³⁾ Zürn David ml. (1665-po 1724), olomoucký sochař, nevlastní synovec Davida Zürna st. (1646- po 1681), rovněž olomouckého sochaře.

2. pískovcové TORZO SOCHY SV. HUBERTA z období 1848-1851 OD HRABĚTĚ MAXMILIANA DE FONTAINE

Socha (nyní osmihranné torzo) v parku za zámek pochází z období Maxmiliána Victora hraběte de Fontaine und de Harnoncourt-Unverzagt, francouzského majitele jeseníckého panství a zámku. Vlastní sochu ulitou ze zinku zničili vandalové ve 20. století. Parcela 42/1.

- dělená podnož: v úrovni terénu
- celková výška torza: 145 cm

Současný stav

Původní stav

3. zděná BOŽÍ MUKA

Zděná stavba v bílé omítce vpravo ve svahu (před čp. 169) na parcele 572.

- sedlová střecha, krytina pálené falcovky a hřebenáče
- rovná zadní štítová stěna
- odsazený štít s dřevěným latinským křížkem: 50 cm
- celková výška objektu: 210 cm
- obdélný výklenek v dřívku s barvotiskem Srdce P. Marie

4. zděná BOŽÍ MUKA

Boží muka v zahradě před čp. 110/220, konec obce vpravo nad Luhou (350 m před soutokem s Odrou); parcela 978/2.

Stála původně na starém hřbitově. Zděná stavba v břizolitové omítce, jejíž spodní část je porostlá divokým vínem.

- sedlová střecha s přesahem do čelního štítu
- krytina z pálených bobrovek (za křížkem pálené hřebenáče)
- hranolový dřív: 105 cm
- celková výška včetně kaplice s křížkem: 250 cm
- obdélná nika kaplice s obloukovým zaklenutím a polychromovanou soškou P. Marie Lurdské

5. žulový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1905

Kříž stojí v polích za obcí asi 100 m vpravo od silnice směrem na Hůrku na parcele 1008/108

V rámci akce "Stromy tisíciletí" zde byly vysazeny na podzim roku 2001 dvě lípy (Stromy milénia). Poškozený kříž je stažen obručí.

- dělená pískovcová podnož: (170x180 cm) v: 20 cm
- celková výška kříže: 415 cm
- na soklíku s členitým završením je letopočet **1905**

6. Gotický tlapatý LITINOVÝ KŘÍŽ

Kříž na místě „U lip“ před obcí vpravo u silnice z Hůrky; parcela 777.

Na toto místo, kde stál od roku 1772 dřevěný kříž, byl údajně přemístěn již v roce 1893 ze starého hřbitova u kostela. U kříže byla vysazena na podzim roku 2001 lípa jako Strom milénia.

- pískovcová dělená podnož: (200x205 cm) v: 30 cm
- celková výška kříže s šestihranným profilem: 410 cm
- zlacený korpus a titul
- v čelním výklenku podstavce o výšce 130 cm je nápis
Pochválen/bud'Pán/Ježíš/Kristus
- ukončení ramen a vrcholu tvoří terčíky ve tvaru komolého šestihranného jehlanu
- spodní část kříže tvoří drobná věžičková kruhová koruna o výšce 40 cm.

7. pískovcový latinský HORNÍ HŘBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1833

Kříž stojí nad hrobkou rodiny Tillovy; parcela 992. Vlastní kříž je poškozen a je stažen dvěma obručemi.

- dělená podnož ve svahu: (215x215 cm) 15 cm
- celková výška kříže: 570 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- vyšší soklík se členěným završením má letopočet **1893**
- mělký obdélný výklenek v nástavci s kovovou soškou Zmrtvýchvstání Krista na oblačné patce (poškozená ruka)
- zadní nápis na nástavci **renov. 1909**
- podstavec s reliéfním monogramem **IHS** v ratolestech

8. pískovcový latinský DOLNÍ HŘBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1869

Kříž je umístěn pod hrobkou rodiny Tillovy těsně pod novým památníkem Společné cesty; parcela 992.

- dělená podnož: (158x158) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 470 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- vyšší soklík s letopočtem **1869** na zadní stěně
- komolý podstavec s reliéfním monogramem **IHS** v ratolestech
- profilovaná kordonová římsa nástavce s kovovou lucernou

9. pískovcový barokní JETELOVÝ KŘÍŽ z roku 1822

Rustikální kříž u vchodu kostela Nanebevzetí P. Marie; parcela 665. Byl postaven na původním hřbitově blízko kostela.

Práce místní provenience, která dokládá přežívání barokní sochařské tradice v 19. století. Korpus s reliéfními detaily kříže byly původně zlacené, dnes jsou necitlivě natřené emailovou barvou.

Nemovitá kulturní památka ÚSKP NJ 8 -1599.

- cihlová podezdívka: (146x115 cm) v: 20 cm
- celková výška kříže: 535 cm
- žlutě natřený korpus a titul **INRI**
- reliéfní oválná kartuše tvaru empírového slunce na čelní straně nástavce ve které byl předtím vsazen olej na plechu s vyobrazením P. Marie Bolestné
- na zadní straně podstavce je nápis
RENOV.1931./1822
- nástavec má žlutě natřené reliéfní kraje volut a ozdobné rámký s mušlí a zvonečkovým reliéfem na bočních stěnách
- břevna kříže jsou liliovitě zakončena, svislé břevno se v dolní části mírně rozšiřuje a je rovněž ozdobeno žlutým reliéfním rámkem se zvonečkovým reliéfem

10. mramorový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ RICHTEROVÝCH z roku 1895

Objekt napravo u silnice na Polouvsí ve výklenku oplocení zahrady čp. 44; parcela 373.

- dělená pískovcová podnož: (195x195 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 435 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- kamenická firma **F. HEXMANN** na odstupnějším nižším soklíku
- nástavec se členěným završením a letopočtem **1895**
- čelní stěna nástavce má mělký obdélný výklenek s reliéfní soškou P. Marie
- nápis ve vyhloubeném obdélníku nad výklenkem nástavce
Gelobt sei Jesus Christus!
- na zadní stěně nástavce je dedikační nápis
**Gewidmet/von den/Eheleutern/
Josef/und/Elisabeth/Richter**
- na původním pískovcovém středu podstavce je eucharistický reliéf kalicha s hostií s vinným hrozdem a klasem

11. pískovcový JETELOVÝ KŘÍŽ z roku 1842

Kříž vpravo u rozcestí k Polouvsí u čp. 174 je oplocen nízkým laťovým plotem; parcela 124.

- dělená podnož: (215x215 cm) v: 20 cm
- celková výška kříže: 590 cm
- kovový korpus se zbytky červené barvy a kamenný titul **INRI**
- na zadní stěně nástavce je letopočet **1842**
- komolý podstavec má tvarované završení s listovým reliéfem a postranní volutové obloučky

*Socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1708,
kterou nechal postavit baron Rudolf Christoph Freiherr von Witten, tehdejší majitel zámku.*

Veliká a dříve německá zemědělská obec s českou menšinou s velkým katastrálním územím podél Jistebnického potoka a s rozsáhlými rybníky.

První písemná zmínka pochází z roku 1373 na bíloveckém panství opavských knížat, kdy Beneš z Kravař vysadil „gistebnické fojtství fojtu Mikuláši Gistebnickému“. Byl zde také postaven dřevěný kostel St. Peter und Paul.

K 1. 3. 2001 měla obec 1 463 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

- **Chvostek Jaromír** (*1922, †1990), učitel. Založil nový dětský sbor s názvem Jistebnický dětský sbor, který navázal na předválečnou tradici Jistebnických zpěváků.
- **Lýsek František, PhDr., DrSc.** (*2. 5. 1904, †16. 1. 1977), sbormistr a hudební pedagog. Profesor Masarykovy univerzity, založil dětský pěvecký sbor Jistebničtí zpěváci jako prvnívícehlasý dětský sbor.
- **Vavrečka Josef** (* 1899, †1971), pedagog, kulturní a osvětový pracovník. V roce 1923 zakladatel menšinové školy v Jistebníku.

Pamětihodnosti

- farní **kostel sv. Petra a Pavla** z 16. století (barokní přestavba 1808-1812), ÚSKP NJ 8-1600; parcela 75
- **fara**; parcela 79
- dvoupatrová **základní škola** z roku 1928 dle projektu Františka Vahaly; parcela 301
- **nádraží ČD** z roku 1902, technická památka z doby stavby Severní dráhy císaře Ferdinanda (etapa Studénka-Svinov), ÚSKP NJ 8-3978 (výpravní budova), parcela 217.

Zaniklé pamětihodnosti

- **památník obětí 1. světové války** (Kriegerdenkmal) svah před kostelem; parcela 413
- **dřevěný kostel St. Peter und Paul** ze 16. století, zanikl začátkem 19. století

Literatura

- Čtení o Jistebníku, Jaroslav Pleskot, OÚ Jistebník 2001
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 1/2001, 1 a 3/2002, 1 a 2/2003

Barokní kostel sv. Petra a Pavla (přestavba v l. 1808-1812).

1. výklenková KAPLIČKA SV. JANA (poklona)

Objekt na horním konci vlevo u silnice od Josefovíc (rozcestí polních cest u čp. 102).

Název podle publikace Kuhländchen - unvergessene Heimat (s. 502) Johannes-Kapelle im Oberdorf Stiebzig. Orientace západ-východ; parcela 24.

Exteriér v bílé fasádě

- nízká půlkuželová střecha s plechovou krytinou
- dvoukřídlové rovné výplňové dveře s obloukovým světlíkem
- v horní části dveří průhledy v ozdobné mřížce
- půlkruhový půdorys: 270x150 cm
- celková výška ve štítu: 430 cm

Interiér (tvar apsidy s konchou) s hladkou vápennou malbou

- rovná dlážděná podlaha
- plochý strop
- zděný stánek s postříbřeným litinovým křížem
- vysoký dřevěný svícen

2. pískovcový jetelový KNOPPŮV KŘÍŽ (torzo) z roku 1848

Kříž v polích vlevo od stavení na horním konci byl zřejmě poškozen bleskem (podle rozštípené lípy za křížem).

Zbytky kříže v křoví za torzem na parcele 563/3 tvoří:

- kus s reliéfní lebkou
- kamenný latinský kříž
- spodní část kříže se zbytky pískovcového korpusu
- dělená podnož: (120x120) v: 10 cm
- celková výška torza: 230 cm
- obdélné výklenky v nástavci se a zbytky polychromování
- střední výklenek s reliéfem P. Marie Bolestné
- pravý výklenek s reliéfem sv. Jana Nepomuckého
- levý výklenek s reliéfem sv. Františka z Assisi
- vzadu dedikační nápis

Aufgestellt von Franz Knopp/Jahr Anno 1848

- vyložená profilovaná kordonová římsa
- na čelní stěně eucharistický reliéf kalicha ve větvích s dvěma vinnými hrozny
- nahoře na torzu kovový držák vlastního kříže
- vyložená profilovaná korunní římsa

3. žulový jetelový KŘÍŽ THERESIE HÖPPOVÉ z roku 1907

Kříž stojí v zahradě pod čp. 75 vpravo u silnice z Josefovíc na horním konci obce; parcela 171.

- podnož: (105x90) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 435 cm
- litinový korpus a titul **INRI**
- dolní soklík je v čelní stěně označen kamenickou firmou
Gustav Dressler Troppau
- horní soklík má čelní dedikační nápis
Gewidmet von/Theresia Höpp/1907
- nástavec má plytký obdélný výklenek s lomeným završením s cvikly a nápisem
Gelobt/sei/Jesus Kristus/und/Maria
- vyložená profilovaná kordonová římsa
- obdélný výklenek podstavce s odsazeným obloukovým zaklenutím má kovovou sošku P. Marie Bolestné
- vyložená profilovaná korunní římsa

Výklenková kaplička sv. Jana na horním konci obce

Malá, čistě zemědělská obec pod jv. svahem Čížovice (555.2 mnm) se značnou rozlohou lesů v katastru, místní část města Oder (oddělená enkláva).

První písemná zmínka pochází z roku 1377 na panství vikštejnském, kdy vesnička patřila k Vítkovu jako osada Klokočova (do roku 1868), se kterým poté sdílela společné osudy.

K 1. 3. 2001 měla obec 126 obyvatel

Pamětihodnosti

- filiální barokní návesní **kaple sv. Antonína Paduánského** z roku 1750, parcely 41 a 84
- rekreační **chalupa** čp. 0103, původně roubenka na vysokém kamenném soklu, nyní dřevěně štíty a krov, parcela 9
- **Bergerův vodní mlýn** čp. 312, původně druhý Bergerův mlýn, nazývaný podle posledních majitelů, parcela 7/1-6
Zděný mlýn z 18. století byl v provozu až do roku 1921, jehož jedním z posledních majitelů byl Karel Berger, který téhož roku nechal postavit nový moderní mlýn se dvěma Francisovými turbínami o celkovém výkonu 28,9 HP (21 kW), který měl tři třídiče a denně zpracoval až 9 tun zboží.

Zaniklé pamětihodnosti

- rustikální **Zástružný mlýn** na horní vodu (objekt čp. 122 s letopočtem 1740-1760) naproti Švédské skály se nachází už na k.ú. Spálov. První písemná zpráva je z roku 1572. Název pochází z doby před třicetiletou válkou, pak postupně podle bývalých majitelů Schwamlův, Bergerův a naposled Kahligův. Na konci II. světové války jej 6. května 1945 zapálili Rusové a zbyla jen vila z roku 1928.

Literatura

- Oderské vrchy 1-4/1970, 1-2/1991, 3-4/1992, 3-4/1993 a 1-2/1997
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 1/2002

*Návesní kaple
sv. Antonína Paduánského
z roku 1750.*

Latinský kříž před kaplí sv. Antonína Paduánského

1. železný latinský JAKUBETZŮV KŘÍŽ z roku 191...

Torzo kříže v polích nad Klokočůvkem vpravo u polní cesty do Klokočova na parcele 628/6. Kříž západně od vrcholku Petrov (539 mnm) na M 2230 byl vysvěcen 12. září 1996 za účasti Františka Eliáše z Historicko-vlastivědného spolku v Odrách.

- pískovcová podnož (obvodový okos): (160x105 v: 20 cm
- celková výška torza: 50 cm

Další části nad odstupněnou podstavou jsou povaleny

- celková výška kříže: 265 cm
- čelní stěna torza podstavce má označení kamenické firmy
Ertelt Odrau
- čelní nápis na podstavci (švabach)
Gelobt sei Jesus Kristus
- dedikační nápis na zadní části podstavce (švabach)
Gewidmet von/Johann Jakubetz/im Jahre 191
(zbytek letopočtu je nečitelný)
- vyložená profilovaná lomená korunní římsa

2. žulový hrotový WINKLERŮV KŘÍŽ z roku 1908

Kříž na horním konci obce v zahradě u čp. 348 (parcels 65) u babičky Šrámkové byl vysvěcen 12. září 1996 za účasti Františka Eliáše z Historicko-vlastivědného spolku v Odrách a světil oderský děkan Hubert Šula za účasti pěvecké skupiny Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách.

- betonová podnož: (100x80) v: 15 cm
- celková výška kříže: 320 cm
- kovový korpus a titul
- v dolním soklíku je označení kamenictví **G. Dressel Troppau**
- v horním soklíku je dedikační nápis
Gelobt/sei/Jesus/Kristus
- v dolní části podstavce je nápis
Gestiftet/von/Josefa Winkler/1908
- nad nápisem v nejvyšší části obdélného rámu malý keramický kruhový reliéf s hlavičkou P. Marie

3. žulový LATINSKÝ KŘÍŽ

Kříž na parcele 351 v polích za ZD Odersko Odry při kótě 369 mnm byl vysvěcen 12. září 1996 za účasti Františka Eliáše z Historicko-vlastivědného spolku v Odrách. Světil P. Bohuslav Novák z Oder s účastí pěvecké skupiny Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách. Nedaleko v poli mělo ZD velkou hromadu hnoje, a tak byly připomínky, že se u hnoje nesluší světit; kněz ovšem vše vyvrátil s tím, že i u hnoje potřebuje člověk pomoc Boží, aby měl dobrou úrodu.

V minulosti byl kříž při polních pracích vyvrácen, jednotlivé díly byly poškozeny, avšak dnes je již opraven.

- betonová podnož: (105x120) v: 18 cm
- celková výška kříže: 300 cm
- kovový korpus
- vpředu na nástavci je deska s bílého mramoru s nápisem
Až budu/vyvýšen/potáhnu vás/k sobě/14.9.1996
- vzadu má nástavec nápis
Gelobt sei/Jesus Kristus!
- vyložená profilovaná korunní římsa

4. litinový rozetový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1870

Kříž má ozdobné zakončení horního svislého břevna a ramen a stojí vlevo před vchodem do kaple sv. Antonína Paduánského na parcele 1014/4. V oplocení je vpravo vedle kříže památník obětí 1. světové války.

- dělená betonová podnož: (75x80) v: 20 cm
- celková výška kříže: 375 cm
- kovový korpus, vzadu od soklíku kovová podpora
- nástavec má mělký výklenek s odsazeným obloukovým zaklenutím a litinovým reliéfem P. Marie
- na čelní stěně podstavce je nápis
Errichtet/1870
- na podstavci u paty kříže je reliéfní litinová soška anděla modlícího se v pokleku

5. pískovcový latinský HRBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1889

Centrální hřbitovní kříž, příjezd po cestě vpravo pod kaplí sv. Antonína Paduánského; parcela 888/2

- podnož z balvanů (horní část šledy): (130x135) 25 cm
- celková výška kříže: 400 cm
- kovový korpus a plechový titul **INRI**
- dolní soklík s kamenickou firmou **Heidrich Troppau**
- nápis na čelní stěně podstavce
Gelobt sei/Jesus Christus/1889
- vyložená profilovaná korunní římsa

6. žulový latinský KŘÍŽ IDY HRUBÉ z roku 1919

Kříž na rozcestí v zatáčce silnice 442 směr Vítkov-Heřmánky na parcele 214/1 byl vysvěcen 12. září 1996 s účastí Františka Eliáše z Historicko-vlastivědného spolku Odry. Světil bývalý kaplan P. Jiří Ramík z Oder za účasti pěvecké skupiny Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách.

- betonová podnož: (125x90) v: 30 cm
- celková výška kříže: 360 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- horní soklík s označením kamenické fy **Heidrich Troppau**
- dedikační nápis na čelní stěně horního soklíku
Gewidmet von Ida Hruby/Kl. Glockersdorf/1919
- nápis na čelní stěně podstavce na odsazené desce
Gelobt sei/Jesus Kristus!/Obnoveno 14.9.1996
- horní část podstavce s mělkým obdélným výklenkem a s reliéfní kovovou soškou P. Marie Bolestné
- vyložená profilovaná štítková korunní římsa

Malá až střední, čistě česká zemědělská obec vpravo u Odry před jejím soutokem s Lubinou, místní část Staré Vsi nad Ondřejnicí.

Jméno obce je odvozeno od košů, znamenajících v minulosti vrbové pletivo, které bylo zřízeno ke zpevňování břehů řek a potoků (Košatec).

Podle jiné verze pochází název obce od jména lokátora Košaty, podle další z košů na lovení ryb na někdejším rybníku. Prvá písemná zmínka v roce 1375, kdy biskupské léno držel jistý Mstich, po němž měla jeho manželka na Košatce věno.

K 1. 3. 2001 měla obec 338 obyvatel

Pamětihodnosti

- **návesní kaple sv. Vendelína** z roku 1826 vpravo za budovou obecní knihovny čp. 34, ulice Oderská, parcela 12/1. Ve vížce byl zvonek s nápisem Anton Obleiter 1792 (podle obecní kroniky).
- **škola** z roku 1872, parcela 68.

Literatura

- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry č. 2/2003

Návesní kaple sv. Vendelína z roku 1826

1. žulový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ ČAVEROVÝCH z roku 1908

Kříž vpravo u Staroveské ulice z Košatky (u hranice k.ú. Košatka) na parcele 1955/4.

Tady stál od roku 1852 dřevěný kříž, který dal postavit Ignác František Chvostek, majitel gruntu čp. 19 ve Velké Košatce a 31. října 1852 nechal vložit zástavní právo na jeho údržbu pro držitele usedlosti čp. 19. Nový kamenný kříž na stejném místě nechal poté postavit František Čavera z téhož gruntu čp. 19 ve Velké Košatce.

Kříž na trase Z 4821 (poškozený na jaře 2002), byl obnoven v roce 2003; dvě vyrostlé lípy, dřevěná lavička.

- dělená pískovcová podnož: (160x97) v: 10 cm
- celková výška kříže: 310 cm
- soklík s označením kamenické firmy **Bořucký Ostrava**
- nápis ve výklenku nástavce

Ježíši ukřižovaný/smiluj se nad námi

- zadní dedikační nápis na nástavci

*Věnovali/František a Františka
Čaverovi z čísla 19/1908*

- vyložená profilovaná korunní římsa

2. pískovcový jetelový KŘÍŽ MANŽELŮ NIKLOVÝCH z roku 1863

Objekt za oplocením zahrady u čp. 107 vpravo před koncem uličky Za humny na parcele 29/1. Na kříž vložil Johannes Nikel 23. července 1863 zástavní právo pro sebe a všechny následné majitele gruntu čp. 10 (Grundbuche 1ter Teil, fol. 62) k udržování stavu a opravy (zlacení), včetně ponechání okolního trávníku na výměře jedné čtvereční sáhy jako nezoraného.

- dělená podnož: (220x190) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 500 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- na soklíku je rytý orámovaný letopočet **1863**
- čelo nástavce má reliéf P. Marie Bolestné s nimbem
- na bočních stěnách nástavce jsou pojednány reliéfy šestilistých růží na ratolesti
- na zadní straně nástavce je dedikační nápis

*Tento kříž jest/ke cti a chvale/Boží vystaven
od Jána Nikla a Te/rezi Manželky jeho?*

- vyložená profilovaná korunní římsa
- podstavec s reliéfem plamenů mezi dolními volutami
- horní voluty podstavce jsou spojeny festonem
- na patce kříže jsou reliéfní symboly umučení Krista:
 - důtky (bičování)
 - práva ruka od zápěstí (políčkování a bití ve vězení)
 - korbel (losování o roucho)
 - lucerna a pochodeň (osvětlení při snímání s kříže)
 - pod korpusem je reliéfní hořící srdce

3. pískovcový jetelový CHVOSTKŮV KŘÍŽ z roku 1852

Kříž stojí u mostu na levém břehu Lubiny v Oderské ulici mezi dvěma vzrostlými lipami na parcele 159/1; na jeho stavbu složil 31. října 1852 Fantišek Chvostek z čp. 19 u farního úřadu ve Staré Vsi 9 kop a 21 grošů.

- dělená podnož do svahu: (220x190) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 485 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- na čelní stěně nástavce je reliéf P. Marie Bolestné
- na bočních stěnách nástavce jsou pojednány reliéfy šestilistých růžic na ratolesti
- vyložená profilovaná kordonová římsa
- mezi dolními volutami podstavce je reliéf plamenů
- horní voluty jsou spojeny festonem pod trsem listů
- na patce je pojednán reliéf hořícího srdce

4. pískovcový latinský KŘÍŽ ŽOFIE GAZDOVÉ z roku 1910

Kříž je umístěn za zahradou čp. 62 vlevo na konci ulice U Zastávky na parcele 136.

- betonová podnož: (115x115 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 330 cm
- letopočet **1910** na nástavci vpředu dole
- nástavec s předním nápisem v mělkém obdélném výklenku s lomeným završením a postranními cvikly
Pochválen buď/Pan/Ježíš Kristus!
- zadní dedikační nápis na nástavci
Darovala Žofie Gazdová

V minulosti převážně německá zemědělská obec řadového typu se záhumenkovou plužinou na řece Jičince; obec byla založena asi v 1. polovině 13. století při německé kolonizaci území. V současnosti má obec charakter zemědělsko-průmyslový.

První písemná zmínka je z roku 1382, kdy na statku ve starojickém panství seděl Artleb de Turri. K 1. 3. 2001 měla obec 1 858 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

- **Barwig Jiří** (***23. 7. 1707**, †5. 7. 1758 Herrnhut¹⁾ v Německu), kazatel a misionář Moravských bratří. Do Ochranova (Herrnhut) uprchl v roce 1726. V roce 1737 se odebral na misijní cestu do Surinamu v Holandské Guayaně, kde mu také zemřela manželka Rozina; vrátil se pak do Ochranova, kde také zemřel.
- **Böhnisch Bedřich** (***1710**, †1763 Grónsko), kazatel a misionář Moravských bratří, cestovatel. Do Ochranova (Herrnhut) uprchl v roce 1725, několikrát se však tajně vrátil na Moravu. V letech 1734-1749 působil na misiích v Grónsku a pak až do roku 1759 konal misie mezi Indiány v Pensylvánii; vrátil se pak do Ochranova, avšak v roce 1761 odplul opět do Grónska, kde za dva roky zemřel.
- **Fischerová Rozina** (***1714**, †25. 9. 1772 v Holandsku), provdaná Nitschmannová. Manžel David Nitschmann ze Suchdolu nad Odrou (* 1676, †1758, viz Suchdol nad Odrou). Pracovala v Livonsku v období 1740-1743, v roce 1745 podnikla inspekční cestu do Grónska a pak následovala manžela do Ameriky; od roku 1768 žila v Holandsku.
- **Marie** (Walburga Kajetána) **hraběnka Harrachová**, rozená komtesa z Truchsess-Waldburg-Zeilu²⁾ (***20. 10. 1762** Wien, †25. 5. 1828). Dcera Franze Xavera hraběte Harracha a Marie Rebecy von Hohenems. Od roku 1779 manželka Klementa Aloise hraběte von Truchsess-Waldburg-Zeilu (rozvod 1786). Od roku 1781 majitelka zámku v Kunwaldě. Na svou dobu velmi vzdělaná a pokroková žena, proslulá svou sečtelostí, mimořádně krásná a nevšední žena; hovořilo se o ní jako o nejvzdělanější ženě celé rakouské monarchie. V místě rozsáhlé bažiny vybudovala velkou zelinářskou zahradu, ovocnářskou školkou a zavedla chov osvědčeného skotu. Byla také nakloněna novým výchovným metodám; v roce 1783 obnovila v Kunwaldě školu, která zde byla už v 16. století, ale zanikla v době třicetileté války.
- **Nitschmann Jan** (***24. 8. 1711**, †30. 6. 1783 v Sareptě na Volze³⁾), bratrský kazatel a skladatel duchovních písní. Po studiích na universitě v Halle vstoupil do služeb hraběte Zinzendorfa, majetníka Ochranova, ale již v roce 1735 odešel na misijní cestu mezi Laponce do Livonska. V roce 1758 se stal bratrským biskupem, podnikl cesty do Anglie a Irska a v roce 1766 se odebral s kolonisty mezi Kalmyky do Serapty na Volze, kde také zemřel; byl také svědkem povstání Jemeljana Pugačeva v roce 1774.
- **Nitschmannová Anna** (***23. 10. 1714**, †21. 5. 1760 v Ochranově), bratrská kazatelka a skladatelka písní. Podnikla několik cest do Holandska a Anglie a v roce 1740 odjela s otcem do Ameriky na misie mezi Indiány; v roce 1743 se vrátila do Evropy a cestovala po Anglii, Švýcarsku a Francii. Dne 27. 6. 1757 se provdala za hraběte Zinzendorfa, držitele Ochranova, jakožto jeho nejbližší spolupracovnice; byla s ním také vězněna v Rize v období 1743-1744. Do Zpěvníku Jednoty napsala svých 28 písní.
- **Schmidt Jiří** (***10. 10. 1709**, †26. 8. 1785), bratrský kazatel a misionář. V roce 1726 uprchl do Ochranova, avšak při návratu na Moravu byl zatčen a šest let vězněn; podařil se mu však útěk do Švýcarska a dostal se pak zpět do Německa. V roce 1736 podnikl misijní cestu mezi africké Hotentoty; po čase se vrátil a jako diakon působil mezi Čechy a Lužickými Srby. Leontýna Mašíňová o něm napsala životopisný román Moravané (1967).

Pamětihodnosti

- **areál zámku s parkem**, ÚSKP NJ 8-1622
- **barokní zámek** z roku 1720, v období 1728-1734 přestavován a dostavěn za podílu vídeňského stavitele Johanna Lukase Hildebrandta; ÚSKP NJ 8-1622/1; parcela 3
- **zámecký park**, ÚSKP NJ 1622/2
- farní **kostel Povýšení sv. Kříže**, ÚSKP NJ 8-1623/1; parcela 1. Kostel z let 1810-1811 s nezvyklým označením čp. 2
- **Fürstenberská hrobka** v severní část hřbitova, parcela 20 op. Stavba z režného zdiva s fürstenberským znakem v průčelí.
- **empírová hrobka Schindlerů** z období před rokem 1850 ve východní části hřbitova, parcela 20

Zaniklé pamětihodnosti

- **větrný mlýn** asi 300 m záp. od obce na sev. svahu kóty 298 při polní cestě; v provozu 1875.

Literatura

- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry č. 0/1997, 2/1998, 4/2002, 2/2004

Poznámky

- ¹⁾ Herrnhut - Ochránov v saské Lužici
- ²⁾ Truchsess-Waldburg-Zeil, starý říšský německý rod Waldburgů, jehož členové v 16. a 17. století zastávali u dvorů úřad stolníka (-r Truchsess). Linie Jiřího von Waldburg nabyla od císaře Karla V. dědičné říšské truchsaství, jež zastával vždy nejvyšší z rodu. V roce 1600 se linie rozdělila na dvě vedlejší větve, z nichž větev Heinrich a Frobenius von Waldburg měla dvě odvětví (von Wolfegg, která vymřela v roce 1698 a zu Zeil, která vymřela až v roce 1903).
- ³⁾ jižní předměstí Volgogradu

1. prostorová KAPLIČKA P. MARIE

Objekt je postaven vlevo u silnice do Hukovic na parcele 587. Kaplička stojí pod svahem silnice uprostřed vlevo u parkoviště Školního zemědělského podniku v Novém Jičíně, středisko průmyslového zpracování krmiv a posklizňové úpravy obilovin; poslední opravy asi v roce 1993.

Název odvozen podle busty P. Marie v interiéru.

Dle pověsti byla postavena jako památník usmíření, když bratr zabil bratra. Kaplička není vysvěcena.

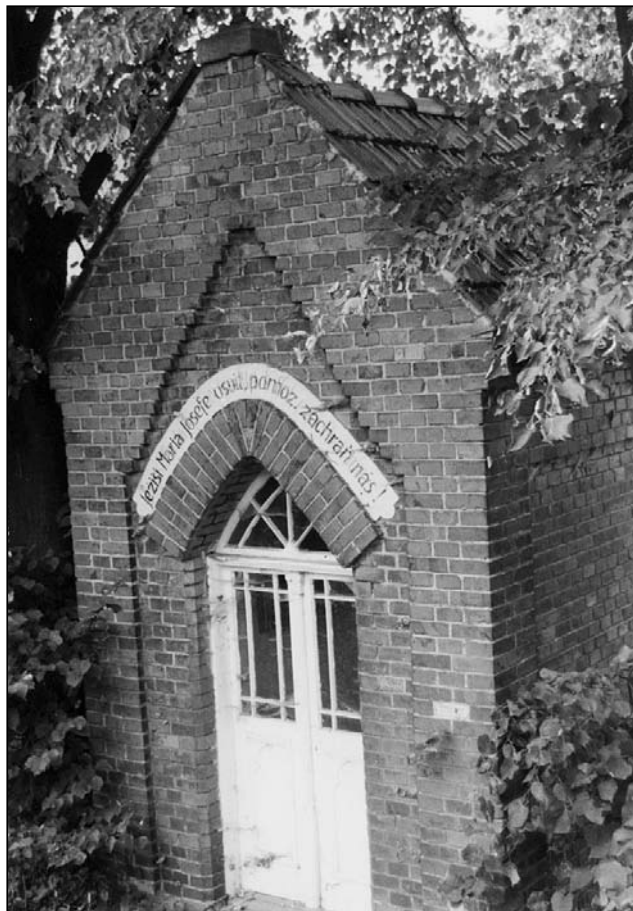
Exteriér v režném zdivu

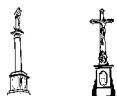
- na předním štítu je odstupněná plocha obdélníku se sedlovým završením; krytina štítu z pálených falcovek
- vrchol štítu je zarovnan kamennou patkou
- zárubňové dvoukřídlové rovné dveře
- dva prosklené průzory v horní části
- odstupněný rovný zadní štít s krajními lizénami
- sedlová střecha s krytinou pálených falcovek a hřebenačů
- obdélný půdorys: 260x360 cm
- celková výška ve štítu: 475 cm
- obloukový nápis nad cihlovým záklenkem vstupních dveří

*Ježíši Maria
Josefe, osviť,
pomoz
zachraň nás!*

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha ze spárovaných vzorkovaných dlaždic
- rovný strop
- dřevěný sloupkový stánek
- na dřevěné zadní stěně stánku je polychromovaná reliéfní sádrová busta P. Marie s jezulátkem

2. barokní pískovcová PLASTIKA SV. JANA NEPOMUCKÉHO

Barokní socha z 1. poloviny 18. století vlevo u vchodu do kostela Povýšení sv. Kříže (opravena 1999).

ÚSKP NJ 1623/2; parcela 26.

Původně stála socha na křižovatce k Suchdolu nad Odrou a přemístěna byla pravděpodobně v roce 1946:

- podle první verze byl na tomto místě postaven památník obětem 2. světové války, který byl asi v roce 1953 přemístěn do parčíku před tehdejším národním výborem
- podle druhé verze to byly bezpečnostní důvody

- podnož: (85x85) v: 15 cm
- celková výška plastiky: 330 cm
- nápisy v rytých rámečcích podstavce pod korunní římsou

vpředu Ohne Ernst für Freud pflicht

(Bez smyslu pro povinnost)

vpravo ***Im Gefühl blos schweben***

(s pocitem lehkomyšlnosti)

vzadu ***Soll den Christ aus Erden nicht***

(by neměl křesťan na zemi žít)

vlevo ***That ist wahres Leben***

(čin je pravý život)

- atributy sochy sv. Jana Nepomuckého: v pravé ruce kvadrátek, v levé masivní kříž s korpusem

3. dřevěný MISIJNÍ KŘÍŽ

Latinský hranolový kříž s nečitelným německým nápisem v boční stěně u vchodu do kostela Povýšení sv. Kříže čp 2. na parcele 1.

- rozměr a výška dolní části: (20x15) v: 65 cm
- rozměr a výška horní části: (16x13) 305 cm
- celková výška kříže: 370 cm

4. pískovcový JETELOVÝ KŘÍŽ z období 1740-1750

Kříž je umístěn vpravo před vchodem do kostela Povýšení sv. Kříže na parcele 26 a do konce 19. století byl využíván k bohoslužebným účelům o Božím těle.

- dělená podnož: (205x170) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 530 cm
- nástavec má na bočních ramenech voluty a reliéf stylizované palmy a vinného hroznu
- vyložená profilovaná kordonová římsa
- podstavec má na čelní stěně reliéf stylizované palmy na listovém vějíři (dole) a vějíř listů (nahore)

5. pískovcový jetelový HŘBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1863

Centrální kříž na parcele 20 je nazýván Křížem smíření. Církevní vzpomínka při svátku Všech svatých.

- dělená podnož: (170x150) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 530 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- reliéf P. Marie Bolestné na čelní stěně nástavce
- volutové boční ramena nástavce se zvonečkovými reliéfy
- vzadu na nástavci rytý letopočet **1863**
- na dolní části kříže je orámovaný reliéf s listím a zvonečky nahore a listnatou palmetou dole
- vyložená profilovaná korunní římsa

6. žulový latinský HŘBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1883

Kříž vpravo v centrálním hřbitově na parcele 20 stával původně mezi katolickou a evangelickou částí tohoto hřbitova.

V roce 1994 byl přemístěn a opraven při zřízení pietního místa bývalých německých obyvatel obce.

- podnož s šikmým završením: (80x80) v: 40 cm
- celková výška kříže: 390 cm
- kovový korpus a kamenný titul **INRI**
- soklík s letopočtem **1883**
- nápis na čelní stěně podstavce na bílé mramorové desce
Christus/ist die/Aufverstehung/und das/Leben
(Kristus je vzkříšení a život)
- vyložená profilovaná korunní římsa

7. žulový latinský ZÖNISCHŮV KŘÍŽ z roku 1915

Kříž u finských domků na parcele 1619 200 m vpravo u cesty od Školního zemědělského podniku v prostoru bývalého vodního mlýna čp. 205; příchod ze silnice přes pole.

Údajně nechal kříž postavit mlynář Leopold Zünisch jako poděkování a aby se mu dobře dařilo.

- pískovcová dělená podnož: (138x120) v: 15 cm
- celková výška kříže: 400 cm
- postříbřený kovový korpus
- soklík s kamenickou firmou **J. Dressel Troppau**
- nástavec s letopočtem 1909-1915 a postříbřeným nápisem
Pochválen/bud' Pan/Ježíš Kristus
- vzadu na nástavci poškozený dedikační nápis
Errichtet/im Jahre/des/Weltkrieges/1915/Leopold Zönisch
- prázdný postříbřený výklenek na čelní stěně podstavce
- vyložená profilovaná korunní římsa

8. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1887

Kříž za obcí vpravo u silnice směr Hladké Životice na parcele 564 byl v roce 1994 poškozen při dopravní nehodě a vzápětí opraven.

- dělená podnož: (145x145) v: 5 cm
- celková výška kříže: 460 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- nástavec obdélným výklenkem a kamenným reliéfem P. Marie
- vyložená profilovaná konkávní korunní římsa
- podstavec s monogramem **IHS** ve vyhloubeném čtverci

Menší zemědělská, původně německá obec na pravém břehu Odry; osada byla založena v ranném 13. století. Dnes místní část města Oder.

První písemná zmínka o osadě je na listině Alberta ze Šternberka z roku 1374, který osvobodil tehdejší Loučky (latinsky de Lutzka) z odúmrti. V archivu města Oder jsou uloženy opisy této listiny z let 1608 a 1686 potvrzené městskou radou a starostou obce; Loučky patřily k oderskému panství až do roku 1868.

K 1. 3. 2001 měla obec 484 obyvatel (včetně bývalé osady Nová Ves).

Pamětihodnosti

- gotická návesní **kaple P. Marie Růžencové** z roku 1901 za ocelovým obloukovým mostem přes Odru. Byla založena osmdesátiletou Rosinou Walzelovou a nechal ji postavit v tomtéž roce starosta obce Ferdinand Wesselsky a stavitel Josef Hurník; parcela 1.
- **areál vodního mlýna** u čp. 151 a 152, ÚSKP NJ 8-3990. Připomíná se poprvé v urbáři z roku 1650.
- **vodní mlýn** čp. 152. Jednopatrový objekt se strojním vybavením od fy Hübner a Kopitz v Pardubicích a dvěma vodními koly na vrchní vodu po 2. světové válce užívaných pro výrobu elektrické energie i pro veřejnou síť.
- jednopatrový **víceúčelový dům** z 19. století, ÚSKP NJ v návrhu.
- **hospodářské stavení** součást čp. 152 ze 17. století
- **pilířová stodola** ze 40. let 20. století u čp. 152.
- **zděná brána** do dvora čp. 152 se sedlovou střechou.
- **náhon na mlýn, vodní kola**

Zaniklé pamětihodnosti

- **dřevěná zvonička** (v roce 1745 jí věnovala Barbora Cajetana hraběnka Lichnowská zvon); místo objektu není známo
- **valašská pila** na vodní pohon
- zastřešený **dřevěný most** přes Odru před kaplí P. Marie Růžencové; zanikl v roce 1954 pod nápořem ledových ker

Literatura

- Historie obce Loučky (rotaprint 1973, Loučky)
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry č. 1/1998

Kaple P. Marie Růžencové z roku 1901

1. pískovcový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ WALZELOVÝCH z roku 1903

Kříž vedle kaple P. Marie Růžencové byl posvěcen 7. září 1999 generálním vikářem Ostravsko-opavské diecéze P. Františkem Kufou při účasti děkana Huberta Šuly Františka Eliáše, P. Bohuslava Nováka a P. Bartoloměje (Jiřího) Šenkyříka i kaplana oderské farnosti Vladimíra Schmidta; za město Odry se zúčastnil přítomen místostarosta Mgr. Jiří Vlček a též pěvecké sdružení Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách; parcela 1.

- dělená podnož: (150x150) v: 15 cm
- celková výška kříže: 455 cm
- vysoký čelní výklenek podstavce má pískovcovou sošku P. Marie
- nápis na levé boční stěně podstavce
*O Jesus, sei uns/nicht Richter,
/sondern Erloser.
(Ó Ježíši, nebuď nám soudcem, ale spasitelem)*
- biblický nápis na pravé boční stěně podstavce
*Ich bin der Weg,/die Wahrheit/und das Leben
(Já jsem cesta, pravda a život)*
- dedikační nápis na zadní stěně podstavce
*Gewidmet von/Franz u. Rosina/Walzel 1903. ?
(Věnováno Františkem
a Rozinou Walzelovými 1903)*

2. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ (renovace 1999)

Kříž na poli vlevo u cesty k hájence proti čp. 171 u Greců na parcele 38 byl posvěcen 7. září 1999 generálním vikářem Ostravsko-opavské diecéze Františkem Kufou s účastí děkana Huberta Šuly Františka Eliáše, P. Bohuslava Nováka, kaplana oderské farnosti P. Vladimíra Schmidta, P. Bartoloměje (Jiřího) Šenkyříka; za město Odry byl taktéž přítomen místostarosta Mgr. Jiří Vlček spolu s pěveckým sdružením Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách.

- žulová podnož s šikmým završením: (110x110) v: 20 cm
- celková výška kříže: 350 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- komolý podstavec má na mramorové desce biblický nápis
*Přišel jsem/ne abych svět/soudil, ale abych
svět zachránil./Jan 12,47/22.6.1999 ?*
- kříž obtočen reliéfní vinnou révou

3. pískovcový hrotový WESSELSKÉHO KŘÍŽ z roku 1808

Kříž se nachází na horním konci obce u mostu přes Odru v zahradě čp. 155 (u Meců). Byl posvěcen 7. září 1999 generálním vikářem Ostravsko-opavské diecéze Františkem Kufou s účastí děkana Huberta Šuly z Oder a oderského děkana Františka Eliáše, kaplana oderské farnosti P. Vladimíra Schmidta, P. Bartoloměje (Jiřího) Šenkyříka a P. Bohuslava Nováka; za město Odry byl přítomen místostarosta Mgr. Jiří Vlček a též pěvecké sdružení ze Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách. ÚSKP NJ v návrhu, parcela 322.

- dělená pískovcová podnož: (225x195) v: 10 cm
- celková výška komolého kříže: 565 cm
- kamenný korpus a titul
- vzadu na soklíku je tesaný dedikační nápis
**[F]UNDATOR/DES/KREUZES/LORENZ
/WESSELSKI/1808**
- původní dedikační nápis je překryt nápisem renovačním
Renoviert im Jahre 1933/von Ferd. Wesselsky
- na pravé boční stěně soklíku je rytá osmilistá růže
- vyložená profilovaná korunní římsa
- volutový nástavec má na čelní straně kamenný reliéf P. Marie Bolestné s rytým
M. DOLOROSA
- volutová ramena podstavce mají boční zvonečkové reliéfy
- kříž má pod korpusem reliéfní pletenec s rozetami

Mankovice

okres Nový Jičín

Středně velická zemědělská vesnice s místním průmyslem, v minulosti německá obec s malou českou menšinou.

Vznikla jako typická lesní lánová ves v období německé kolonizace v 13. století a její jméno pochází od lokátora jménem Mang (Magnus) nebo Mankes. Patřila pod panství Starý Jičín. Prvá písemná zmínka o obci s názvem Mankindorf je z roku 1383 podle listiny Voka VI. z Kravař, kterou zastavil část platu olomouckému kanovníkovi Wilhelmu von Kartenlagen.

K 1. 3. 2001 měla obec 592 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

- **Lindovský Jiří (*25. 4. 1948)**, kreslíř, malíř a grafik. Studoval na SUPŠ Brno (1963-1964) a AVU Praha (1970-1975 u prof. Ladislava Čepeláka) Základní inspirací jeho tvorby je svět techniky, v grafických listech a malbách vytvářel citace letadel a přístrojů, později tvořil v kresbách parafráze technických součástí. Ve 2. polovině 80. let se ve své tvorbě zaměřuje na technické a biologické aspekty (zejména světlo) a experimentuje se soutisky síťotiskových matic.
- **Stach Kristián ml.** (rodák z Mankovic, †1739 v Královci, dříve Königsberg, dnes Kaliningrad), misionář. Do Ochranova odešel v roce 1723 a v roce 1730 se vypravil s Matyášem Stachem do Grónska, kde působil mezi Eskymáky.
- **Stach Matyáš (*4. 3. 1711, †21. 12. 1787 v Bethabaře v Americe)**, člen ochranovské Jednoty bratrské (Moravských bratří), misionář a cestovatel. Do Ochranova uprchl v roce 1728 a v roce 1730 odplul do Grónska, kde pobyl sedm let. Druhou cestu do Grónska uskutečnil v roce 1742, aby napomáhal při budování Nového Ochranova, později cestoval Německem do Holandska a Anglie; v roce 1751 byl poslán na misijní cestu na Labrador. V roce 1771 odešel se svou ženou Rozinou do Severní Karoliny a stal se učitelem.
Napsal Grönländische Grammatik a sestavil eskymácký slovník Grosses grönländischen Wörterbuch. Z jeho písňové tvorby je zařazeno devět písní do Zpěvníku Jednoty.
- **Stach Tomáš (*10. 12. 1724, †29. 5. 1793 v Nížkém)**, cestovatel a misionář. V roce 1742 se vypravil s Matyášem Stachem do Grónska a pak cestoval do Severní Ameriky. V roce 1749 se oženil s Markétou Alžbětou Liesbergovou v Betlémě v Pensylvanii, poté se však v roce 1751 vrátil do Ochranova.
- **Stachová Anna (*1723, †1808 v Ochranově)**, diakonka (nejnižší duchovní hodnost).
Do Ochranova emigrovala v roce 1730 jako sedmileté dítě s rodiči; roku 1736 odjela se svou sestrou do Grónska, kde pracovala při budování Nového Ochranova a od roku 1750 tam působila jako diakonka. Do saského Ochranova se vrátila až po 48 letech a zemřela zde ve vysokém věku 85 let.

Pamětihodnosti

- farní pozdně barokní **kostel Navštívení P. Marie** z let 1795-1797, renovace 1996; ÚSKP NJ 8-2078, parcela 1.
- **vodní mlýn** v provozu 1935; od roku 1905 dřevozpracující závod.

Zaniklé pamětihodnosti

- **větrný mlýn** sev. od obce (tzv. Schenkhauseln, kóta 276 mnm) u křižovatky silnic na Suchdol; zanikl kolem 1900.
- **oderská valcha** před mostem přes Odru ve směru na Dolní Vražné, v počátku 19. století přebudovaná na drtírnou stříbrné rudy z těžby v Pohořském kopci (475.4 mnm).

Literatura

- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry č. 0/1997, 1-2/1998, 1/2002, 2/2003
- Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín, č. 8-9/1972, 40/1987

Plastika P. Marie z roku 1850

1. prostorová KAPLIČKA P. MARIE asi z roku 1882

Kaplička před obcí vlevo u silnice do Oder, opravena 1993. Není zasvěcena; parcela 876.

Název podle barvotisku v interiéru.

V 18. století zde prý stávala dřevěná kaplička.

Exteriér s bílou fasádou

- sedlová střecha s plechovou krytinou
- boční stěny s profilovanou korunní římsou
- přední štítová stěna s bočními pilastry
- dvoukřídlové plechové dveře obloukově zaklenuté
- průzory (2) s ozdobnou mřížkou
- rovný zadní štít
- obdélný půdorys: 355x385 cm
- celková výška ve štítu: 505 cm
- otevřený a odstupněný tympanon s reliéfním kruhem s paprskovou rozetou ve středu
- na vrcholu štítu je malý dřevěný jetelový křížek

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha ze spárovaných keramických dlaždic
- zděný stánek
- výklenek zadní stěny s barvotiskem P. Marie s jezulátkem
- rovný strop

2. prostorová KAPLIČKA P. MARIE z roku 1850

Kaplička v zahradě čp. 12 na pokraji obce vpravo u silnice do Oder proti čp. 16 není zasvěcena; parcela 163.

Název podle obrazu v interiéru.

Bývalými majiteli kaple byli Vašutovi a nyní to jsou Mičulkovi z čp. 12, kteří kapli také zrenovovali.

Exteriér se světlou fasádou

- obdélný zděný objekt s půlkruhovým závěrem
- štítová stěna s prázdným tympanonem
- dvoukřídlové výplňové rovné dveře v zárubních
- dva obdélné prosklené průzory
- boční stěny mají jednoduchou obvodovou korunní římsu
- boční prosklená dřevěná okna (2) v stlačených záklencích
- sedlová střecha s krytinou z pálených falcovek a hřebenáčů, půlkuželový závěr má plechovou krytinu
- odsazený půlkruhový závěr s plechovými pravými dvířky
- obdélný půdorys s půlkruhovým závěrem: 460x520/150 cm
- celková výška ve štítu: 480 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha s keramickou spárovanou dlažbou
- strop v tvaru pruské placky se zavěšeným kovovým svícem
- triumfální oblouk před půlkruhovou nikou s konchou
- zděný stánek s bílou příkrývkou s ornamentem **IHS**
- zlacený sloupkový oltářík se zlaceným ozdobným rámem
- v rámci průřez obrysu P. Marie s jezulátkem
- u levé boční stěny je polychromovaná socha sedícího Ježíše v modlibách
- pravá boční stěna s polychromovanou soškou P. Marie Lurdské a menší polychromovanou soška P. Marie

3. prostorová KAPLIČKA P. MARIE z roku 1818

Kaplička u křižovatky v obci vpravo u oplocení zahrady čp. 117 směrem na Vražné, vlevo u silnice od Oder. Není zasvěcena; parcela 199.

Název podle obrazu v interiéru.

Exteriér s bílou fasádou

- zděný objekt s půlkruhovým závěrem, renovace v roce 1993
- štítová stěna s prázdným tympanonem
- dvoukřídlové výplňové dveře ve stlačeném záklenku
- prosklené průzory (2), zárubně s prahem
- boční stěny s členitou obvodovou korunní římsou
- sedlová střecha s půlkuželovým závěrem, plechová krytina
- obdélný půdorys s půlkruhovým závěrem: 255x230/130 cm
- celková výška ve štítu: 400 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- betonová podlaha
- válená klenba
- půlkruhový zděný výstupek za stupínkem
- dřevěný stánek s malbou P. Marie s jezulátkem
- zadní stěna ve tvaru segmentové niky s konchou

4. pískovcová PLASTIKA SV. JANA NEPOMUCKÉHO OD KNĚZE z roku 1761

Plastika stojí před farou čp. 32 vlevo u silnice od Oder.

ÚSKP NJ 8-2079; parcela 281.

Sochu věnoval kněz Georg Ritter Zeno zum Dannerhaus.

Celá plastika byla při renovaci v roce 1994 žlutě pačokována.

- dělená podnož: (125x122) v: 10 cm
- celková výška: 350 cm
- podstavec s rozšířenou dolní částí a s obložením volutové rozviliny
- v čelní stěně podstavce nápis s chronogramem 1761
*BEATO Ioanni NepoMVCeno
/GeorgII/eqUItIs De Zeno
bonI CURatI eXpensIs/eX Voto fUsIs/statVa/posIta est
(Blahoslavenému Janu Nepomuckému Georg
rytíř de Zeno)*
- na zadní stěně podstavce nápis s chronogramem 1761
*MankenDorfII/sVb/paroCho
Ioanne/IgnatIo/HILsCher/XI. Jyly
(Mankovicím od farníka Jana Ignáce Hilschera
11. července)*
- patka s profilovaným završením a kovovou lucernou

Pomník dal postavit Jan Ignác Hilscher z roku 1761

5. pískovcová PLASTIKA P. MARIE (Schenkových) z roku 1850

Immaculata vpravo u hřbitovní zdi u kostela Navštívení P. Marie s neúplným pojednáním atributů (oblačná patka, půlměsíc, schází zeměkoule a had) byla postavena majiteli z bývalé usedlosti čp. 23 (otec Josef a syn Ferdinand Schenkovi); renovace 1997; parcela 921/7.

- dělená podnož: (190x190) v úrovni terénu
- celková výška: 360 cm
- socha P. Marie s pěti hvězdičkami svatozáře
- na čelní stěně soklíku orámovaný dedikační nápis
HEINRICH/HALBGEBAUER/Nr 23. 1850
- nástavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- na čelní stěně nástavce reliéfní věnec s mariánským monogramem a dole nápis

STIFTER/FERDINAND/SCHENK
(Donátor Ferdinand Schenk)

6. pískovcový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ SCHENKOVÝCH z roku 1882

Kříž stojí před obcí vlevo u silnice od Oder na začátku hrušňového stromořadí.

Patřil k čp. 15 a na náklady dcery bývalých majitelů z čp. 15, přesunutých v roce 1946 do Německa, byla obnovena postava Ukřižovaného, který z neznámých důvodů zmizel.

- dělená podnož: (150x150) v: 18 cm
- celková výška kříže: 490 cm
- zlacený kovový korpus a kamenný titul **INRI**
- soklík s členitým završením a letopočtem **1882**
- nízký podstavec s členitým završením a kovovou lucernou
- na nástavci vpředu kamenická firma **J. Leide**
- nástavec s obdélným výklenkem s obloukovým zaklenutím a soškou P. Marie ze světlého pískovce
- vzadu na nástavci dedikační nápis

Gewidmet/von/Ferdinand u. Antonie
/Schenk/No 15

7. pískovcový jetelový KŘÍŽ SCHENKOVÝCH z roku 1850

Kříž vlevo u režné hřbitovní zdi u kostela Navštívení P. Marie.

Byl postaven na náklady otce Josefa a syna Ferdinanda Schenků z čp. 23; vlevo torzo vzrostlé lípy; parcela 5.

- podnož: (190x190) v: 15 cm
- celkem: 540 cm
- kamenný korpus i titul **INRI**
- volutový nástavec s kamenným reliéfem P. Marie a s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- dole na završení patky podstavce glyptický letopočet **1850** v reliéfním oblouku se třemi listy
- v střední části podstavce dedikační nápis s psacím písmem pod reliéfem vinných listů s hrozem
Joseph/Schenk/Nro 23
- vzadu na nástavci nápis donátora
STIFTER DER/BEIDEN STATUEN/JOSEF SCHENK UND FERDINAND SCHENK/Nro 23.
(Donátor obou soch Josef Schenk a Ferdinand Schenk z čísla 23)

8. malý žulový latinský HŘBITOVNÍ KŘÍŽ

Kříž se nachází před památníkem obětí světových válek na hřbitově u kostela Navštívení P. Marie; parcela 4.

- pískovcová podnož a kamenitý podstavec: (45x45) v: 5 cm
- celková výška kříže: 172 cm
- na podstavci je mramorová deska s nápisem
Einweihung der/Gedenkstätte/6.9.1997
Zasvěcení památníku

9. žulový latinský hřbitovní KŘÍŽ MANŽELŮ LIEBSCHEROVÝCH z roku 1863

Žulový kříž vpravo na hřbitově za kostelem Navštívení P. Marie věnoval majitel fojtství Heinrich Liebscher; parcela 4.

- kamenitá podnož: (160x160) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 500 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- nápis dole na nástavci

*Heilige Maria Mutter Gottes
bitte für uns für die Armen/Seelen
(Svatá Maria Matko Boží
pros za nás pro naše duše v náručí)*

- střed nástavce s vyloženou profilovanou korunní římsou má kovovou desku s reliéfem P. Marie Bolestné
- vzadu na nástavci je dedikační nápis

*Gestiftet von Heinrich/und Theresia Liebscher
im Jahre 1863 ?*

10. mramorový jetelový hřbitovní KŘÍŽ MANŽELŮ KAHLICHOVÝCH z roku 1900

Hlavní kříž je vlevo na hřbitově u kostela Navštívení P. Marie; parcela 4.

V letech 1899-1900 byl hřbitov rozšířen, ale vedení obce odmítlo požadavek konzistoře na zapsání nové části hřbitova do pozemkové knihy jako hřbitov katolický, protože takto by ztratila právo o této části rozhodovat a zůstala by jí pouze povinnost se o hřbitov starat. Duchovní proto odmítli hřbitov vysvětit a tak, když měla být dne 26. prosince 1900 na hřbitově pohřbena paní Ludwiga Burkertová, nevstoupili na hřbitov vůbec.

Když proto tento kříž věnovali a dali jej postavit na nové části hřbitova manželé Kahlichovi z čp. 2, nebyl z uvedených důvodů nikdy vysvěcen.

- pískovcová dělená podnož: (125x110) v: 15 cm
- celková výška kříže: 405 cm
- kovový korpus a rytý titul **INRI**
- na dolním soklíku je kamenická firma **J. Fietz Landewest**
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou má kovovou lucernu v odstupněném středu římsy
- podstavec má obdélný výklenek s lomeným zaklenutím a kovovým reliéfem P. Marie Bolestné a dedikační nápis na zadní stěně

*Gewidmet von Heinrich und Theresia Kahlich
Nro 2 der Gemeinde Mankendorf/im Jahre 1900*

- nápis na patce pod vlastním křížem
Es ist/vollbracht (Dokonáno jest)

11. pískovcový latinský SCHINDLERŮV KŘÍŽ z roku 1849

Kříž vlevo u silnice na Suchdol nad Odrou patřil majiteli protějščího statku čp. 34 Georgu Schindlerovi; parcela 896/13.

Původní německý nápis ve výklenku byl po vysídlení německých obyvatel v roce 1946 přebroušen, nyní zní

V kříži je spása.

- podnož s členitým završením: (100x85) v: 30 cm
- celková výška kříže: 430 cm
- kovový korpus a kamenný titul **INRI**
- v čelní stěně nástavce je mělký výklenek s lomeným zaklenutím a uvedeným rytým nápisem
- nástavec má členěnou vyloženou kordonovou římsu na listovém zdobení
- podstavec má horní část ve tvaru komolého jehlanu a vyloženou profilovanou korunní římsu i reliéf svázaných ratolestí (vlevo) a obilných klasů (vpravo)
- v zadní stěně dedikační nápis

*Zum Gottes Ehre/gewidmet von
Heinz/Georg Schindler/1849*

12. žulový jetelový KŘÍŽ MANŽELŮ BEIEROVÝCH z roku 1888

Kříž vlevo u silnice na Suchdol nad Odrou poblíž pomníku RA proti čp. 123 patřil majitelům čp. 61 Ferdinandu a Theresii Beierovým; parcela 443.

- dělená podnož: (120x90) v: 15 cm
- celková výška kříže: 490 cm
- korpus i titul schází
- vysoký nástavec s vysokým odsazeným středem má vyloženou profilovanou korunní římsu s kovovým držákem
- výklenek s oblým zaklenutím na odsazeném středu nástavce má kovový reliéf P. Marie
- nápis v čelní stěně

Gelobt se Jesus/Christus

- dedikační nápis na zadní stěně

*Errichtet/von/Ferdinand und
/Theresia Beier/1888*

13. dřevěný latinský KŘÍŽ MANŽELŮ WINKLEROVÝCH z roku 1884-1885

Kříž vlevo u vedlejší silnice směrem na Suchdol nad Odrou (278 mnm) na parcele 893/4 patřil majitelům bývalé usedlosti čp. 31.

Zakladateli byli Franz a Marie Winkler z bývalé usedlosti čp. 39. Původní vlastní kříž s korpusem byl nahrazen křížem dřevěným bez korpusu.

- dělená pískovcová podnož: (140x125) v: 20 cm
- celková výška kříže: 355 cm
- pískovcový podstavec má vyloženou profilovanou kordonovou římsu
- dřevěný komolý nástavec s vyloženou rovnou korunní římsou
- nástavec má odsazenou reliéfní horní část a boční cvikly
- dedikační nápis na zadní straně

Gewidmet von/Franz und Marie/Winkler/1884-1885

14. pískovcový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ KALICHOVÝCH asi z roku 1878

Kříž vlevo u silnice na Suchdol nad Odrou v zahradě čp. 143 patřil asi majitelům čp. 39 (Franz a Veronika Kalich), nynější protějščí novostavba; parcela 525.

- podnož s šikmým završením: (100x100) v: 25 cm
- celková výška kříže: 525 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- nástavec má obdélný výklenek s oblým završením a kamennou soškou P. Marie a vyloženou profilovanou kordonovou římsu
- podstavec tvaru komolého jehlanu s vyloženou profilovanou korunní římsou a ověncený reliéf **IHS** nad kovovým držákem
- zadní dedikační nápis

Gestiftet von/Franz und Veronika/Kalich

15. pískovcový jetelový STURMŮV (Schenkův) KŘÍŽ z roku 1899

Kříž před bývalou usedlostí čp. 49 vpravo u konce vesnice u silnice směr Odry-Suchdol nad Odrou; zakladatelem byl asi Sturm z čp. 49; parcela 619/1.

- dělená podnož: (140x110) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 505 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- soklík s glyptickým orámovaným nápisem
LEBO:STU:/GOR:SCHE:FU:/1899
- nástavec s volutovými rameny má dole v čelní stěně kamenný reliéf P. Marie Bolesné pod členitou vyloženou korunní římsou
- komolý podstavec s kovovým držákem

Nová Horka

okres Nový Jičín

Malá zemědělská vesnice se sídlem velkostatku, v minulosti německá obec (Neuhübel) s českou menšinou. Dnes součást Studénky.

Poprvé byla osada nazvána ve starých spisech jako Nelhubel cum uno Litore už v roce 1241.

K 1. 3. 2001 měla 342 obyvatel.

Obec neměla v minulosti žádnou samostatnou pečeť ani obecní znak.

Rodáci a osobnosti

- **Vetter Felix, Graf und Freiherr von der Lilie** (*18. 8. 1830, †21. 11. 1913), vůdce středomoravských velkostatkářů. Moravský zemský poslanec za nesvěřenecký velkostatek, od roku 1884 moravský zemský hejtman, poté od roku 1879 říšský poslanec a od roku 1890 člen panské sněmovny.
- **Vetter Moritz Josef Maria, MUDr.** (*22. 8. 1856 Opava, †6. 9. 1945 Retz), v období 1897-1907 říšský poslanec, v období 1904-1907 předseda poslaneckého sněmu; poslední majitel zámku a statku.

Pamětihodnosti

- **areál zámku** (225 mm); ÚSKP NJ 8-1522
- **barokní zámek** čp. 22/156, který v roce 1719 přestavěl Karel Josef hrabě Vetter von der Lilie ze zdejší tvrze, pak po požáru v roce 1855 jej nechal upravit Felix ml. hrabě Vetter von der Lilie ÚSKP NJ 8-1522/1; parcela 2
Dnes Ústav sociální péče pro ženy Nová Horka
- **zámecká kaple** Nalezení sv. Kříže (oratorium) z roku 1729, rozšířena 1775 olomouckým dómským kanovníkem Antonínem Vetterem von der Lilie; ÚSKP NJ 8-1522/2; parcela 1
- **ohradní zeď** se souborem alegorických barokních plastik z 2. poloviny 18. století ÚSKP 8-1522/4 (původní parcela 1, 2 a 39 op); parcela 2
- přírodně-krajinářský **zámecký park** ÚSKP NJ 8-1522/3; parcela 8/1
- **kamenná vyhlídková terasa** východně od zámku; parcela 2
- **vodní mlýn** čp. 13 z roku 1848 (mohutné dřevěné kolo zničeno povodní roku 1997); parcela 23
Od roku 1998 je majitelem ing. Chvátal.

Literatura

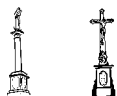
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry č. 2/1998, 1/1999, 4/2001, 1/2002, 2 a 4/2003
- Vlastivědný sborník okresu NJ č. 8-9/1972

Zámek (foto Rudolf Jarnot)

Pískovcová plastika sv. Jana z Nepomuku z roku 1760

1. pískovcová PLASTIKA SV. JANA Z NEPOMUKU z roku 1760

Barokní socha před branou zámku¹⁾ od neznámého sochaře je nově polychromována ÚSKP NJ 8-1522/5; parcela 31.

Atributy - kanovnické roucho, kvadrátek v levé ruce, kříž v pravé ruce (dnes je ruka i s křížem uražena v zápěstí).

- dělená podnož: (210x180) v úrovni terénu
- celková výška: 380 cm
- podstavec s pravoúhle vybranými rohy a kovovým držákem
- nástavec s volutovými rameny a s vyloženou profilovanou korunní římsou
- čelní strana nástavce se zcela zvětřalými aliančními znaky rodu Vetterů von der Lilie²⁾ patrně Karla Josefa Vettera a jeho manželky

Poznámky

¹⁾ dnes Ústav sociální péče pro ženy Nová Horka, čp. 22/156.

²⁾ Karel Josef Franz Felix Fortunat Vetter Graf von der Lilie (*10. 12. 1719 neznámo kde, †27. 8. 1792 Nová Horka), v letech 1760-1770 biskupský lenní soudce. Manželka Marie Ludovika svobodná paní Orlík von Laziska (*29. 7. 1722 Rudelsdorf, † 20. 1. 1802 Nová Horka), dáma Řádu Křížové hvězdy, svatba 12. 6. 1740 v Životicích. Původní dřevěnou tvrz dal přestavět v roce 1742 na barokní zámek.

2. ozdobný litinový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1857

Kříž v zámeckém parku před kaplí, parcela 2.

- podnož s členěným završením: (90x70) v: 40 cm
- celková výška kříže: 360 cm
- zlacený kovový korpus a titul **INRI**
- podstavec s prázdnou reliéfní kartuší a letopočtem **1857**

Malá, bývalá německá zemědělská osada na levém břehu Odry.

Po rozdělení dvora v obci Lautsch (Loučky) v roce 1760 založil na dominikálním (panském) pozemku majitel oderského panství Johann Karl Gottlieb Lichnowsky¹⁾ v roce 1777 osadu s názvem Kolonie Neudörfel. Osada měla 17 domků a hostinec a vznikla současně s obcí Werdenberg (Vítovka). K 1. březnu 1961 měla obec 162 obyvatel, k 1. lednu 1979 její název zanikl a byla sloučena s obcí Loučky, místní částí města Oder.

Pamětihodnosti

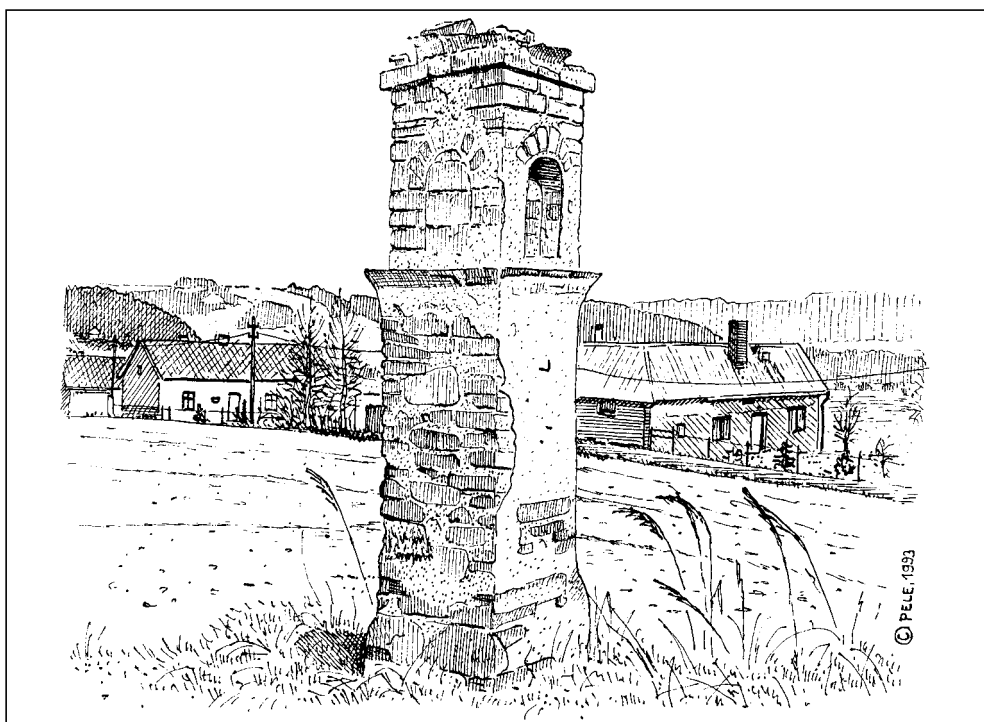
- zděná **návesní kaple** Zvěstování P. Marie z roku 1821, vpravo u silnice v Loučkách, proti čp. 216; parcela 425.

Zaniklé pamětihodnosti

- dřevěný **větrný mlýn** ve vzdálenosti 300 m od kaple Zvěstování P. Marie.
Mlýn je vyznačen na sekci 28 Josefského mapování z roku 1780 a na speciální mapě z roku 1931 Hranice 4159.

Poznámky

- ¹⁾ **Lichnowsky Johann Karl Gottlieb**, říšský hrabě (*16. 6. 1721, †20. 4. 1788), syn hraběte Franze Leopolda Lichnowského a Barbary Cajetany von Werdenberg, šlechtic z Voštic, dědičný pán na Chuchelné, Grabowce a Smolkově a komoří císařského Veličenstva, od roku 1749 první český apelační rada a pak říšský dvorní rada u Nejvyššího soudu.

Boží muka před opravou v r. 1995 (kresba Petr Lelek)

1. zděná BOŽÍ MUKA

Stavba vlevo od silničky k Vítovce (Na Říčánkově) v bílé omítce v poli proti čp. 258 u bývalé polní cesty na Heřmanice na parcele 511/5.

Opravena za finanční účasti památkového oddělení MěÚ v Odrách a za pomoci členů ZO ČSOP z Oder v roce 1995.

Opravu provedl zednický mistr Zdeněk Kopřiva z Oder pocházející z Vítovky, organizačně pomáhal též člen Historicko-vlastivědného spolku v Odrách pan František Eliáš z Oder.

Dne 7. září 1995 byla Boží muka posvěcena oderským farářem P. Bohuslavem Novákem¹⁾ za účasti farářů z Vítkova, Fulneku a Nového Jičína, ing. Petra Šustka, vedoucího odboru kultury MěÚ Odry; byla rovněž sloužena mše a zpívala pěvecká skupina Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách.

- sokl s šikmým završením: (92x92) v: 70 cm
- celková výška: 380 cm
- kaplice s členěnou korunní římsou a zasklenými výklenky s barvotisky vpředu sv. Rodina, vlevo sv. Zdislava a vpravo sv. Jan Sarkander

Poznámky

- ¹⁾ podle údajů p. Františka Eliáše z Oder z 12. února 2004 světil ale Boží muka heřmanický farář P. Bartoloměj (Jiří) Šenkeřík za účasti kněží P. Josefa Bernarda, P. Bohuslava Nováka a P. Petra Eliáše.

Opravená boží muka

2. pískovcový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ WESSELSKÝCH (Franzův) z roku 1881

Kříž vpravo u silničky k Vítovice na parcele 496/1 připomíná tragickou událost mezi dvěma postiženými rodinami, která se stala dne 28. srpna 1881.

Dle vyprávění paní Elfrídy Říčánkové z Vítovky čp. 21si tohoto dne hráli dva dvanáctiletí chlapci na vojáky. Jeden byl synem hajného Kuntschika od hájovny nad osadou Kolonka, druhý, Franz, byl synem souseda Wesselského. Syn hajného přišel na nápad, že by si mohli zastřílet z opravdové flinty, zašel domů a přinesl otcovu brokovnici, ze které pak při neopatrné manipulaci vyšla rána a zasáhla Franze do obličeje. Strašně znetvořená tvář nebožáka chlapce přivedla hajného syna až k šílenství. Hrůzou nevěděl co dělat, ale v tu chvíli mu bleskla hlavou myšlenka zahrabat Franze do země, aby tak nikdo nevěděl, co se stalo. Motykou vykopal mělký hrob a do něj kamaráda zahrabal.

Večer, když se ale malý František nevracel domů, začali ho rodiče hledat. Zašli rovněž do hájovny, všimli si vyděšeného chlapce hajného a ten se přiznal k tomu, co strašného vykonal. Oba rodiče rychle běželi na místo tragédie, vyhrabali tělo milovaného synka, bohužel již mrtvého. Při vyšetřování případu přišli však lékaři na základě pitvy na to, že nebohý Franz nezemřel na následky poranění, ale udušením, které zapříčinil jeho kamarád, protože Franze zasypal hlínou.

Rodiče se dlouho nemohli smířit se smrtí svého syna, a tak pro klid svědomí a na usmíření s Bohem dali na místě tragédie postavit kříž, který se zachoval dodnes.

Kříž byl vysvěcen 7. září 1999 při účasti generálního vikáře Ostravsko-opavské diecéze P. Františka Kufy, zástupce starosty města Oder Mgr. Vlčka a pana Františka Eliáše, člena Historicko-vlastivědného kroužku Odry.

- dělená podnož: (150x150) v: 15 cm
- celková výška kříže: 460 cm
- kovový korpus (titul schází)
- podstava s kamenictvím **I. Leide**
- čelní nápis na mramorové desce soklíku
*Gelobt sei Jesus Christus!
Erinerung an den schnellen Tod
unseres geliebten Sohnes/FRANZ
/am 28. August 1881. Gewidmet
von Rosalia und Leopold/Wesselski.
(Pochválen bud Ježíš Kristus!)
(Vzpomínka na rychlou smrt našeho
milovaného syna Františka
z 28. srpna 1881.
Věnují Rosalia a Leopold Wesselští.)*
- obdélný výklenek nástavce s obloukovým zaklenutím, soška P. Marie byla ukradena
- nástavec s kovovým držákem a členěnou korunní římsou
- podstavec s kovovým držákem

3. jetelový KŘÍŽ SESTER KUNTSCHIKOVÝCH z roku 1894

Kříž ze slezské žuly vpravo u kaple Zvěstování P. Marie proti čp. 216 parcela 415 byl opraven dne 22. června 1999 a vysvěcen 7. září 1999 za účasti generálního vikáře Ostravsko-opavské diecéze P. Františka Kufy, zástupce starosty města Oder Mgr. Vlčka. Zúčastnil se také František Eliáš, člen Historicko-vlastivědného kroužku Odry.

- dělená podnož: (117x94) v: 20 cm
- celková výška kříže: 415 cm
- zlacený korpus a titul **INRI**
- soklík s označením kamenictví
HEIDRICH TROPPAU
- nápis na zadní stěně soklíku
TO JE TVŮJ SYN,/TO JE TVÁ MATKA/JAN 19.26-7/22.6.1999
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- obdélný výklenek nástavce s lomeným zaklenutím a bočními cvikly má zlacený kovový reliéf P. Marie
- nápis na čelní stěně nástavce
Gelobt sei/Jesus Christus!
(Pochválen bud Ježíš Kristus!)
- vzadu na nástavci je dedikační nápis
Zur Ehrte Gottes/gewidmet von Rosina und Anna/ Kuntschik/1894
(Ke cti Boží věnují Rosina a Anna Kuntschik)
- podstavec se zlaceným držákem v obdélném rámu a členěnou vyloženou korunní římsou

4. kamenný latinský KŘÍŽ MANŽELŮ EHLEROVÝCH z roku 1883

Kříž vlevo u silnice na pozemku čp. 207 (u Meců) na parcele 477/8 byl vysvěcen 7. září 1999 za účasti generálního vikáře Ostravsko-opavské diecéze P. Františka Kufy, zástupce starosty města Oder Mgr. Vlčka; účastnil se též pan František Eliáš, člen Historicko-vlastivědného kroužku Odry.

- betonová dělená podnož: (150x150) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 470 cm
- zlacený kovový korpus a kamenný titul **INRI**
- biblický nápis na čelní stěně soklíku

Do vlastního přišel,/ale vlastní ho nepřijali Jan 1.11/22.6.1999
- dedikační nápis vzadu na nástavci

GESTIFTET/VON/ANTON UND MAGDALENE EHLE/AUS LAUTSCH/1883.
- výklenek čelní stěny nástavce má sošku P. Marie pod kovovým držákem s lucernou
- biblický nápis ve výklenku vlevo

*Zeig° uns,/o Herr,
deine/Barmherzigkeit,
und dein Heil gibt
uns!/Psalm 84.8
(Ukaž nám, ó Pane, své
milosrdenství a dej nám
Tvé spasení!)*
- biblický nápis ve výklenku vpravo

*Suchet zuerst das/Reich
Gottes/und seine
Gerechtigkeit!
/Mat. 6.33
(Hleďte nejdříve
království Boží a jeho
spravedlnost!
Matouš 6.33)*

Předchůdcem Oder byla slovanská osada Vyhnalov, která byla v roce 1234 zmíněna v donaci královského majetku tišnovského kláštera moravským markraběm Přemyslem (první písemná zmínka). Opevněné město Odry (první město na horním toku řeky Odry) bylo postaveno asi ve 2. polovině 13. století v období německé kolonizace území.

V roce 1427 dobyl Odry vůdce moravských šlechtických husitů Jan Tovačovský z Cimburka a vložil tam husitskou posádku. Od roku 1992 se staly Odry městskou památkovou zónou.

K 1. 3. 2001 mělo město 5 720 obyvatel (bez místních částí).

Místní části

Dobešov, Loučky, Kamenka, Klokočůvek (oddělená enkláva), Pohoř, Tošovice, Véska, Veselí (od 1. července 1964), Vítočka (od 1. ledna 1963)

Rodáci a osobnosti

- **Demel Heinrich Johann** (* **26. 11. 1808**, †16. 1. 1867), ředitel Tereziánské akademie ve Vídni v období 1850 - 1866. Manželka Frederika Othilie von Bosset, dcera majitele panství Trautenberg Ernesta rytíře von Bosset.
- **Freissler Ernest** (***20. 12. 1836**), předseda slezské zdravotnické rady u Slezské zemské vlády a od roku 1891 vládní rada, nositel rytířského kříže řádu Františka Josefa I.
- **Gerlich Eduard, ing.** (***3. 2. 1836**, †14. 10. 1904), profesor polytechniky v Curychu, stavitel horských železničních tratí a tunelů, např. dráhy přes průsmyk sv. Gotthard.
Jako inženýr pracoval na stavbě dráhy Arad-Segedin v Uhrách, dráhy Ried-Braunau v Horním Rakousku a dráhy Hof-Aš-Cheb, dráhy Ostroměř-Jičín-Vrchlabí-Trutnov-Poříčí v Krkonoších a železnice v Alföldu v Uhrách. Manželka Amálie, rozená Miková z Nového Města na Moravě, dcera tamního lékaře.
- **Klein Alois** (***23. 1. 1836**), poslanec zemského sněmu, sekční šéf justičního odboru chorvatsko-slavonské zemské vlády, nositel rytířského kříže řádu Františka Josefa I., rakouského řádu Železné koruny III. i II. třídy.
- **Kreitner Gustav** (***2. 8. 1848**, †20. 11. 1889 Jokohama), vídeňský kartograf a cestovatel, generální konzul v Šanghaji a v Jokohamě. Nositel komturského kříže španělského řádu královny Isabely, japonského císařského řádu Svatého pokladu III. třídy i císařského řádu Dvojitého draka III. třídy a řádu Železné koruny III. třídy Františka Josefa I. V letech 1877 - 1880 se jako kartograf zúčastnil výpravy do východní Asie, která prošla trasu z Bombaje-přes Kalkatu a Singapur do Šanghaje, uskutečnila plavbu po řece Jang-tse a Han, prošla výprava provincií Šen-si a ku řece Hoang-ho, dále přes poušť Gobia ž k Tung-hoan-šien a zpět podél pohoří Nan-san kolem jezera Kuku-nor a na jih do provincie Se-čchuan do jejího hlavního města Čing-tu-fu; pokusili se o Tibet a dosáhli města Batang na jeho hranici.
Cestu popsal v díle Im ferner Osten, Reisen des Grafen Béla Szécheny in Indien, Japan, China, Tibet und Barma.
- **Jokscht Gerhard** (***27. 6. 1914**, †17. 6. 1991 Neuburg/Donau)
Vydavatel vlastivědného časopisu Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung; v Neuburgu poté založil oderské vlastivědné muzeum Odrauer Heimatmuseum a v letech 1949-1991 tu vydával časopis pro odsunuté oderské rodáky a krajany, na jeho počest byla zde pojmenována Odrauer Straße.
- **Rolleder Anton** (***23. 5. 1855**, †20. 8. 1912 Bad Nauheim), vlastivědný pracovník a místní historik a člen ústředí pro výzkum a uchovávání uměleckých a historických památek ve Vídni i vládní rada; od roku 1904 čestný občan města Oder.
V roce 1894 napsal rozsáhlou vlastivědnou studii Heimatkunde von Steyer, kde působil jako školní inspektor v období 1889 - 1905.
- **Zimmerman Emil** (***1861**, †13. 11. 1928), vídeňský sochař, autor oderské kašny Josefa II.

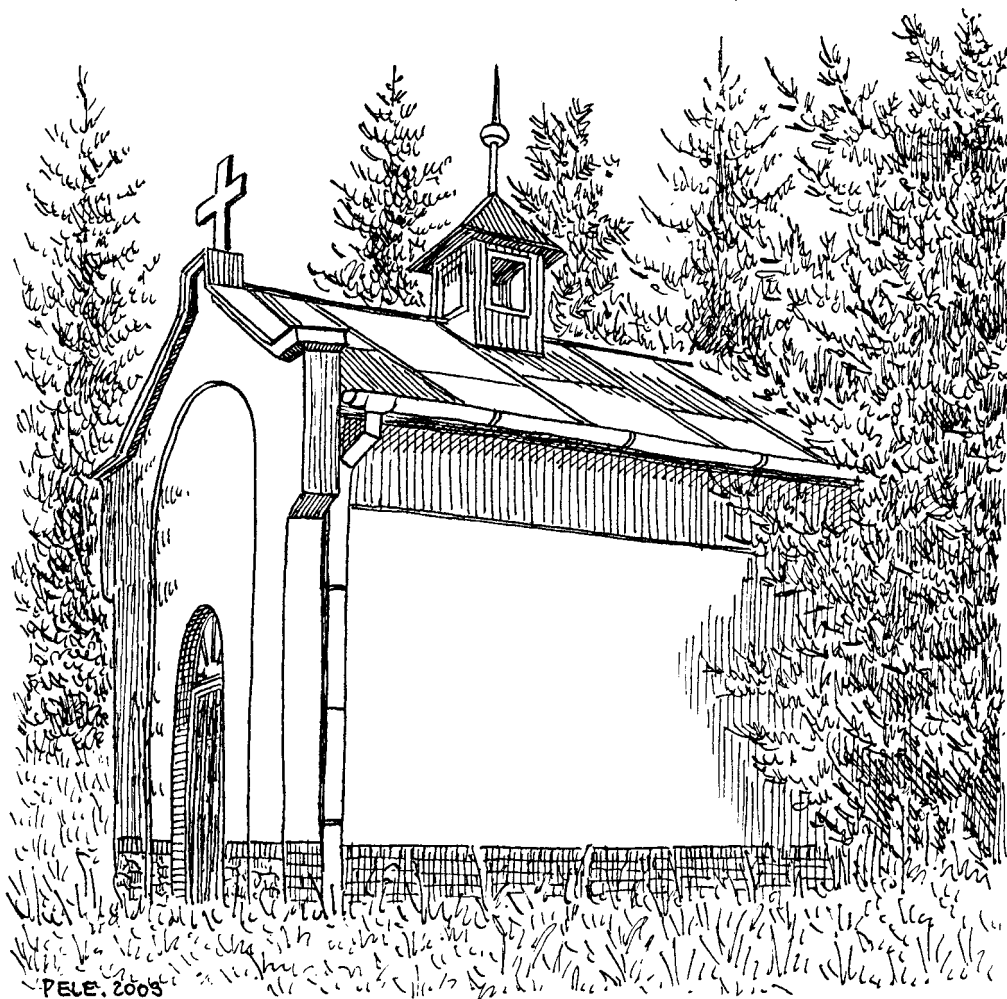
Pamětihodnosti

- farní trojlodní barokní **bazilika sv. Bartoloměje** z období 1691 - 1692 s gotickými prvky z minulé doby a nejstarším moravským zvonem z roku 1374 ÚSKP NJ 8-1647/1; parcela 25
 - dvoupodlažní **fara** čp. 11 z roku 1869, Kostelní ulice čp. 11, ÚSKP NJ 8-1647/4; parcela 29
 - hřbitovní **kaple sv. Rodiny** z roku 1719, ohradní zeď hřbitova v Nadační ulici ÚSKP NJ 8-1646; parcela 1093
 - **kaple sv. Josefa** vpravo v Nadační ulici proti čp. 1009/32 (odb. ke sběrně surovin); parcela 1193
 - **kaple P. Marie** pod Skalními sklepy vpravo ve Veselské ulici za vodojemem; parcela 2008
 - pozdně gotická okrouhlá kamenná **bašta** (součást městské středověké fortifikace ze 2. poloviny 15. století), v 19. století upravena na hospodářskou budovu, Pásová ulice u čp. 122; parcela ÚSKP NJ 8-1636, bašta nemá samostatné parcelní číslo
 - poslední **zbytky hradeb** u kostela sv. Bartoloměje; parcela 27/1
- městské domy na náměstí TGM**
- barokní dvoupodlažní **nárožní dům** čp. 2/55, ÚSKP NJ 8-2860, parcela 54
 - renesanční dvoupodlažní **řadový dům** čp. 7/50, ÚSKP NJ 8-2859, parcela 48
 - renesanční dvoupodlažní **řadový dům** čp. 8/49, ÚSKP NJ 8-2858, parcela 47
 - renesanční dvoupodlažní právovárečný **řadový dům** čp. 13/37, ÚSKP NJ 8-2856, parcela 128
 - renesanční dvoupodlažní právovárečný **řadový dům** čp. 14/36, ÚSKP NJ 8-2855, parcela 129
 - renesanční dvoupodlažní **nárožní dům** čp. 15/35, ÚSKP NJ 8-2854, parcela 130
 - renesanční dvoupodlažní **řadový dům** čp. 18/32, ÚSKP NJ 8-2853, parcela 133
 - renesanční dvoupodlažní **řadový dům** čp. 20/21, ÚSKP NJ 8-2849, parcela 16/1
 - renesanční dvoupodlažní **řadový dům** čp. 21/20, ÚSKP NJ 8-2849, parcela 17
 - renesanční dvoupodlažní právovárečný **řadový dům** čp. 22/19, ÚSKP NJ 8-2848, parcela 18
 - renesanční, původně dvoupodlažní **řadový dům** čp. 25/16 (nyní třípodlažní), ÚSKP NJ 8-2847, parcela 21, (nyní městský úřad)
 - renesanční, původně dvoupodlažní **řadový dům** čp. 26/15 (nyní třípodlažní), ÚSKP NJ 8-1641, parcela 22, (nyní městský úřad)
 - renesanční dvoupodlažní **řadový dům** čp. 27/14, ÚSKP NJ 8-2861, parcela 23
 - pozdně empírový dvoupodlažní **řadový dům** čp. 30/5, ÚSKP NJ 8-1640, parcela 36/1
- městské domy v Hranické ulici**
- renesanční dvoupodlažní **řadový dům** čp. 6/29, ÚSKP NJ 8-2852, parcela 136
 - renesanční dvoupodlažní **řadový dům** čp. 12/26, ÚSKP NJ 8-2851, parcela 139
- městské domy v Kostelní ulici**
- pozdně empírový dvoupodlažní **řadový dům** čp. 1/6, ÚSKP NJ 8-1637, parcela 35
 - pozdně empírový dvoupodlažní **řadový dům** čp. 3/7, ÚSKP NJ 8-1838, parcela 34
 - pozdně empírový dvoupodlažní **řadový dům** čp. 5/8, ÚSKP NJ 8-1839, parcela 32
 - **kruhová kašna** s litinovým sousoším z roku 1897 od Emila Zimmermanna na náměstí TGM, ÚSKP NJ 8-1643, parcela 199
 - renesanční **kamenná deska** z českými nápisy ze 16. století (kopie původní desky ze staré renesanční radnice), městský úřad náměstí TGM, parcela 21

Zaniklé pamětihodnosti

- **barokní zámek** z roku 1730; počátkem roku 19645 vyhořel a dne 7. července 1966 byl odstřelen
- **stará radnice** na náměstí, zbořena 1863
- **dřevěný misijní kříž** z roku 1753; ten který dala postavit na náměstí před domem čp. 27 hraběnka Maria Barbara Cajetana komtesa Lichnowská, rozená komtesa z Werdenbergů, a to na památku misie jezuitů Ignácem a Xaverem Franzem.

V roce 1821 byl kříž odstraněn včetně 4 okolních lip - vysvěcený kříž z dubového dřeva z 12. září 1821 od měšťanů Davida Gerliche a Valentina Steffa; stál na hřbitově. Oba měšťané vedli o dub, který stál na hranici jejich polí, dlouholetý spor.

Kaple sv. Josefa (kresba Petr Lelek)

1. pískovcová barokní SOCHA SV. JANA Z NEPOMUKU z roku 1714 od Marca de Rochowille

Socha z maletínského pískovce od olomouckého sochaře Davida Zürna ml.¹⁾ stávala dříve na starém mostě přes Odru, kde ji dal roku 1714 postavit po šťastném návratu z války vrchní strážmistr kronfeldského kyrysnického pluku Marcus Antonius de Rochowille.

Dnes stojí na začátku ulice Na Nivách (napravo od Církevní střední školy a střední zdravotnické školy svaté Anežky české Odry, čp. 249). Socha je signována autorem na pravé straně podstavce a datována D. Zirn 1714, tj. ještě před svatořečením (19. března 1729) a byla restaurována roku 1971 (Aleš Rozeňhal a Rudolf Doležal); postava světce je v mírně nadživotní velikosti. ÚSKP NJ 8-1644/1; parcela 201/4.

- betonová podnož: (110x110) 70 cm, celková výška: 395 cm
- volutový podstavec (v dolní části houslovitě rozšířený)
- vyložená profilovaná korunní římsa
- na čelní straně podstavce je částečně čitelný nápis

**AB/ANTONIO DOMINO DE ROCHOWILLE/S C.²⁾M.³⁾
VICE-COLONELLO/ET COMENDANTE/REGIMINIS CRONSFELD
(Od Antonia pána z Rochoville, podplukovníka Jeho
císařské Výsosti a velitele Gronsfeldského pluku)**

- mladší podstavec byl doplněn patrně na konci 18. století
- čelní stěna podstavce má bohatá reliéfní akantová ramena
dole téměř kruhovou kartuši s chronogramem

**B.⁴⁾/IoannI NepoMV/Ceno honorIs pa/trono Deblte/strVCta
(Blahoslavený Jan Nepomucký, čestný
ochránce)**

Nad touto kartuší se nachází další dvě oválné kartuše s aliančními erby fundátorů, Marca Antonia de Rochowille a jeho manželky Marie Leopoldiny hraběnky Werdenbergové⁵⁾

Poznámky

- ¹⁾ Zirn David ml. (*1665, † po 1724), olomoucký sochař a nevlastní synovec Davida Zürna st. (1646 - po 1681), také olomouckého sochaře.
- ²⁾ C(eiserlichen) - císařský
- ³⁾ M(ajestät) - majestät
- ⁴⁾ B(eatus) - blahoslavený
- ⁵⁾ Marie Leopoldina hraběnka de Werdenberg, majitelka oderského panství a nejstarší dcera Johanna Petra Antonia hraběte von Werdenberg, který zemřel 16. 3. 1710 ve Vídni a Anny Marie, rozené hraběnky von Halliweil. Za Marca Antonia de Rochowille se provdala 30. srpna 1711.

2. pískovcová barokní SOCHA SV. FRANTIŠKA Z ASSISI z počátku 18. století od hraběnky von Werdenberg

Plastika od olomouckého sochaře Davida Zürna¹⁾ stojí nalevo na začátku ulice Na Nivách, vpravo od Církevní střední školy a střední zdravotnické školy svaté Anežky české Odry, čp. 249.

Socha stávala původně na starém mostě sv. Jana (Johannisbrücke) přes Odru proti soše sv. Jana Nepomuckého a nechala ji postavit Barbara Cajetana hraběnka de Werdenberg²⁾ k počtě svého manžela. Postava světce má v mírně podživotní velikost.

ÚSKP NJ 8-1644/2; parcela 201/2

- betonová podnož: (110x110) v: 80 cm
- celková výška: 415 cm
- houslovitý podstavec má členitou vyloženou korunní římsu a pochází asi z konce 18. století
- na čelní stěně je reliéfní erbovní štít se znakem Lichnowských, tehdejších majitelů oderského panství (1716-1792) a nad erbem je květinový feston

Poznámky

¹⁾ viz pozn. ¹⁾ u sochy sv. Jana Nepomuckého

²⁾ Barbara Cajetana hraběnka de Werdenberg, sestra Marie Leopoldiny hraběnky de Rochewille, rozné Werdenbergové, která se později provdala za Františka Leopolda, svobodného pána Lichnowského.

3. pískovcová barokní IMMACULATA ze 3. čtvrtiny 18. století

Plastika vpravo na náměstí TGM proti čp. 46 stála podle literatury od roku 1785 u radnice na místě městského pranýře patrně u zdi, protože socha i sloup jsou jednopohledové. ÚSKP NJ 8-1645; parcela 200.

V roce 1966 restauroval poškozenou sochu olomoucký akademický sochař Vojtěch Hořínek (1906 - 1998).

- podnož: (150x105 cm) v úrovni terénu
- celková výška: 530 cm
- podstavec s volutovými křídly a vyloženou profilovanou korunní římsou
- čelní stěna podstavce má slepou kartuš s rokajovým rámováním a na volutách penízkový ornament a pásku
- v dolní části sochy jsou dva klečící adorující andělci
- vlastní figura P. Marie v podživotní velikosti se svatozáří (10 šesticípých plechových hvězd) stojí na zemském globu ovinutém hadem

4. pískovcová barokní SOCHA SV. FLORIÁNA z roku 1751

Socha před farou čp. 171 v Kostelní ulici stávala původně na náměstí a nechala ji v roce 1751 postavit Maria Barbara Cajetana komtesa Lichnowská, rozená komtesa z Werdenbergů. Detaily modelace jsou značně setřené v důsledku zvětvávání pískovcového povrchu.

ÚSKP NJ 8-1647/3; parcela 29.

- betonová podnož: (155x105cm) v: 50 cm
- celková výška: 460 cm
- podstavec s volutovými rameny a profilovanou vyloženou korunní římsou: 152 cm
- čelní reliéf podstavce má alianční knížecí znak Werdenbergů (majitelé oderského panství 1660-1716) spolu s knížecím znakem Lichnowských (majitelů oderského panství 1716 - 1792).
- nápis na podstavci pod aliančními znaky

**HONORI ET VENERATIONI/DIVI FLORIANI
PATRONI SVI/POSVIT**

MARIA BARBARA CAJETANA/COMITISSA

LICHNOWSKY NATA

COMITISSA DE WERDENBERG

(Marie Barbara komtesa Lichnowská

dcera komtesy Werdenbergové)

- vzadu na podstavci je reliéfní kartuše s datačním nápisem

DEN/28/AUGUSTI/1751.

5. pískovcové SOUSOŠÍ NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE z roku 1890

Plastika od oderského sochaře Aloise Heinze vpravo u kostela sv. Bartoloměje v Kostelní ulici je silně poškozená vlivem zvětvávání pískovce; nechala ji v roce 1890 postavit vdova po krejčí Theresie Kuntschiková.

ÚSKP NJ 8-1647/2; parcela 39.

- podstava s šikmým završením: (145x150 cm) v: 35 cm
- celková výška: 530 cm
- podstavec s horní profilovanou vyloženou korunní římsou
- odstraněný původní německý nápis na čelní stěně podstavce
Hoch gelobt sei die allerheiligste Dreifaltigkeit
(Nechť je velebena Nejsvětější Trojice)
- odstraněný původní německý dedikační nápis na zadní stěně
Gestiftet von Josef a Theresia Kuntchik in Odrau 1890
(Věnováno Josefem a Terezií Kuntschikovými v Odrách 1890)

6. žulová BOŽÍ MUKA

Nachází se vpravo u silnice pod Veselským kopcem, na parcele 2070/1.

- podnož: (145 cm do svahu) v: 20 cm
- celková výška: 245 cm
- kaplice se sedlovou střechou a obdélným výklenkem s barvotiskem P. Marie s jezulátkem
- na štítu kaplice je hloubený rovnoramenný křížek

7. kamenná BOŽÍ MUKA z roku 1954

Nachází se na severním svahu na pokraji lesa Pohořského kopce; parcela 400/3. Vlevo od Božích muk je dřevěný kříž.

Příchod po lesní cestě vlevo za poslední serpentinou silnice z Pohoře (Pohořský kopec má výšku 478,6 mm).

- kamenná podnož (zabetonované volné kameny) v: 25 cm
- celková výška: 210 cm
- kamenitý dřík (obetonované kameny s převýšením do nepravidelného podstavce)
- dřevěná oplechovaná obdélná kaplice s plechovou obloukovou stříškou a malým křížkem (barvotisk P. Marie s jezulátkem)
- částečně čitelný nápis v mezerách mezi kameny

*Regina SS Rosalii de Fatima
Jesus ... gnat Maria Vinci ... beate
Mariae virginis
1954*

8. pískovcový JETELOVÝ KŘÍŽ z poloviny 18. století

Práce místní provenience (původu) na nároží Křížové a Růžové ulice u zahrady čp. 15/117.

Pro komplikovanost velice cenného objektu nebyl dosud renovován.

ÚSKP NJ (v návrhu); parcela 740/1.

- kamenná podnož: (150x125 cm) v: 10 cm
- vlastní komolý kříž
- celková výška: 595 cm
- rustikální kamenný korpus a titul **INRI**
- podstavec s volutovými rameny a s vyloženou profilovanou korunní římsou
- na čelní stěně podstavce je mírně vydutá slepá rokajová kartuše, na ramenech volut zvonečkový reliéf
Pod kartuší jsou písmena **AR** a nečitelný letopočet ...9
- na dolní části komolého kříže je reliéfní, v kamenech klečící postava sv. Maří Magdaleny s atributy kalicha, důtkami a lebkou

9. žulový hrotový hřbitovní KŘÍŽ ANNY WELZELOVÉ z roku 1897

Kříž stojí na hřbitově vlevo v Nadační ulici; parcela 1092.

- dělená podnož: (120x95 cm) v: 20 cm
- celková výška: 520 cm
- zlacený kovový korpus a titul **INRI**
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou a kovovým držákem
- dolní soklík s kamenictvím **Heidrich Troppau**
- mělký obdélný výklenek nástavce s lomeným završením, cvikly a nápisem
*"O süssester Jesus/sei mich nicht Richter, sondern Erlöser!"
(Ó přesladký Ježíši, nebuď mým soudcem,
nýbrž vykupitelem!)*
- zadní dedikační nápis na nástavci
Gewidmet von/Anna Welzel/1897
- obdélný výklenek podstavce s odsazeným lomeným zaklenutím a kovovým reliéfem P. Marie

10. dřevěný JETELOVÝ KŘÍŽ

Kříž na severním svahu Pohořského kopce vlevo nad silnicí z Pohoře na pokraji lesa pod lesní cestou je umístěn vlevo od kamenných Božích muk, stojí na parcele 400/1.

Příchod po lesní cestě vlevo za poslední serpentinou silnice z Pohoře.

- vlastní kříž se sedlovou oplechovanou stříškou, zlacený kovový korpus, titul **INRI**: (11.5x4.5 cm)
- celková výška: 230 cm

11. žulový JETELOVÝ KŘÍŽ

Ke kříži nad osadou Hvězdová lze odbočit ze silnice z Fulneku vpravo polní cestou ke kraji lesa v jižním svahu Tošovického kopce; parcela

Osada Hvězdné pole (Sternfeld, Hvězdová) vznikla kolem hostince U bílé hvězdy, jenž dal postavit Johann Karl Gottlieb říšský hrabě Lichnowsky von Werdenberg (†1814) při silnici do Fulneku.

- pískovcová podnož s šikmým završením: (72x43) v: 43 cm
- celková výška: 230 cm
- kovový korpus
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- biblický nápis v čelní straně podstavce
UKAŽ MI SVÉ CESTY, HOSPODINE! 1/24,4
- datum obnovy na patce vlastního kříže 11. 5. 2000

12. litinový ozdobný ROZETOVÝ KŘÍŽ z roku 1758¹⁾

Kříž na rohu Pohořské a Skřivančí ulice v zahradě domu čp. 11/314 (parcela 255) byl vysvěcen 22. září 1998 děkanem Hubertem Šulou za účasti P. Bohuslava Nováka, P. Kamila Víchý, ing. Petra Šustka, vedoucího odboru kultury Městského úřadu v Odrách a také pěvecké skupiny Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách.

- pískovcová podnož: (130x130 cm) v: 35 cm
- celková výška: 380 cm
- zlacený kovový korpus i titul **INRI**
- kovový podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou má červený nátěr)
- bílý nápis na spodní čelní části
OBNOVENO 22.9.1998
- bílý biblický nápis na střední čelní části podstavce
Es ist vollbracht/Johannes 19,30/Errichtet/1758
(Dokonáno jest Jan 19.30, pořízeno 1758)
- postranní sloupkové nároží podstavce
- rozetově zakončená kovová břevna s ozdobným reliéfem svislého břevna kříže na vrcholu patky

Poznámky

- ¹⁾ podle Dějin města a soudního okresu Odry od Antona Rolledera na straně 552 byl v roce 1869 postaven v Novém městě na místě zpuchřelého dřevěného kříže kříž železný na železném podstavci. Přední nápis zněl Dokonáno jest. Jan 19.30 a v zadu měl kříž dedikační nápis Postaveno dobrodinci 1869.

13. pískovcový hrotový BROSIKŮV KŘÍŽ z roku 1845

Kříž na Skřivančí ulici u Zlatého potoka u zahrady domku čp. 413/17, parcela 545 byl vysvěcen dne 22. září 1998 děkanem Hubertem Šulou za účasti P. Bohuslava Nováka a P. Kamila Víchý a ing. Petra Šustka, vedoucího odboru kultury Městského úřadu v Odrách a pěvecké skupiny Střední církevní školy sv. Anežky České Odry.

- podnož: (140x108 cm) v úrovni terénu
- celková výška: 360 cm
- podstavec s vyšší vyloženou profilovanou korunní římsou, kovový držák
- na podstavci je mramorová obdélná deska s biblickým nápisem
Ne vy jste si/vyvolili mne, ale já jsem/vyvolil vás
Jan 15,16/22.9.1998
- v zadu na podstavci je dedikační nápis
Gestiftet von/Johann Brosik/im J. 1845
neu errichtet im J. 1998/von Wöhlhätern
(Pořídil Johann Brosik v roce 1845
nově upraveno v roce 1998 dobrodinci)

14. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ

Kříž vpravo u kapličky P. Marie na Veselské cestě pod Skalními sklepy nad svahem mezi čtyřmirostlými lipami na parcele 2006/1.

Stával dříve uprostřed křižovatky na Dělnické ulici pod Dělnickým domem; přestěhován byl po roce 1957 (snad 1960).

- betonová podnož: (130x138 cm) v: 25 cm
- celková výška: 550 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- šestihranný komolý podstavec s vyloženou profilovanoukorunní římsou

15. žulový hrotový LIEMANNŮV KŘÍŽ z roku 1871

Kříž vlevo na parcele 39 před kostelem sv. Bartoloměje v Kostelní ulici daroval v roce 1871 obchodník s moukou Anton Liemann.

- dělená podnož: (160x160 cm) v: 10 cm
- celková výška: 600 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- nástavec s vyloženou lomenou čtyřdílnou kordonovou římsou
- lomené oblouky nástavce s kružbou nad obdélnými mramorovými deskami jsou po stranách zakončeny rokokovými reliéfy
- nástavec má označeno kamenictví **E. Melnitzký Olomouc**
- čtyři obdélné mramorové desky podstavce měly původně německé, dnes nečitelné biblické citáty:

čelní *Dávám svůj život za své ovce/Jan 10.15*

vpravo *Náš velikonoční beránek byl obětován/I. Kor 5.7*

vlevo *Byl poslušný až k smrti, ano, až k smrti na kříži/Fil 2.8*

- dedikační nápis vzadu na nástavci
Anton Liemann/1871
- čelní plynklý komolý výklenek na patce má orámovaný eucharistický reliéf kalicha ve dvou palmových ratolestech

16. mramorový latinský UNGERŮV KŘÍŽ z roku 1884

Kříž ze slezského mramoru na rohu Hranické a Potoční ulice u oplocení zahrady domu čp. 20 (parcels 101) dal zhotovit soukeník Isidor Unger starší v roce 1884.

Kříž byl vysvěcen dne 22. září 1998 děkanem Hubertem Šulou za účasti P. Bohuslava Nováka a P. Kamila Vích, ing. Petra Šustka, vedoucího odboru kultury Městského úřadu v Odrách a pěvecké skupiny Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách.

- podnož: (110x110 cm) v úrovni terénu
- celková výška: 440 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- podstava s členitým završením a letopočtem **1884**
- soklík s členitým završením a nápisem
OBNOVENO 22.9.1998
- v čelním výklenku nástavce je bronzová reliéfní soška P. Marie pod kovovým držákem

17. kovový tlapatý OZDOBNÝ KŘÍŽ

Kříž u zahrady čp. 7/422 na parcele 2059/2 na Slunečné ulici před hřištěm byl vysvěcen dne 22. září 1998 děkanem Hubertem Šulou při účasti P. Bohuslava Nováka, P. Kamila Vích a ing. Petra Šustka, vedoucího odboru kultury Městského úřadu v Odrách a také pěvecké skupiny Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách.

- betonová podnož: (75x75 cm) v: 15 cm
- celková výška: 300 cm
- kovový kříž s hlavou Krista v trnové koruně
- horní soklík s nápisem
Obnoveno 22.9.1998
- biblický nápis na zadní straně podstavce
Mějte se/navzájem/rádi/I. Jan 4,7

18. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ

Kříž vpravo na Veselském chodníku pod Veselskou cestou na parcele 2058/1. Kříž stával u původní křižovatky Hynčice - Veselí a Odry-Běloutín; byl poškozen na stavebních pracích na nové silnici řidičem nákladního auta a vyvrácený kříž pak přesunul Zdeněk Mateciuc z Oder ke svému rodinnému domu čp. 13 u Veselského chodníku.

- dělená podnož: (130x110 cm) v: 30 cm
- celková výška: 420 cm
- volutový nástavec s členitým završením
- nízký latinský křížek (nepůvodní) na vrcholu
- nástavec s reliéfy:
 - čelní P. Marie Bolestné
 - vlevo sv. Jana Nepomucký
 - vpravo sv. Maří Magdaléna (atributy lebka a kříž)
- komolý podstavec s čelním reliéfem zkřížených kopí

19. žulový HROTOVÝ KŘÍŽ z roku 1937

Kříž vpravo na Hranické cestě (nad stadionem); parcela 1695/4.

Kříž byl vysvěcen dne 22. září 1998 děkanem Hubertem Šulou za účasti P. Bohuslava Nováka, P. Kamila Víchý a ing. Petra Šustka, vedoucího odboru kultury Městského úřadu v Odrách a pěvecké skupiny Střední církevní školy sv. Anežky České v Odrách.

- vysoká kamenná podnož: (90x85) 110 cm
- celková výška: 315 cm
- kovový korpus na odstupněné patce
- podstava s šikmým završením s letopočtem **1937** a označením

kamenictví Ertelt Odrau

- soklík (1) s šikmým završením, kovovou lucernou a nápisem
Obnoveno 2.2.1998
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou

Malá česká, čistě zemědělská obec na pravém břehu Odry a nejnižše položená vesnice v okrese Nový Jičín. Do roku 1880 také Malý Petrvald, do roku 1900 Malé Petrvaldíky či Petřevaldy, do roku 1912 Malý Petrvald, od roku 1912 Petrvaldík. Dnes je místní částí Petřvaldu.

První písemná zmínka je z roku 1389¹⁾.

K 1. 3. 2001 měla obec 215 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

Hrabovský Jaroslav (***20. 8. 1895**), ruský legionář, brigádní generál, důstojník generálního štábu z 1. republiky, velitel čsl. pěšího pluku č. 3 ve Francii v roce 1940 a účastník bojů o osvobození Slovenska v roce 1944. Po osvobození působil na MNO v Praze a pak jako generál čs. armády v Olomouci. Držitel československých, anglických a sovětských vyznamenání.

Pamětihodnosti

- návesní **kaple sv. Antonína Paduánského** z roku 1876 (opravena svépomocí 1974); parcela 31/2
- **usedlost čp. 29**, lidová architektura z 1. poloviny 19. století. Byl to původně trojdílný chodbový dům se shlukovým dvorem, orientovaný okapovou stranou k přilehlé komunikaci; jako ÚSKP NJ 8-1649 je navržen k vynětí ze seznamu kulturních památek. Před necitlivou modernizací měl tento částečně roubený dům klasové bednění štítů, zděnou průčelní zeď a z přitesaných trámů zeď do dvora s dřevěnou pavláčkou; v interiéru byly trámové stropy.

Zaniklé pamětihodnosti

- beraní **větrný mlýn** asi 300 m vých. od obce, vlevo od silnice do Petřvaldu (existoval kolem 1880).
- **dřevěná kaple** se zvonicí z roku 1840 sv. od vesnice (postavena nákladem Františka Jurečky a Filipa Sýkory). Zvonilo se za svítání, v poledne a při klekání; konaly se tam i pobožnosti a každoročně vedlo odtud dvakrát procese do Velkého Petřvaldu, v den sv. Fabiána a Šebestiána (20. ledna) a v den sv. Petra a Pavla (29. června).
- **dřevěný kříž** vlevo u silnice mezi Petrvaldíkem a Petřvaldem proti mohutné vrbě; v roce 1971 zlomen větrem.

Poznámky

¹⁾ údaje o vzniku obce se různí

- první písemnou zmínku v roce 1389 uvádí Zeměpisný lexikon ČR, ACADEMIA Praha 1991 (str. 710).
- možnost jiných pramenů (rok 1391) připouští Místopis obcí okresu NJ, OÚ NJ 1998 (str. 119).
- listiny z roku 1403 uvádí Ferdinand Pokorný ve Vlastivědě moravské 1917 (str. 247).
- učitelé Grossman Lambert i Javorek Richard (kronikář) uvádějí, že o vzniku obce není žádných zpráv.
- zakladatelem osady Peterswald mohl být lokátor s německým jménem Peter v době první biskupské kolonizace (podle této varianty tak mohly být stejně založeny i Petrowice (nyní Pustějov); Petrvaldík mohl vzniknout postupně zástavbou území u Odry s odvozeným názvem Klein Peterswald.

Literatura

- Pamětní kniha obce Petrvaldíku z roku 1922, Richard Javorek
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 2/1998, 3/2002
- Vlastivědný sborník okresu NJ č. 25/1980

1. torzo BLAHETOVY A JANÁČKOVY KAPLIČKY asi z roku 1848

Torzo zděného objektu vpravo na svahu u cesty na Zimný důl u ZD Moravan; parcela 141/1.

Objekt v rozvalinách bez střechy uprostřed dvou lip se zasypaným vchodem i podlahou. Ve zbytcích bočních zdí jsou zřetelná dvě okna se stlačeným záklenkem, stejný tvar pak má obdélný vchod v čelní zdi. Orientace sever-jih.

Podle ústního sdělení byla postavena sedláky Blahetou a Janečkem na mezi jejich polí zvanou Kapličkova mez. Kaplička má také svou pověst, která vypravuje o hostech z hospody U Kryšky v Zimném dole (dnes čp. 59), kteří se jednou za jasné noci navraceli domů do Hartů; pod kapličkou je vyděsil bílý bezocasý kůň, který seskočil z vyššího břehu na silnici a pustil se za podnapilými hosty prchajícími zpět ku hospodě, do které doběhli napolo mrtví strachem.

Záhada se však brzy vysvětlila, kůň patřil místnímu majiteli a v noci se chodíval sám napást; protože neměl ocas, nebyl ani odveden do c. a k. rakousko-uherské armády.

Exteriér bez fasády

- půdorys: 260x320 cm
- celková výška torza bez střechy: cca 240 cm

Interiér bez omítky

- zasypané rumoviště

Stav v r. 1912

a dnes ...

2. JUREČKOVA KAPLIČKA v Zimném dole z roku 1850¹⁾

Torzo zděného objektu v oplocení dvora bývalého Košateckého vodního mlýna čp. 60 vlevo u potoka; parcela 2/1.

Dnes je tu sklad hospodářských strojů a náradí, dříve sklad uhlí u začátku dubové aleje vpravo od vjezdu do mlýna. Orientace východ-západ.

Kaplička byla pořízena nákladem Františka Jurečky a Filipa Sýkory; zvonilo se za svítání, v poledne a při klekání. Konaly se zde i pobožnosti a dvakrát do roka odtud chodilo procesí do (Velkého) Petřvaldu (20. ledna na sv. Fabiána a Šebestiána a 29. června na sv. Petra a Pavla).

Jedna z pověstí ve Pamětní knize Petřvaldíku (str. 1) přisuzuje vznik názvu Zimný důl císaři Josefovi, který kdysi při jakési procházce na tamější dolině u samoty řekl: „Br, zde je zima!”

Je ale nutno doložit, že v Petřvaldíku či Košatce nikdy císař František Josef I. Nebyl. V Ostravě a Opavě sice byl dvakrát, a to 17. - 23. 10. 1880 v Těšíně, Třinci, Ostravě a Opavě a podruhé 28. 6. 1906 v Přívoze, Moravské Ostravě a ve Vítkovicích.

Exteriér se zbytky bílé fasády

- plechová pultová střecha; původní střecha byla dřevěná a měla stanový tvar
- zadní stěna má obdélné gotické zamřížované okénko
- obdélný půdorys: 490x435 cm
- celková výška přední stěny vč. nové nástavby: 260 cm

Interiér, zbytky hladké vápenné malby

- podlaha má částečnou cihelnou dlažbu a část pokrytou žulovými silničními kostkami
- rovný strop

Poznámka

- ¹⁾ podle časopisu POODŘÍ 3/2002 (str. 25) se uvádí datum stavby i rok 1840

3. pískovcové

TORZO BLAHETOVY SOCHY SV. ANTONÍNA z roku 1877

Sochu v oplocení zahrádky před čp. 44 na parcele 18 nechal postavit tehdejší majitel gruntu František Blaheta, ale původní socha sv. Antonína se sloupem se nedochovala.

Dle pověsti majitel zahrady, ve které torzo sochy stojí, vozil jako zemědělec výsledky své práce na trhy do Příbora či Bílovce. Jednou, když na příborském trhu velmi dobře prodal selata, stavil se v hospodě na náměstí na pivo a koně i z povozem hlídal pacholek (pohunek), když v tom k němu přišel nějaký cizí chlap a pověděl mu, že mu hospodář vzkazuje, aby si též zašel do hospody a on že mu koně pohlídá. Hospodář však o ničem nevěděl a když se potom s pacholkem vrátil, koně byli pryč.

Zloději, kteří nevěděli komu koně patří, projížděli poté asi za týden náhodně Petřvaldíkem a klisna, která zde měla své hříbě, se splášila a do dvora vjela s povozem i se dvěma zloději otevřenými vraty. Překvapení domácích bylo tak veliké, že nestačili zloděje zadržet a ti utekli a nikdy pak nebyli dopadeni.

Na památku ztracených a znovu nalezených koní byla potom postavena socha sv. Antonína Padovského, patrona znovunalezených věcí.

- dělená podnož: (190x180) v: 20 cm
- celková výška torza: 210 cm
- nástavec s vyloženou provilovanou korunní římsou
- podstavec s romantickou hlavicí na kruhové patce
- dedikační nápis v glyptickém gotickém rámku přední stěny

*Tento/swati Antonin/gest
postawen/nakladem
Frantiska Blaheti/1877*

4. Pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1817

Kříž stojí vlevo před kaplí sv. Antonína Paduánského; parcela 31/2.

- dělená podnož: (90x90) v: 10 cm
- celková výška: 400 cm
- poškozený kamenný korpus, kamenný titul **INRI**
- nástavec s rytým letopočtem **1817** a vyloženou korunní štítkovou římsou a okosenými hranami
- podstavec s monogramem **IHS** se srdcem a křížkem. Jednotlivé části kříže jsou též viditelně odděleny (podnož, sokl, nástavec, podstavec i kříž). U korpusu pak schází levá paže.

Polanka nad Odrou

Město Ostrava, městský obvod Polanka nad Odrou

Mimořádně velká česká obec (dříve větší než Klimkovice), v minulosti s německou menšinou. Středisková obec s velkým katastrem, která se postupně měnila v příměstskou část Ostravy.

První písemná zpráva je z 12. září 1424 v Opavských deskách zemských, když obec držel na svém klimkovickém panství Jan (toho jména VI.) z Kravař¹⁾, seděním na Bílovci a Fulneku, Jičíně, Klimkovicích, Rožnově, Štamberku i Vsetíně.

K 1. 3. 2001 měla obec 4 224 obyvatel.

Místní části:

Horní Polanka (v roce 1850 spojena pod názvem Polanka)

Dolní Polanka (v roce 1850 spojena pod názvem Polanka)

Fonovice (v roce 1948 připojeny ke Klimkovicím)

Janová

Přemyslov

Václavovice (v roce 1948 připojeny ke Klimkovicím)

Rodáci a osobnosti

- **Dobeš Josef** (*23. 5. 1898, †3. 1. 1974), malíř a ilustrátor. Narodil v čp. 182 v Obloukové ulici jako nejmladší ze šesti dětí manželů Františka a Marie, rozené Figurové. Začínal jako učitel v roce 1918 na národní škole v Ostravě-Muglinově a ve volném čase maloval v terénu nebo skrovném ateliéru na půdě domu Jana Sládka (pozdějšího významného scénografa) společně s malířem Josefem Dvořákem. Když byl v roce 1926 otevřen v Ostravě Dům umění na Jurečkově ulici a založen první spolek Moravskoslezské sdružení výtvarných umělců (MSVU), stal se v roce 1927 jeho členem; ve třicátých letech dosáhla jeho tvorba vrcholu.

Na počátku okupace byl Josef Dobeš jako demokrat, masarykovec a sokol zatčen a po celou válku vězněn v koncentračním táboře v Sachsenhausenu (spolu s malířem Josefem Čapkem, pozdějším prezidentem Antonínem Zápotockým a rovněž se známým ostravským písničkářem Honzou Valou), přežil jen díky zařazení do dílny Kunstmalerei. Z pochodu smrti v roce 1945 byl osvobozen vojáky RA. Jeho tužkové portréty a cenná olejomalba Josefa Čapka jsou umístěny v MUZ brň Čapků v Malých Svatoňovicích. Z jeho díla jsou nejznámější obrazy Pochod smrti a Osvobození u Ciriwitz i krajinomalby z jeho cest po Jugoslávii a Polsku, obraz Polanka (ukraden z obřadní síně radnice v Polance), nástěnná malba v Husově sboru Církve čs. Husitské v Ostravě-Mar. Horách.

- **Král Jiří** (*15. 3. 1910 Polanka-Janová, padl 8. 6. 1940 u Monneville, Francie), za vojenské presenční služby podporučík letectva, 1939 nadporučík letectva. Zakladatel našeho zahraničního odboje v Krakově, první velitel čs. vojenské skupiny v zahraničí a pobočník Ludvíka Svobody, pak major letectva. V roce 1940 a 1946 vyznamenán Čs. válečným křížem, Čs. medailí Za chrabrost 1. stupně, Čs. medailí Za zásluhy a in memoriam Francouzským válečným křížem Croix de guerre. V roce 1991 povýšen in memoriam do hodnosti plukovníka, nositel Řádu Rudé hvězdy (gen. Ludvík Svoboda v roce 1969). Byl sestřelen při letecké bitvě s přesilou 12 německých stíhaček severně od Paříže u obce Monneville. Druhého dne byl pohřben a hřbitově Marquemonu u Monneville; jeho ostatky byly převezeny na francouzský vojenský hřbitov v Cambonne a později uloženy na čs. vojenském hřbitově na La Targette nedaleko Arrasu pod číslem 176.

Je vyobrazen na poštovních známkách v sérii osmi hrdinů našeho odboje (tisk v Londýně), které byly vydány už v roce 1945, a to na známkách hodnoty 30 h a 3 Kč.

- **Nelhybel Václav** (*27. 9. 1919, †22. 3. 1996 Scranton, Pensylvanie, USA), hudební skladatel a dirigent. Maturoval v roce 1937 na gymnáziu v Praze, působil jako varhaník v kostele sv. Tomáše a poté od roku 1941 studoval na pražské konzervatoři; ve studiu pokračoval od roku 1946 ve švýcarském Freiburgu, od roku 1957 žil v USA a v roce 1967 získal americké státní občanství, v období 1950-1957 byl hudebním ředitelem radia Svobodná Evropa. Byl pedagogicky činný na hudebních školách v USA, Kanadě, Mexiku, Austrálii; jeho dílo představuje na 380 skladeb.

Napsal tři opery (Legenda, Obyčejný člověk a Stanice), tři balety (Svatby, Ve stínu lípy a Kohout a kat). Jeho kantáta Sine nomine, Alleluia-Amen byla inspirována událostmi roku 1968 v Československu.

- **Salichová Helena** (*25. 4. 1895 Kyjovice, †2. 7. 1975 Ostrava), malířka a grafička, spisovatelka a sběratelka folklóru a lidové slovesnosti (zasloužila umělkyně 1975). Napsala kroniku slezského kraje Ze starých časů s vlastními dřevoryty, věnovala se také malbě květin, zátiší a výjevů z Ostravska.

Pamětihodnosti

- **bývalý** patrový čtyřkřídlový **barokní zámek** z 60. let 17. století v jv. části obce. V roce 1966 přestavovalo JZD Polanka objekt na hospodářskou budovu a sýpky (do roku 1998 kulturní památka), parcela 72/1.
- novogotický **kostel sv. Anny** vystavěn 1893-1895, projektanti stavitelé Blum a Kern z Opavy; vysvěcen až 1900, parcela 48. ÚSKP OV 8-3976.
- **fara** z roku 1898 od frýdeckého stavitele Eduarda Haukeho, parcela 49.
- barokní zděná **Obecní návesní kaple Neposkrvněného početí P. Marie**. Byla založena 23.12.1829 (Dolní Polanka, 1. května u čp. 294) a byla vysvěcena 5. března 1833 a opravena 1990, bohoslužby na sv. Marka (5. dubna) a Nanebevzetí P. Marie (15. srpna) se v ní konaly pouze do roku 1938; v těchto místech jsou údajně pohřbeni ruští důstojníci po tažení vojsk proti Napoleonovi na počátku 19. století, kteří zemřeli po nemoci zvané moskalka, parcela 216.
- **hřbitovní Frankova kaple** z roku 1877, smuteční obřadní síň u hřbitova (Dolní Polanka, ul. Anny Letenské), parcela 745/1.
- funkcionalistický **Husův sbor** Církve Československé husitské z let 1932-1933 (základní kámen 14. 8. 1932). Projekt i stavbu realizoval zednický mistr Ludvík Hajduček z Petřvaldu na Moravě, parcela 1184.
- **hostinec U Dluhošů**, první jednotřídní polanská škola od roku 1815.
- **Obecní dům**, původní škola (dvojtřídka v období 1873-1905), dnes pošta (od roku 1926) a MÚ (OÚ od roku 1905).
- **bývalý Klapuchův mlýn** (Mlýnek) vedle Velkého Polního rybníka, jediný zachovalý a nejmenší mlýnek ze čtyř původních polanských mlýnů; mlel do roku 1945.

Zaniklé pamětihodnosti

- **kaple sv. Michaela archanděla** v objektu bývalého zámku, jejíž zvonek ulil v roce 1733 Kašpar Koerber (Goss mich Gasbar Koerber in Breszlau) ve Vratislavi a je od roku 1933 v Husově sboru (viz Pamětihodnosti ¹⁾).
- **kaplička** na kraji bývalého katolického hřbitova (dnes park pod kostelem sv. Anny), zbourána při likvidaci hřbitova.
- **kříž** před bývalým Obecním domem.

Literatura

- Historie a současnost Polanky nad Odrou, Ondřej Mittner a Lukáš Friedel, gymnázium Olgy Havlové, O.-Poruba
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry č. 0/1997, 3/1999, 1/2000, 4/2000, 1/2001, 3/2001, 4/2001

Poznámky

- ¹⁾ Jan (toho jména VI.) z Kravař, v mládí ve službách polského krále Vladislava II. Jagelovce. V roce 1410 mu poslal korouhev vojska Moravanů, jež jako 49. korouhev bojovala po boku Poláků v bitvě u Grünwaldu. Zemřel bezdětek v roce 1434 jako poslední člen fulnecko-jičínské větve rodu pánů z Kravař.

1. prostorová KAPLIČKA SV. JANA NEPOMUCKÉHO z roku 1829

Lidová zděná stavba v zahradě čp. 105 v Horní Polance, ulice 1. května čp. 105, kterou postavili dědové Josefa Schneidra z čp. 108. Orientace sever-jih, parcela 1218

Exteriér s břizolitovou fasádou

- cihlová stavba s odsazeným půlkruhovým závěrem
- štítová stěna s prázdným tympanonem a plechový jetelový křížek na vrcholu
- výplňové dvoukřídlé dveře v obloukovém záklenku
- zamřížované otevřené průhledy v horní části křídel
- sedlová střecha s půlkuželovým závěrem a plechovou krytinou
- půdorys s obloukovým závěrem: 280x70/160 cm
- celková výška ve štítu: 445 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha s keramickou spárovanou dlažbou
- válená klenba
- stěna závěru ve tvaru apsidy se čtvrtkulovou konchou
- zděný stánek s polychromovanou sochou sv. Jana Nepomuckého

2. prostorová KAPLIČKA SV. VENDELÍNA z poloviny 19. stol.

Lidová zděná stavba občanů, zahrada čp. 278, Dolní Polanka, ulice 1. května na bývalém pozemku p. Šiguta. Generální oprava v létě 2001. Orientace jih-sever, parcela 263/1.

Podle pověsti stojí na místě, kde byli pochováni ruští vojáci z napoleonských válek.

Exteriér se světlou fasádou

- cihlová stavba s obdélným půdorysem
- oplechovaný štít s prázdným výklenkem v tympanonu
- levé kovové dveře
- prosklené zamřížované průhledy v horní půlkruhové části
- rovná zadní štítová stěna
- sedlová střecha s krytinou pálených dvojitéch bobrovek
- obdélný půdorys: 260x215 cm
- celková výška ve štítu: 380 cm

Interiér (tč. bez zařízení) v hladké vápenné malbě

- podlaha s keramickou spárovanou dlažbou
- válená klenba a rovná zadní stěna
- dřevěná pozdně barokní polychromovaná plastika sv. Vendelína z 19. století

3. žulový latinský hřbitovní KŘÍŽ MANŽELŮ BREIEROVÝCH z roku 1895

Centrální kříž stával původně na starém hřbitově pod kostelem sv. Anny, dnes zbytky základů v parčíku, parcela EN 747.

- pískovcová podnož: (170x170) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 440 cm
- kovový korpus a reliéfní titul **INRI**
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- citační biblický nápis na čelní stěně nástavce
*Já jsem vzkříšeni/i život, kdo věří ve mne byť také umřel,
živ bude/ Jan 11.25*
- dedikační nápis na zadní stěně nástavce
*Věnováno od manželů/Petra a Terezie Breiei č. 190
v Polance LP 1895*
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou (obruč na poškozeném spodním dílu)
- obdélným výklenek podstavce s kovovým reliéfem P. Marie

4. žulový jetelový KŘÍŽ MANŽELŮ FEŠÁRKOVÝCH z roku 1896

Kříž u silnice v Horní Polance na ulici 1. května u zahrady čp. 65, parcela 1571 nebo 3183.

- pískovcová dělená podnož ze svahu: (130x125) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 360 cm
- kovový korpus a glyptický titul **INRI**
- odstupněný soklík s šikmým završením a letopočtem **1896** a s kamenickou firmou **Borucký Ostrava**
- dedikační nápis na horní části soklíku
Věnovali manželé/Valentin a Veronika/Fešárek/1896
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou a citačním nápisem v mělkém hloubeném obdélníku
*Stojí zde/kříž spanilý,/Na něm Ježíš nevinný.
Polituj jej duše má,/Abys byla spasena.
Pochválen buď/Ježíš Kristus/a Maria!*
- podstavec s obdélným výklenkem (kovový reliéf P. Marie)

5. SMÍRČÍ KŘÍŽ ze 16.-17. století

Je umístěn vpravo v poli za posledním domkem u cesty K Vydralinám; původně stál za zahradou domku čp. 394 v ulici G. Tajovského, přemístěn byl v roce 1999.

ÚSKP OV 1652, parcela 3031.

Hrubě opracovaný pískovcový kámen v tvaru kříže se zvětřalými oblými segmenty místo ramen a rytými řeckými křížky.

- rozměr: 75x70x25 cm

Je označován jako Moskal (Mozgal), protože byl v roce 1805 druhotně použit ku značení hromadného hrobu ruských vojáků, kteří tudy táhli po staré cestě mezi Klimkovicemi a Starou Bělou a zemřeli na nemoc zvanou moskalka.

Památka na středověk, kdy viník, jenž přioráním pole posunul hranici a musel, kromě světského trestu, ještě na usmíření s Bohem vytesat kříž a postavit jej na místě spáchaného činu.

6. žulový JETELOVÝ KŘÍŽ (montáž v roce 1900)

Kříž za kostelem sv. Anny na bývalém katolickém hřbitově (dnes parčík), který původně stával uprostřed hřbitova na polovině lipové aleje, dodnes zachované; po zrušení hřbitova měl být kříž přemístěn na okraj parku pod plotem kostela, aby tam k němu mohli občané pokládat svíčky na památku zemřelých, kteří na už zrušeném hřbitově nebyli exhumováni. Byl upraven podstavec (dnešní zbytky), avšak kříž postaven nebyl, až později byla vybetonována nová podnož v nynějším místě.

Kříž však ležel až do roku 1900 rozebrán, kdy je smontovali členové Lidové strany v Polance, parcela 48.

- betonová podnož v oplocení kostela: (200x200) 30 cm
- celková výška kříže: 485 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- soklík s členitým završením a glyptickým letopočtem **1900**.
- podstava s označením kamenictví **Borucký Ostrava**
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou (hřebínkový vzor)
- volutový podstavec má vyloženou profilovanou korunní římsu a kovový držák
- citační biblický nápis na čelní desce nástavce

*Já jsem vzkříšení/i život/Kdo věří ve mne,
být umřel, živ bude!! Jan 11.25*

7. žulový hrotový KŘÍŽ MANŽELŮ SCHMIDTOVÝCH z roku 1900

Kříž vpravo před kostelem sv. Anny. Příchod z ulice Jaromíra Šámala, parcela 48.

- podnož s šikmým završením: (100x60) v: 25 cm
- celková výška kříže: 340 cm
- kovový korpus
- nástavec s vyloženou římsou s čelním sedlovým štítkem
- citační biblický nápis v prohloubení čelní stěny nástavce
*Ó vy všickni,/kteří jdete cestou,/vizte, jestli
bolest jako bolest má!// Pl. Jerum.1.*
- dedikační nápis na zadní straně nástavce
*Ke cti Boží/věnovali manželé/Ferdinand
a Pavlína Schmidt/r. 1900*

8. pískovcový jetelový KŘÍŽ POLANSKÉ OBCE z roku 1853

Stojí v Dolní Polance u cesty ke hřbitovu na křižovatce ulic Hraničky a A. Letenské proti čp. 602, parcela 788.

- dělená podnož: (190x155) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 435 cm
- zlacený kovový korpus a reliéfní titul **INRI**
- volutový nástavec s reliéfním festonem a vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- nadační nápis na čelní stěně glyptickým psacím písmem
Fundatori/Polanské obce/Roku Páně/1853
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- na podstavci je deska s pozlaceným reliéfním kalichem¹⁾ a s dvěma vinnými hrozný a třemi palicemi rákosu

Poznámky

- ¹⁾ symbol eucharistického chleba
- Těla Páně (v katolické církvi symbol oltářní svátosti)

9. barokní OTSCHŮVKOVA PLASTIKA SV. JANA NEPOMUCKÉHO z roku 1747

Barokní socha stojí u silnice proti čp. 299 v Dolní Polance, ulice 1. května (naproti bývalého Hurníkova mlýna), ÚSKP OV¹⁾ 1651, parcela 385.

Jedna ze šesti pískovcových soch tohoto druhu v Ostravě.

Socha byla restaurována v roce 1994 (akad. sochař Bogdan Najdenov a akad. malíř Cvetko Cvetkov).

Byla také přemístěna do větší vzdálenosti od silnice.

- nepůvodní betonová podnož: (120x150) v úrovni terénu
- celková výška sochy: 320 cm
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- vlastní plastika s osmihvězdičkovou kovovou svatozáří
- atributy svatozář, kanovnícký biret a sutana, křížek
- částečně čitelný nápis na podstavci v ozdobném rámu
*+/Subscriptus pol/ /IOANNES/NEPOMVCENES/ /DEV
Ano MDCCXXXVII/IOANNES OTSCHUVKA
(Připsáno //Janu Nepomuckému//Božího roku 1747
/Jan Otschuvka)*
- bronzový štítek v levém rámu s vyznačením nejvyšší hladiny vody při povodni v roce 1997 (95 cm od podnože)
*červencová povodeň 1997
nejvyšší úroveň hladiny vody*

Poznámka

¹⁾ ÚSKP OV - Ústřední seznam kulturních památek okresu Ostrava

Detail nástavce s nápisem

Proskovice

Město Ostrava, městský obvod Proskovice

Příměstská obec Ostravy a v minulosti malá česká zemědělská vesnice na pravém břehu řeky Odry mezi obcemi Stará Bělá a Stará Ves nad Ondřejnicí; ves byla založena asi ve 2. polovině 14. století.

Název obce vznikl pravděpodobně od jména lokátora Proska.

První nedatovaná písemná zpráva pochází ze zápisu v lenní knize olomouckých biskupů hned za datovaným zápisem z roku 1394, kdy byly Proskovice (Proskowitz) spolu s Malým a Velkým Petřvaldem v držbě biskupského mana Petra Meissnera.

K 1. 3. 2001 měla obec 1 125 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

- **Lýsek František, PhDr. a DrSc.** (* 2. 5. 1904, †16. 1. 1977 Brno), zasloužilý učitel, hudební pedagog, folklorista a sbormistr.

V letech 1936-1939 a 1945-1949 studoval na Masarykově univerzitě v Brně hudební vědu, psychologii, pedagogiku. Jako pedagog působil na brněnské konzervatoři, JAMU i Pedagogickém institutu a od roku 1950 na pedagogické fakultě Masarykovy univerzity (katedra hudební výchovy). Od roku 1964 profesor hudební výchovy na pedagogické fakultě Masarykovy univerzity. Od téhož roku byl nositelem Řádu práce a od roku 1975 národním umělcem; zakladatel dětského sboru Jistebničtí zpěváci (první vícehlasý dětský sbor). Do konce svého života byl sbormistrem Brněnského dětského sboru, který v roce 1945 založil. Autor prací z oblasti hudební pedagogiky, hlasové výchovy a dětského sborového zpěvu; byl také sběratelem lašských a slezských lidových písní.

Pamětihodnosti

- barokní filiální **kostel sv. Floriána**; stavba byla zahájena před 2. světovou válkou, tajně pokračovala v období okupace a dokončena byla v roce 1946, Světlovská ulice. Dne 28. září 1946 vysvětil kostel olomoucký biskup Stanislav Zela; parcela 1.
- **Sunkův vodní mlýn** (pravděpodobně z 1. poloviny 17. století). V roce 1903 koupil mlýn Antonín Sunek a zanedbanou stavbu přestavěl a zmodernizoval, předtím byl mlýn od roku 1738 majetkem rodiny Dvorských; mlýn byl v provozu ještě v 80. letech minulého století, kdy byl majetkem Pekáren a mlýnů Pardubice.
- **sokolovna čp. 41/91** na Světlovské ulici; stavba zahájena 15. 8. 1926, otevření 5. 6. 1927

Literatura

- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry č. 1/1998, 2/1998
- Proskovice 1394-1994, PhDr. Antonín Barcuch a Mgr. Eva Rohlová, Úřad městského obvodu Ostrava-Proskovice 1993

Štít kapličky sv. Floriána

Borovcův kříž

1. prostorová KAPLIČKA P. MARIE z roku 1778

Zděná opravená kaplička na poli proti čp. 332 na Jarkovské ulici, parcela 743.
Kaplička byla opravena v roce 2002. Orientace východ-západ.

Exteriér s bílou fasádou

- čelní štítová stěna s letopočtem **1778-2002**
- výplňové levé dveře v segmentovém záklenku
- v horní části otevřený průhled přes dřevěnou mříž
- boční stěny s profilovanou korunní římsou
- rovná zadní štítová stěna
- střecha sedlová, krytina z pálených falcovek a hřebenáčů
- čtvercový půdorys: 200x200 cm
- celková výška do štítu: 340 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha betonová
- rovný strop
- zděný stánek s polychromovanou sochou P. Marie s jezulátkem
- zadní stěna s nápisem

Zdrávas Maria, Dcero Boha Otce

Zdrávas Maria, Matko Božího syna

Zdrávas Maria, Nevěsto Ducha Sv.

2. prostorová pozdně barokní KAPLIČKA SV. FLORIÁNA z roku 1812

Architektonicky významný prvek (kaplička se zvoničkou) v zástavbě obce, vlivy lidového stavitelství u čp. 1/6 (nároží ulic Světlovská a U Zvonice), parcela 160.

Stavba na rohu oplocení zahrady s šestihrannou oplechovanou zvoničkou na hřebenu střechy s oplechovanou šestihrannou kuželovou stříškou a latinským kovovým křížkem.

Orientace jz-sv, ÚSKP OV 697; kapličku vysvětil 9. června 2002 starobělský farář P. Pavel Kupka.

Exteriér s bílou fasádou a růžovou korunní římsou

- čelní štítová stěna
- výplňové levé dveře v segmentovém záklenku
- v horní části průzor s dřevěnou mřížkou
- boční stěny s malými ozdobně mřížovanými kruhovými okny
- oblouková stěna závěru
- oplechovaná sedlová střecha s námětky a s půlkuželovým závěrem
- zvonička (odhad výšky 360 cm od pláště střechy)
- obdélný půdorys: 340x260/170 cm
- celková výška (bez věžičky): 515 cm
- ve štítu tři menší obdélné niky se segmentovým zaklenutím a drobnými polychromovanými soškami:
 - vlevo menší nika (P. Marie s jezulátkem)
 - větší střední nika (sv. Jan Nepomucký)
 - vpravo menší nika (sv. Florián)

Interiér v hladké vápenné malbě

- keramická spárovaná dlažba
- valená klenba s kovovým závěsem
- výklenky s malými kruhovými okny v bočních stěnách
- vzadu na vyvýšeném stupni široký zděný stánek
- ve stěně závěru výklenek s polychromovanou soškou P. Marie s jezulátkem a se čtyřmi ženskými reliéfními postavami
- na desce stánku vlevo menší polychromovaná soška sv. Jana Nepomuckého a vpravo menší polychromovaná soška sv. Floriána. Na uvedené stěnce jsou dvě postranní malby červených růží na vysokém stonku a nahoře nápis

Panno Maria, oroduj za nás

3. prostorová KAPLIČKA SV. KŘÍŽE z 19. století

Kaplička stojí proti čp. 13, ulice Na smyčce, parcela 208. Po opravě ji vysvětil dne 9. června 2002 starobělský farář P. Pavel Kupka. Orientace jih-sever.

Dle pověsti připlaval po potoce, který dříve návsí protékal, kříž a zachytil se na břehu, což pak bylo považováno za Boží znamení a na památku tam byla postavena kaplička.

Exteriér s bílou fasádou a růžovou korunní římsou

- zděná cihlová stavba čtvercového půdorysu 200x200 cm
 - čelní štítová stěna s odsazeným oblým nárožím a okapnou stříškou s krytinou z pálených plochých falcovek
 - výplňové levé dveře v odsazeném segmentovém záklenku; na horní části dveří je čtyřdílný otevřený průhled s dřevěnou mříží
 - rovná zadní štítová stěna
 - sedlová střecha s krytinou z pálených falcovek a hřebenáčů, dřevěný krov
 - odsazená podezdívka s odsazeným oblým nárožím (3 cm)
 - štítová stěna a boční stěny vč. šikmé korunní římsy
 - štít s tympanonem s obdélným výklenkem se segmentovým zaklenutím a dřevěným latinským křížkem: v 115 cm
- Výška celkem: 340 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha betonová
- valená klenba s kovovým hákem
- zděný stánek s tmavým povrchem
- na bočních stěnách obdélné a nahoře sešikmené niky s barevnými kresbami, vlevo Srdce s lilii a vpravo Srdce s hořícím křížem
- citační biblický nápis na zadní stěně

Neboť Bůh tak miloval svět,/že dal svého jediného syna, aby žádný, kdo v něho věří,/nezahynul,/ale měl život věčný Jan 3,16

4. dřevěný centrální HŘBITOVNÍ KŘÍŽ

Latinský lidový kříž s kovovým korpusem a mosazným titulem **INRI** na hřbitově v lese vpravo od Světlovské ulice na horním konci obce na parcele 751. Byl renovován v letech 1997-1998.

Vlastní kříž s kovovou lucernou u paty

- celková výška kříže: 305 cm
- ramena kříže jsou kryta plechovým mosazným obloukem (rozpětí 100 cm, šířka 38 cm) s ozdobnými dřevěnými okraji.

5. pískovcový jetelový BOROVČŮV KŘÍŽ z roku 1774¹⁾

Kříž je umístěn vedle pivnice U lesa čp. 45/35 vlevo na rozcestí Světlavské a Zálesní ulice. Vlastní kříž je ohrazen děleným pískovcovým zábradlím; vysvětil jej roku 1801 starobělský farář P. Josef Steiner²⁾.

Zábradlí je postaveno na široké vlastní podnoži kříže. Velmi kvalitní barokní práce (rekonstrukce v roce 2000).

ÚSKP OV 2354; parcela 160.

- dělená podnož: (270x260) v: 20 cm
- celková výška kříže: 550 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- nástavec s volutovými rameny a vyloženou třístrannou profilovanou kordonovou, vpředu vydotou římsou
- reliéfní kartuše s rokokovou ozdobou v čelní straně nástavce a nápis s chronogramem **1774**

In honorem/Chr[ist]i et Virg[ini]s/D[omi]n[ic]e Lorosa ple po/ Vlt Ioannes Borovec

(Na počest Krista a Panny Bolesné zbožně postavil Jan Borovec)

Písmeno V je v chronogramu značeno obráceným N od slovesa ponere - postavit

- na bočních stěnách nástavce je pojednán reliéfní svislý rokaj, nahoře vzadu rytý letopočet **1774**
- volutový podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- na čelní stěně podstavce je kamenný reliéf P. Marie

Poznámky

¹⁾ Velká encyklopedie měst a obcí ČR, ing. Josef Augustin, ARBOR Sokolov 2001 uvádí na str. 415, že kamenný kříž byl stavěn v 70. letech 18. století, avšak na dolním konci obce. Podle publikace Jiřího Stibora Stará Bělá 1272-1918 (str. 149) stál kříž v té době před fojtstvím. Podle publikace Proskovice 1394 - 1994 (str. 5) se takové fojtství skutečně nacházelo na Světlavské ulici, a to v místech dnešního domu čp. 3.

²⁾ P. Steiner Josef, starobělský farář a místecký místoděkan (*14. 3. 1748 Lipník nad Bečvou, †9. 2. 1811 Stará Bělá).

Česká, středně velká a čistě zemědělská vesnice lánového typu. V době osídlování bylo území osady v okolí Odry bažinaté a neschůdné, porostlé lužním pralesem, které je dodnes zaplavováno povodněmi. Důležitou motivací při osídlování byla zejména blízkost Jantarové stezky, která byla užívána už v období 750-450 př. Kr. (halštatská kultura). Stezka vedla ze Středomoří přes Moravskou bránu k ústí Visly a do Pobaltí. O vzniku osady a jejím názvu existují tři alternativy:

- podle první vznikala Pustějov již v období vnitřní slovanské kolonizace klučením hvozdů ve 12. nebo 13. století; jejím lokátorem byl jistý Pustěj, po kterém nesla osada název Pustějův dvůr
- podle druhé pochází název osady po zpusťování Tatary¹⁾ v roce 1241 a Kumány²⁾ v roce 1253
- podle třetí zpusťla osada následkem moru

Po těchto událostech byla okolo roku 1300 v tomto území vedle původního Pustějova založena další osada pod názvem Petrowicz, a to podle německého purkrechtního práva (Jus theutonicum) na základě lánové soustavy. Lokátorem této osady byl jistý Peter³⁾ (Petr) s předpokládanou německou národností; obě osady pak splýnuly. První písemná zmínka o obci Petrowitz pochází z 28. srpna 1324 (Codex diplomaticus Moraviae IV/297).

K 1. 3. 2001 měla obec 966 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

- **Barvík Josef Jan** (*1701, †1760 Fulnek), probošt fulneckého kláštera augustiniánů (1747-1760). Narodil se v gruntě čp. 20 a pocházel z velmi početné rodiny, otec Jakub a matka Rozina (svatba 1694), dědeček Pavel Barvík. Studoval u jezuitů v Opavě, u augustiniánů ve Fulneku a bohosloví v Olomouci, kde též získal titul mistra svobodných umění (dnes PhDr.). V období 1748 - 1750 se podepisoval Josephus Joan Barvjik - Vacante Cede Praepositali C.R.L. Decanus Capitularia, poté v letech 1752-1757 jako Josephus Joan Barvjik, C.R.L. Praepos(itus). Ve třicátých letech 18. století vydal dva latinské spisy bohoslovného obsahu, Bůh trojjediný a O pokání. V roce 1742 byl zvolen za probošta fulneckého augustiniánského kláštera.
- **Gebel Ignác** (*1657, †1694 Fulnek), probošt fulneckého kláštera augustiniánů (1689 - 1694). Syn krejčího, vysvěcen na kněze v roce 1681 a do roku 1689 farář v Kujavách.
- **Irmeler Augustin**, syn fojtův, děkan v Bílovci a pak probošt fulneckého kláštera (1683-1689)
- **Pracný Maximilian** (*6. 10. 1864 Hlubočec u Opavy, †20. 12. 1927), pustějovský nadučitel a první český kronikář, zakladatel kampeličky, sborníka a varhaník, čestný občan Pustějova

Pamětihodnosti

- pseudogotický filiální **kostel sv. Maří Magdalény** z let 1889 - 1890; parcela 170/1
- pozdně barokní **portál pustějovského zámku** z poloviny 18. století (čp. 218); poškozený fulnecký znak na klenáku
- **torzo vodního mlýna** a zbytky mlýnského náhonu s vodní turbinou (jižní okraj obce). Na zeď k vchodu do vedlejší obytné budovy čp. 273 přemístil žijící bývalý mlynář pan Jaromír Herman původní kamennou zakládací desku s majuskulním nápisem: EREXIT/PAVLVS BRVGMAN PRIP:FVL / * ANNO DNI. 1661 * Majitel objektu pan Jaromír Herman též uchovává původní polychromovanou dřevěnou sošku sv. Jana Křtitele z výklenku obvodové zdi nad výše uvedenou kamennou tabulkou.

Zaniklé pamětihodnosti

- **větrný mlýn** na kótě 252 mnm, doložen 1880, asi 1000 m jz. od obce
- **větrný mlýn** vpravo od polní cesty do Hladkých Životic, asi 500 m sz. od obce

Poznámky

- ¹⁾ Tataři, jízdní hordy Džingischánova vnuka Bátúa, v padli v roce 1241 přes Polsko do Slezska a přes Moravu do Uher. Rychlá jízda se však nezdržovala obléháním opevněných měst, hradů a tvrzí, rychle se přesouvala z místa na místo a vyvražďovala, ničila a brala všechno, co jí padlo lehce do rukou. Když se Tataři ale v roce 1242 dověděli o smrti třetího Džingischánova syny Ogotaje (zemřel v polovině roku 1242), stáhli se rychle ze střední Evropy zpět.
- ²⁾ Kumáni, někdejší kmen v Rumunsku, se po vpádu Bátuových Tatarů v roce 1239 uchýlili se svým chánem Kuthenem do Uher a později ve středověku splynuli s Maďary; v roce 1253 bojovali proti českému králi Přemyslu Otakaru II. v Rakousku, Štyrsku, Uhrách i na Moravě v armádě uherského krále Bely IV.
- ³⁾ Tentýž Peter (Petr) založil zřejmě i osady Peterswald (Petřvald) i Klein Peterswald (Petřvaldík).

Literatura

- Památky Pustějova a dědin k probošství fulneckému příslušných, Opavský týdeník 1883
- Pamětní spis ke 100. výročí posvěcení farního kostela sv. Maří Magdaleny v Pustějově, 1991
- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry č. 2/1998
- 125 let školy v Pustějově 1874-1999, RNDr. Zdeněk Bartošek, 1999

Sloupová Immaculata u bývalého vodního mlýna

1. prostorová KAPLIČKA P. MARIE BOLESTNÉ

Zděná obdélná stavba s půlkruhovým závěrem se nachází za obcí vlevo u silnice na Kujavy v rovině kóty 275.6 mnm na parcele 797. V roce 2001 byla provedena generální oprava stavby a bylo odstraněno stromoví - dvě lípy a bříza. Kapličku poté 14. září 2001 světil ostravský biskup František Václav Lobkowicz. Orientace sever-jih.

Exteriér se světležlutou fasádou

- čelní stěna je prolomena obdélným vstupem s odsazeným půlkruhovým záklenkem s dvoukřídlovými výplňovými dveřmi s ozdobně mřížovanými průhledy v horní polovině
- sedlová střecha s námetky po celém obvodu
- krytina s jednoduše kladených bobrovek, hrany jsou z pálených hřebenáčů; zadní hrot hřebene je ozdoben nízkou terakotovou makovičkou
- půdorys s půlkruhovým závěrem: 440x400/170 cm
- celková výška do štítu: 535 cm
- spodní část štítu s tympanonem a plastickým symbolem Božího oka v kosočtverečném zrcadle tvoří oplechovaná část obvodové členité římsy

Interiér s hladkou vápennou malbou

- podlaha v cihelné dlažbě
- strop obdélná pruská placka
- plytká apsida s konchou v závěru
- prostřený zděný stánek s větší plastikou P. Marie Bolestné
- na zadní stěně apsidy je zavěšen obraz Ježíše Krista

2. prostorová KAPLIČKA P. MARIE

Menší obdélná cihlová stavba severně u hřbitova vlevo nad cestou ve svahu v blízkosti hřbitovní kaple na parcele 168. Orientace západ-východ. Vchod v čelní štítové stěně zamezuje těsně postavený pletivový plot.

Název kapličky odvozen od centrální busty P. Marie.

Exteriér se zbytky původní bílé fasády

- rovná čelní štítová zeď s přesahujícím nechráněným štítem
- dvoukřídlové obdélné výplňové dveře v zárubních
- prosklené a dřevěně mřížované průhledy v horní části
- sedlová střecha s valbovým závěrem
- krytina z pálených falcovek hřebenáčů
- obdélný půdorys: 260x240 cm
- celková výška do štítu: 380 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha cihlová s betonovým potěrem
- rovný strop
- omítnutý prostřený stánek s kameninovou bustou P. Marie
- na zadní stěně je obraz Krista s apoštolem Petrem a dalšími apoštoly

3. karnerová prostorová hřbitovní KAPLIČKA VŠECH VĚRNÝCH DUŠIČEK z roku 1773

Zděná hřbitovní pseudogotická kaple v sz. rohu hřbitova u kostela sv. Maří Magdalény v kamenné opěrné zdi. Orientace jih-sever; parcela 169/2.

Exteriér se světle-žlutou fasádou

a) hřbitovní část

- průčelní stěna s dvoukřídlovými výplňovými dveřmi s pevným lomeným proskleným světlíkem
- prosklené průzory v horní části dveří
- převýšený štít s cihlovým krytem a kovovým křížkem
- tympanon s prázdným oválným výklenkem
- profilovaná obvodová korunní římsa
- zasklená gotická okna (2) s dřevěnou kružbou
- sedlová střecha s půlkuželovým závěrem má plechovou krytinu
- půdorys hřbitovní části s půlkruhovým závěrem: 450x400/200 cm
- celková výška do štítu: 535 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- poškozená podlaha má v levé části keramickou dlažbu
- strop je pojednán čtvercovou křížovou klenbou
- obdélný prostor má elektrické osvětlení
- vzadu je triumfální oblouk a apsida závěru s konchou

V současné době je interiér využíván jako sklad nářadí.

b) karnerová (dolní) část u západní kamenné zdi hřbitova

- deštěné dvoukřídlové dveře v segmentovém zákhlanku
- malé kosočtverečné průhledy v horní části křídel
- levá boční stěna karnerové části po střechu: 550 cm

Vnitřní prostor je nepřístupný, zazděný; sloužil zřejmě jako márnice.

4. vnitřní KAPLIČKA

Kaplička vpravo u silnice proti kostelu sv. Maří Magdalény (statek čp. 69 a 71 s letopočtem LP 1907); je umístěna ve spojovací čelní zdi trojbokého bývalého gruntu franckého typu vlevo od vchodu do nádvoří na parcele 167.

Exteriér se žlutou fasádou spojovací zdi

- poškozené dvoukřídlové výplňové dveře v zárubních, stlačený záklenek a dřevěné mřížované průhledy v horní části
- spojovací zeď se sedlovou střechou s krytinou pálených falcovek a hřebenáčů

Interiér v hladké vápenné malbě

- betonová podlaha
- rovný strop
- cihlový stánek (dnes již odstraněn)
- v rovné zadní stěně malé pravé dřevěné okénko do dvora

5. prostorová KAPLIČKA P. MARIE

Velmi zchátralá neudržovaná stavba vlevo na dolním konci obce za hospodářskou budovou u čp. 94 (kóta 241) na parcele 242. Orientace východ-západ.

Název kapličky odvozen od centrálního barvotisku.

Exteriér se zbytky původní bílé fasády

- menší obdélná cihlová stavba s čelní stěnou vyztuženou dvěma krajními pilastry (bez patky) s členitým završením
- štít s tympanonem s prázdným obdélným výklenkem
- spodní část štítu má korunní profilovanou římsu jako okapovou stříšku s eternitovou krytinou
- obdélní dvoukřídlové výplňové dveře na zárubních (zbylo jen poškozené levé křídlo s dřevěně mřížovaným průhledem v horní části); nad dveřmi jsou čtyři malé ozdobné dřevěné kruhy
- sedlová střecha s valbovým závěrem má eternitovou krytinu
- obdélný půdorys: 245x255 cm
- celková výška do štítu: 420 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha kamenná
- klenutý strop (česká placka)
- malý zděný stánek s dřevěným předstupněm
- centrální barvotisk P. Marie s jezulátkem

6. hranolová BOŽÍ MUKA

Objekt z režného zdiva vlevo před obcí na svahu silnice od Butovic, kóta 270.8 mm, stojí u odbočky polní cesty k farmě ZEMSPOL Studénka, a.s., zemědělská výroba Pustějov na parcele 2070.

- stupňovitá hranolová zděná stavba z režného zdiva
- sedlová střecha, krytina z pálených falcovek a hřebenačů
- dřík se zbytky dvou kovových držáků
- kaplice s uzavřenou obdélnou nikou
- betonová podnož: (120x120 cm) v úrovni terénu
- celková výška: 340 cm
- nika uzavřena dřevěnými prosklenými pravými dvířky s barvotiskem Anděla strážce¹⁾

Poznámky

- ¹⁾ uvedený barvotisk tématicky do výzdoby Božích muk nepatří Boží muka jsou pašijovým památníkem, představují jednu ze zastávek křížové cesty

7. pískovcová IMMACULATA

Sochu přemístil do sz. rohu zahrady svého obytného stavení čp. 273 u bývalého mlýna a postavil ji na mlýnský kámen žijící mlynář pan Jaromír Herman; parcela 1884.

Dnes stojí u cihlové zdi se třemi sloupy se zbytky omítky, završenými kamennými čučky ve tvaru koule na vyložené šikmé korunní římsě.

- podnož (mlýnský kámen) v úrovni terénu
- soklík s členitým završením: 60x60 cm
- nástavec s členitým završením
- válcový dřík na kruhové členité patce, kovový držák
- vyložená profilovaná korunní římsa nad završením dříku
- socha P. Marie bez svatozáře s jezulátkem
- celková výška: 500 cm
- vlastní socha s jezulátkem a s dlouhým růžencem na čtvercové patce s atributy zeměkoule, půlměsíce, hada

8. pískovcový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ DAVIDOVÝCH z roku 1889

Nestabilizovaný objekt v zahradě stavení čp. 181 vlevo u silnice ve směru na Hladké Životice s nachýlením dopředu ku silnici; parcela 3.

- kamenná podnož: (110x110 cm) v: 10 cm
- celková výška kříže: 525 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- soklík s čelním glyptickým nápisem
Pochválen buď/Ježíš Kristus
- a zadním glyptickým dedikačním nápisem
Nakladem Matiae a Anni David
/Leta Paně 1889
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- nástavec s obdélnými výklenky s obloukovým zaklenutím
- čelní s reliéfní plastikou P. Marie
- vpravo s reliéfní plastikou sv. Metoděje (atribut v pravé ruce vysoký kříž, v levé ruce bible)
- vlevo s reliéfní plastikou sv. Cyrila (atribut deska s písmeny staroslověnské glagolice)
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou a kovovým držákem
- v přední stěně podstavce reliéf kalicha s palmovými ratolestmi

9. žulový JETELOVÝ KŘÍŽ z roku 1879

Kříž stojí vpravo u vchodu do kostela sv. Maří Magdalény; parcela 164.

- dělená pískovcová podnož: (120x95 cm) v: 20 cm
- vlastní kříž na patce s členitým konkávním završením
- celková výška kříže: 265 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- nápis na přední straně soklíku
*Pochválen buď/Ježíš Kristus!/Až
na věky Amen*
- nástavec s členitým završením a letopočtem **1879** vzadu
- podstavec s vyloženou sešikmenou konkávní korunní římsou a obdélným výklenkem a kovovou soškou sv. Maří Magdalény

10. žulový latinský HŘBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1874

Kříž se nachází na hřbitově u kostela na parcele 169/2.

- dělená podnož: (155x140 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 485 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- volutový nástavec s reliéfním festonem na čelní straně a s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- čelní strana nástavce má glyptický citační biblický nápis
*Pochválen buď/Ježíš Kristus/Chce-li kdo
za mnou přijíti zapři sebe sama/a vezmi kříž
svůj/a následuj mne Mat XVI.24*
- glyptický letopočet **1874** na zadní straně nástavce
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou a obdélným výklenkem a reliéfní litinovou soškou P. Marie

11. dubový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1998

Kříž u mostu přes Husí potok na rozcestí ke Kujavám (parcela 631/2) je kopií primičního kříže v Zuberci na Oravě. Byl vysvěcen 25. dubna 1998 za účasti pana Františka Eliáše z Historicko-vlastivědného spolku v Odrách. Původní kamenný kříž byl v zimě roku 1962 v době plesů povalen a zničen vandaly; byla rozbita horní část s korpusem. O Velikonocích, na Velký pátek téhož roku, se sešli muži ze tří okolních farností, kteří pak z dubového dřeva zhotovili přesnou kopii vlastního kříže s pozlaceným korpusem a tu ve tři hodiny odpoledne postavili. Ostatní věřící se mezitím modlili u křížové cesty v pustějovském kostele sv. Maří Magdalény.

Mezi dva sloupy s průměrem 20 cm, jež jsou nahoře dvakrát přepaženy, je upevněn vlastní dubový kříž s kovovou trnovou korunou. Na horním přepažení je vypálen biblický citační nápis

** Bůh je láska **

Na dolním přepažení je vypáleno odvolání na oddíl z Nového zákona

** I. Jan 4.12 **

- celková výška kříže: 440 cm

12. pískovcové torzo KŘÍŽE z roku 1870

Původní kovový kříž u polní cesty vlevo za přejezdem tratě ČD 270 vlevo před můstkem přes Pustějovský potok byl v minulosti odcizen; parcela 1045/11.

- dělená podnož: (145x145 cm) v: 20 cm
- celková výška torza (bez kovového držáku kříže): 230 cm
- horní část torza je posunuta na přední okraj dělené podnože
- soklík s glyptickým letopočtem **1870** a templářským křížem
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou a písmeny VB na čelní straně
- patka kříže s kovovým kotvením původního kříže

osada Spálovský mlýn

osada P. Maria ve Skále

Spálov se nachází nad popisovaným územím, avšak pozemky v povodí Odry na jejím pravém břehu (od soutoku Něžčinského potoka ve Vojenském výcvikovém prostoru Libavá na západě po Bralný potok u Švédské skály u Klokočůvku na východě) jsou částí jejího katastrálního území.

Osadu založil pravděpodobně lokátor Spal. Prvá písemná zmínka je z 30. listopadu 1394 dle latinské listiny moravského markraběte Prokopa o udělených privilegiích městu Potštát a okolním obcím (včetně Spálova, Spanow, Codex dipl. Moraviae XII, 220).

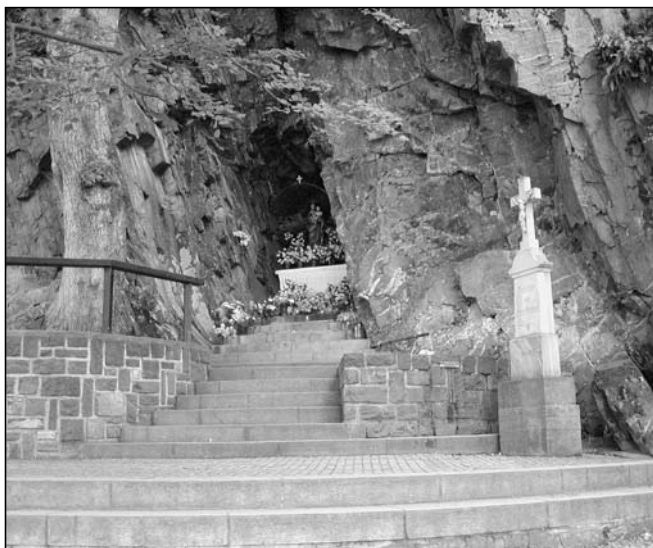
Dominikální vodní mlýn čp. 123 na řece Odře údajně existoval již ve 14. století a vedly k němu od nepaměti tři cesty, které byly označovány jako Mlýnice (Mujnica) od Spálova, od Klokočůvku (jako Monitz) a od Klokočova. První písemná zpráva o tomto mlýně je v urbáři z roku 1623, kdy měl trojí složení a patřila k němu rovněž pila a chovný rybník. V období 1906 - 1916 přeměnil majitel Jan Platter hrabě z Broelu mlýn na továrnu na umělá hnojiva. V období 1926 - 1945 byl posledním provozovatelem objektu ing. Josef Hanel, který jej využíval jako pilu; vodní kolo nahradil turbinou o výkonu 25 kW. Nyní slouží zachovaná protáhlá budova někdejší mlýnice a strojovny i s okolním areálem jako letní dětský tábor podniku Optimit Odry a.s.

Zaniklé pamětihodnosti

- bývalé **dřevěné vanové lázně** pro vodoléčbu, písemně doložené již v roce 1848 (Gut-Sponauer Badehaus), které dala postavit spálovská vrchnost (Mořic svobodný pán Závist z Osenic); léčil zde vrchnostenský lékař-ranhojič Laurenz Tichý (*1812, † 9. 4. 1882 Spálov); lázně stály v místě dnešního hotelu čp. 210 u areálu P. Marie ve Skále, byly zničeny požárem. Dnes hotel U Marie Skály.
- **bývalá hospoda** z roku 1852 na stejném místě; prvním hospodským byl Josef Böss, panský sluha a stolař ze spálovského zámku, rodák z Valašského Meziříčí.

Literatura

- Oderské hory 2/1947-48, Josef Šustek, Poutní místo „Skála P. Marie“ u Spálova
- Oderské vrchy 1-2/1991, 3-4/1992 foto v příloze, 3-4/1993 foto v příloze, 1-2/1997, 3-4/1997
- Spálov v minulosti a současnosti, Antonín Ondřej, Obec Spálov 2002

P. Marie ve Skále

1. jeskynní KAPLIČKA P. MARIE V SKÁLE (grotta)

v areálu poutního místa na pravém břehu Odry, parcela č. 1747/1

Areál 300 m východně od Spálovského mlýna rekonstruován v letech 1989 – 1992.

Jednotlivé objekty areálu:

- **torzo starého buku** lesního vpravo před jeskyní. Jeho koruna se ulomila v roce 1957 a zbylý pahýl stromu, jehož stáří se před poškozením odhadovalo na více než 400 let je chráněn kuželovou stříškou.
- vlastní **jeskyňka** ve skalní stěně s polychromovanou kamennou sochou P. Marie s jezulátkem na malém oltářku s krajovou přikrývkou s vyšíтым mariánským monogramem pod oblou plechovou stříškou s miniaturním křížkem. Socha pochází z kamenické dílny v obci Gurawa v Haliči. Jeskyňka je přístupná pětistupňovým schodištěm vedoucím z upravené polokruhové dlážděné terasy s kamennou zídkou a dřevěným zábradlím.
- **socha P. Marie** je opatřena nápisem Zůstaň matkou lidu svému. Nechala ji zhotovit majitelka tehdejšího hostince paní Marie Futschiková, rozená Bössová nedlouhou před rokem 1891.
- kamenná **kruhová kašna** s nádobkou (prý původní křtitelnice z roku 1619); ta pochází ze spálovského kostela sv. Jakuba Většího a má průměr 72 cm a výšku 34 cm. Do ní vtéká kovovou trubkou pramenitá voda, která je podle různých pověstí zázračně léčivá. Pramen byl upraven v roce 1990.
- reliéfní keramický prosklený **obraz** švédského vojáka a P. Marie s nápisem na stuze anděla Kdo se k Tobě vine, Maria, nikdy nezahyne od P. Cyrila Šímy z Heltína (50,5 x 63 cm). Obraz se nachází na skalní stěně vpravo od kříže.

Podle pověsti vzniklo ono poutní místo na základě zázračného uzdravení umírajícího švédského vojáka z konce třicetileté války v době švédských nájezdů (1642-1648), jenž se vroucně modlil k P. Marii za záchranu života a P. Marie ho vyslyšela. Voják se uzdravil pramenem vody, který vytrysknul z malé skalní jeskyňky.

Další pověst říká, že do jeskyňky pořídil mlynář ze Spálovského mlýna obraz Panny Marie, k němuž se chodil modlit jeho chromý pomocník, neboť docházka do kostela ve Spálově pro něj byla příliš obtížná. Spálovští farníci chtěli v letech 1732-1734 přenést obraz do nového kostela, avšak obraz třikrát zmizel a byl vždy znovu nalezen v jeskyňce, což bylo považováno za přání Bohorodičky, a tak byl ponechán trvale na původním místě a zbožní farníci se zavázali slibem, že budou každoročně o svátku Narození Panny Marie (8. září) putovat k P. Marii ve Skále.

2. žulový latinský KŘÍŽ MARIE JAHNOVÉ z roku 1929

ze světlé slezské žuly, parcela č. 1749/2

Věnovala Marie Jahnová z Klokočova, rozená Králová ze Spálova čp. 46. Kříž posvětil farář P. Oldřich Kyselák 8. září 1929 o pouti k P. Marii ve Skále.

- betonová podnož: 70x37 v: 45 cm
- celková výška kříže: 270 cm

3. žulový latinský KŘÍŽ FRIEDY STIXOVÉ z roku 1936

Kříž z hrubé slezské žuly označuje místo u dnešní chaty čp. 08 na parc. 2051/1 vlevo u cesty od Spálovského mlýna ke Spálovu.

Zde se dne 8. září 1936 při cestě na pouť za svým snoubencem zabila pádem z kola jedenadvacetiletá Frieda Stixová z Keprtovic (*1. 9. 1915).

- podnož z hrubých kamenů: 42 cm
- celková výška kříže: 170 cm
- rozpětí ramen kříže: 60 cm
- nápis s oválným rámečkem pro fotografii

*Hier Verunglückte/am 8. Sept. 1936/Frieda Stix
geb. 1.Sept. 1915 in Geppertsau*

*Auf der Pilgertfahrt zur Gottesmutter
mich der Herr zu sich/rief*

*(Zde 8. září 1936 přišla k neštěstí Frieda Stixová
narozená 1. září 1915 v Keprtovicích.*

Pán mne k sobě povolal z cesty na pouť k Matce Boží)

4. žulový latinský KODLŮV KŘÍŽ

Kříž se nachází na pravém břehu Odry vpravo u rozcestí silnic od Kločůvku na Spálov, vpravo Letní tábor Spálovský mlýn, a.s. Optimit Odry, na parcele 2054/1.

Podle pověsti nechal kříž postavit mlynář Kodl pro klid duše mlynářky zemřelé brzy po porodu; mlynářka se s pláčem zjevovala ve mlýně a kolébala své spící dítě.

Kříž byl posvěcen 12. září 1993 u příležitosti tradiční poutě k P. Marii ve Skále.

- dělená pískovcová podnož: (100x75 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 415 cm
- kovový korpus
- nástavec s poškozenou profilovanou kordonovou řimsou
- označení kamenictví **J. Dressel Troppau**
- volutový podstavec s profilovanou korunní řimsou
- reliéfní feston mezi volutovým zakončením
- prázdný výklenek s odsazeným oblým zaklenutím
- nápis na černé žulové desce

Pochválen buď/Ježíš Kristus

Opravu provedl Farní úřad Spálov/L.P. 1993

Vesnice původně lánového typu u silnice č. 478 a potoka Starec.

Kořeny Bělé sahají pravděpodobně do 1. poloviny 13. století, kdy tady vznikla slovanská osada; apelativní jméno je motivováno bělostí čisté vody Starobělského potoka.

První písemná zmínka pochází ze dne 25. června 1272 dle listiny olomouckého biskupa Bruna z Schauenburgu¹⁾, který tenkrát době udělil vsi Bělá (in villa de Bela) 30 lánů půdy za věrné služby bratřím Helmboldovi, Ottovi a Güntherovi z Velinu²⁾.

K 1. 3. 2001 měla obec 3 233 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

- **Badal Jan** (*26. 3. 1901, †28. 3. 1988 Poděbrady), lékař, kardiolog a bioklimatolog. Propagoval zavádění trvalé registrace meteorologických prvků na lázeňských místech a tlumení projevů meteorosenzitivity ho přivedlo k systematické práci v oboru humánní bioklimatologie. Byl průkopníkem výzkumu vlivu zevního prostředí na lidský organismus ve zdraví i v nemoci.
- **Stuchlý Karel, ThDr. a PhDr.**, (*2. 2. 1879, †18. 12. 1946 Odry), syn Karla a Johany, roz. Staňkové. Arcibiskupský rada, spirituál a katecheta, od roku 1889 student Collegia Germanica v Římě a pak tamtéž na Gregoriánské univerzitě, v Římě též vysvěcen 28. 10. 1905, od roku 1908 působil jako kaplan v Příboře a pak dlouhodobě jako spirituál řádových sester v nemocnici v Odrách.

Pamětihodnosti

- pozdně barokní farní **kostel sv. Jana Nepomuckého** z let 1776-1780, ÚSKP OV 714, parcela 1 st. Vysvěcen byl 14. června 1801 olomouckým arcibiskupem Antonínem Theodorem hrabětem Coloredo-Waldsee ke cti sv. Jana Nepomuckého a sv. Mikuláše.
- **obecná škola** z roku 1870 vpravo od kostela sv. Jana Nepomuckého, Blanická ulice, parcela 25/1
- jubilejní **vodárna císaře Františka Josefa I.** z roku 1900; vysvěcena 4. října 1900 (P. Fabián Gregárek)

Zaniklé pamětihodnosti

- **tvrz** na místě zvaném Zámčisko a poprvé uvedena 1476 v držení biskupského mana Jiřího Bučka z Bystřice; zanikla koncem 16. století a nezachovaly se žádné pozůstatky
- původní dřevěný pozdně gotický **kostel sv. Mikuláše** z 16. století zanikl v roce 1773; stál na místě dnešního hřbitova
- **vodní mlýn** z roku 1864 u čp. 113
- **vodní mlýn** z roku 1827 u čp. 137

Poznámky

¹⁾ Bruno ze Schauenburgu (* kolem 1205, †18. 2. 1281), syn Adolfa III. hraběte ze Schauenburgu -Holsteina a Adelheidy z Querfurthu, olomoucký biskup od 20. září 1245 a pozdější přední poradce krále Přemysla Otakara II. Po smrti krále Přemysla Otakara II. (†1278) byl pak jmenován Rudolfem I. Habsburským, císařem německým a hrabětem habsburským, správcem na severní Moravě. Zasloužil se o německé přistěhovalectví kolonizací biskupských držav. V Kroměříži nechal vybudovat chrám sv. Mořice, v němž je pohřben. Byl zakladatelem měst Mohelnice, Osoblahy, Brušperka a Moravské Ostravy.

²⁾ bratři Helmbold, Otto a Günther z Velinu patřili nepochybně ku šlechtické družině biskupa Bruna z Schauenburgu. Nic bližšího o nich nevíme, dokonce problematické je i místo jejich původu de Welyn.

Literatura

- POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry 1/1998
- Stará Bělá 1272-1918, Jiří Stibor, ÚMOB Stará Bělá 1997
- Stará Bělá od nejstarších dob po současnost, Emanuel Šindel, Stará Bělá 1972

1. poutní výklenková SKALNÍ KAPLIČKA STAROBĚLSKÉ LURDY (grotta) z roku 1929

Objekt v lese Studně se studánkou Sv. Voda vpravo od konce Chrobákovy ulice.

Přístup po lesní cestě vpravo od oplocení bývalé ozdravovny Vítkovických železáren (dnes čp. 90/225) až ku vysokému mostu a těsně před ním vlevo po svahu lesní stezkou kolem potůčku (místní okruh M 9642) až k dřevěnému můstku.

Výklenková kaplička je situována do umělé skalní stěny ve svahu vpravo nad lesním potůčkem. Orientace sever-jih; parcela 3755.

Informační tabule:

Starobělské Lurdy (studánka Sv. Voda)

Takto je nazýváno malebné místo s lesním pramenem a kapličkou, vybudovanou z vysokopecní strusky v zástinu bukového porostu na jižním okraji Bělského lesa.

Její založení je úzce spjato s nedalekým bývalým rehabilitačním ústavem Vítkovických železáren, nazvaným Rekonalescent, jež byl vybudován v roce 1900. Pacienti často navštěvovali blízký les. V roce 1913 jeden z nich, železárenský mistr Jan Vycpálek, při procházce lesem přišel na myšlenku vystavět na údolí potoka kapličku Panny Marie Lurdské jako výraz díky za to, že při nehodě ve Vítkovických železárnách nepřišel o život.

Svou myšlenku realizoval spolu s ostatními pacienty. V roce 1928 Vítkovické železářny daly přebudovat kapličku do dnešní podoby. Od roku 1929, s výjimkou okupace, se tu konaly májové pobožnosti. I když konání těchto pobožností bylo vázáno od padesátých let povolením úřadu pro církevní záležitosti, lidé kapličku navštěvovali stále ve větším počtu. Májové pobožnosti se dnes konají opět každým rokem na počátku května. Lidé však přicházejí ke kapličce a k lesnímu prameni po celý rok za modlitbou, ztišením i odpočinkem.

Zajištěno v spolupráci s Biskupstvím ostravsko-opavským.

Exteriér z vysokopecních struskových kamenů - umělá oblouková stěna z kamenů vysokopecní strusky s kamenným řeckým křížkem na vrcholu - hluboká nika levými, drobně mřížovanými dvířky.

- dvířka i kaplička jsou umístěny ve středu oblouku stěny
- před plochou z kamenné dlažby je vlastní studánka (šachtice s poklopem, ve které z trubky vytéká dnes již nepatrný pramínek vody)
- vpravo od oblouku kamenné stěny (ve svahu) je menší hliníkový latinský kříž s ozdobným zakončením ramen.
- celkem výška stěny: 325 cm

Interiér ve tvaru umělé jeskyně (grotta)

- nika se čtvrtkulovou konchou
- dva stupně s prostřením
- na horním stupni polychromovaná soška P. Marie Lurdské

2. vnitřní výklenková KAPLIČKA P. MARIE (poklona)

Výklenková kaplička ve zdi stodoly u čp. 36/256 (původní čp. 167/1) Ječmínkova ulice je situována v rožní zdi vpravo od vrat. Majitelé objektu od roku 1922 Václav a Hermína Kokešovi (původní čp. 167/1). Orientace sever-jih, parcela 1175/3.

V publikaci Jiřího Stibora Stará Bělá 1272 - 1918 (str. 165) je objekt chybně uveden jako Boží muka.

Exteriér s šedou oprýskanou fasádou

- cihlová zabudovaná konstrukce kapličky
- rovná čelní stěna (po střechu stodoly) s odsazením 15 cm od zdi stodoly
- celková výška v čelní stěně: 370 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- přední stěna s obloukovým zaklenutím
- boční stěny s obdélnými výklenky a barvotisky
- strop s válenou klenbou a kovovým závěsem pro světlo
- nízký zděný stánek s barvotiskem Srdce P. Marie
- na zadní stěně barvotisk Anděla strážce se dvěma dětmi

3. prostorová KAPLIČKA SV. KŘÍŽE z roku 1740

Barokní kapličku založil v oplocení zahrady čp. 237 vpravo u rozcestí Mitrovické a Správní ulice paskovský farník Tomáš Piskoř a 31. července 1740 vysvětil P. Matouš Karel Seidel¹⁾. Orientace jih-sever; parcela 1233 st.

Do roku 1890 byla umístěna na starobělské návsi; na nynější místo byla znovu postavena při stavbě nové cesty. V kapličce byly dříve umístěny staré sochy sv. Mikuláše a sv. Blažeje z hlavního oltáře bývalého kostela sv. Mikuláše; později byly vystaveny v aleji vedoucí ke kostelu.

Exteriér s bílou fasádou

- cihelná stavba s obdélným půdorysem a lichoběžným závěrem
- štítová stěna má oplechovanou profilovanou obvodovou římsu a dva dělené pilastry na společném soklu
- výplňové dveře v lomeném záklenku
- průzory v ozdobné mřížce
- střecha sedlová s půljehlanovým závěrem, bavorská krytina
- lichoběžník závěru s malým kruhovým větracím otvorem
- obdélný půdorys: 320x255/70 cm
- celková výška do štítu: 425 cm
- tympanon s obdélným prázdným výklenkem

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha s teracovou spárovanou dlažbou dřevěným stupínkem pod stánkem
- valená klenba s kovovým stropním závěsem
- lichoběžná zadní stěna se sádrovými reliéfy bust Ježíše a P. Marie
- prostřený dřevěný stánek pod dřevěným křížkem

Poznámky

¹⁾ Seidel Matouš Karel (*Moravská Třebová). Autor textu o posloupnosti dřívějších starobělských farářů; byl kaplanem katedrálního chrámu sv. Václava v Olomouci a na starobělské faře působil od 3. října 1735 do dubna 1749, pak se stal děkanem ve Velké Bystřici u Olomouce.

4. prostorová KAPLIČKA SV. JANA NEPOMUCKÉHO z doby před rokem 1730

Od Mitrovické ulice vede ke kapličce oboustranné schodiště s postranním trubkovým zábradlím; orientace jih-sever.

Barokní kapličku na svahu vpravo u čp. 197 na Mitrovické ulici založil podle pověsti P. Jiří Abraham Krsa¹⁾; parcela 34 st. Zasvětil ji sv. Janu Nepomuckému, což je v rozporu se skutečností, neboť Jan Nepomucký byl prohlášen svatým až v roce 1729. Pověst říká, že fara dostala dvakrát nevíтанou návštěvu od zbojníků pod vedením samotného Ondráše²⁾ a došlo tam dokonce i k přestřelce, při které kněz vystřelil z pušky. Nešťastnou náhodou zasáhl a zabil farského pacholka, a tak za pokání pak nechal postavit kapličku.

Exteriér se světležlutou fasádou

- cihlová stavba s šikmou korunní římsou
- štítová stěna s obvodovou šikmou oplechovanou římsou
- výplňové pravé dveře s neproskleným zamřížovaným průzorem v horní polovině, stlačený záklenek
- střecha sedlová s půljehlanovým závěrem
- krytina z pálených prejzů a hřebenáčů - okosený obdélný půdorys: 165x230 cm
- celková výška do štítu: 400 cm
- převýšený oplechovaný barokní tabulový štít s křídly
- tabulový tympanon s obdélným výklenkem

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha s keramickou spárovanou dlažbou
- valená klenba s kovovým závěsným okem - nízký zděný stánek
- na zadní stěně větší barbotisk sv. Jana Nepomuckého

Poznámky

¹⁾ P. Krsa Jiří Abraham (* Uherský Brod, †27.7. 1719 Stará Bělá); založil také nejstarší matriční knihu.

²⁾ Ondráš, vlastním jménem Ondřej Šebesta (*13. 11. 1680 Janovice, †28. 2. 1715 Sviadnov), syn fojta v Janovicích, slezský zbojník, kterého zabil jeho druh Juráš při zábavě v hospodě U matky Hedviky ve Sviadnově. Po smrti bylo jeho tělo rozčtvrceno a pak rozvěšeno na různých místech: před frýdeckým zámkem, ve Starém Městě, na Veselé a u lesa Hájek. Tehdejší majitel zámku hrabě Pražma prý dal později ostatky pohřbít na hřbitově u sv. Jošta Hospoda se dochovala na bývalém Horákově statku, který dnes užívají Hutní montáže Ostrava; malý šenk se dochoval i s kachlovými kamny.

5. nová prostorová KAPLIČKA P. MARIE KRÁLOVNY MÍRU OD RODINY VARECHOVY z roku 2001

Kaplička se nachází na pozemku manželů Varechových v Klečkově ulici v levém rohu zahrady u čp. 12, orientace východ-západ; parcela 3187/8.

Její dřevěné části včetně sochy P. Marie jsou od uměleckého řezbáře L. Boráka z Velkých Karlovic.

Exteriér s drásanou světlehnědou fasádou a horním dřevěným obložením

- stavba obdélného půdorysu s částečným dřevěným obložením
- boční stěny s vyššími ozdobně mřížovanými prosklenými okny
- sedlová střecha s krytinou z betonových tašek a hřebenačů v systému BRAMA má přední vyložení na dvou dřevěných sloupech s přesahem na pozednicích
- boční okapy s řetízkovými svody
- obdélný půdorys: 177x170 cm
- celková výška do štítu: 315 cm
- neúplný trojúhelníkový fronton v dřevěném obložení s dřevěným křížkem a nápisem na dřevěné desce
*Naší drahé Matce Panně Marii/jako projev naší vděčnosti a oddanosti/
rodina Varechova L.P. 2001*
- štítová stěna má volnou kovovou ozdobnou konstrukci pravých dveří

Interiér

- vnitřní prostor je oddělen velkou obdélnou skleněnou tabulí
- podlaha s keramickou spávanou dlažbou
- přibližně uprostřed velká dřevěná socha P. Marie s jezulátkem od uměleckého řezbáře **L. Boráka z Velkých Karlovic**

- valená klenba a přední stěna v hladké vápenné malbě - vnitřní stěny mají stejnou omítku jako stěny venkovní

V zadní stěně je bílý obdélník s horním obloukem vyplněným dřevěnou tabulkou s nápisem

*Královno míru oroduj za nás!
Auxilium christianorum,
ora pro nobis!/L.P. 2001
(Pomocnice křesťanů,
oroduj za nás!)*

6. nová HRANOLOVÁ BOŽÍ MUKA z roku 2002

Boží muka v zahradě čp. 1058/23 Dokoupilová ulice byla vystavěna na ploše zaniklého gruntu čp. 102; parcela 510/1.

Ve výklenku kaplice je umístěna polychromovaná soška P. Marie z východních Čech. Původní dřevěná soška neznámého původu byla v roce 1993 ukradena ze zdobeného výklenku v štítu stodoly tehdejšího statku čp. 102; byla patronkou rodu. V roce 1999 uložili potomci rodu Holainů do základu Boží muky opukové bloky z původní stavby statku a stavbu v letech 2001 - 2002 dokončili.

- betonová podnož: 85x80x15 cm
- celková výška: 370 cm
- soklík s břidlicovým obkladem
- hranolový podstavec se žlutou fasádou
- kaplice se žlutou fasádou a dřevěnou korunní římsou
- stanová střecha má dvojitou krytinu z pálených bobrovek
- výklenek kaplice se segmentový zaklenutím a pravými prosklenými dvířky

7. žulový latinský KŘÍŽ MARIE STAŇKOVÉ z roku 1905

Kříž stojí v zahradě čp. 28, roh ulice Ječmínkové a Hliněné; parcela 1192/2.

V roce 1941 byli majiteli této původní parcely 316/2 manželé Florián a Hermína Petrovští z čp. 15 (až do roku 1950).

- dělená pískovcová podnož: (120x115 cm) v: 20 cm
- celková výška kříže: 405 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- soklík s kamenickou firmou **Borucký Ostrava** - nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou a citačním biblickým nápisem¹⁾
Já jsem cesta,/pravda a život
- dedikační nápis na zadní části nástavce (téměř nečitelný)
Ke cti a slávě Boží/věnovala
/Staňková Marie ze Staré Bělé/1905
- podstavec s profilovanou korunní římsou, kovový držák
- obdélný výklenek podstavce s plastickou kovovou soškou P. Marie

Poznámka

¹⁾ evangelium sv. Jana 14.6

8. žulový latinský KŘÍŽ KARLA STUHLÉHO z roku 1912

V roce 1941 byli majiteli pozemku původní parcele 503/2 na Junácké ulici naproti čp. 94 (vedle Husova sboru) manželé Josef a Marie Stuchlí; parcela 1838/3.

- pískovcová podnož: (98x76 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 345 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- podstava s šikmým završením, kamenictví **A. Dobeš, Příbor**
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- mělký obdélný výklenek nástavce s nápisem
Můj Ježíši/milosrdenství
- zadní dedikační nápis na nástavci (málo čitelný)
*Bohu ke cti,/sobě a bližnímu/ku spáse/věnoval
Karel Stuchlý/+ 4. října 1912*

9. žulový latinský KŘÍŽ JANA ZHYBALE z roku 1879¹⁾

Kříž za kostelem sv. Jana Nepomuckého vlevo v Blanické ulici. Od roku 1879 je to majetek katolické fary na původní parcele 279/2, nyní parcela 2.

- dělená pískovcová podnož: (150x130 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 480 cm
- zlacený kovový korpus a titul **INRI**
- volutový nástavec s reliéfním festonem má poškozenou vyloženou profilovanou kordonovou římsu
- dedikační nápis na čelní stěně nástavce
Věno./Jana Zhybale/ze Světlova/+ v roce 1879
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- obdélný výklenek s kovovou zlacenou soškou P. Marie

Poznámka:

¹⁾ publikace Stará Bělá 1272-1918, Jiří Stibor, ÚMOB Stará Bělá 1997 (str. 165) je uvedena chybná datace 1897.

10. mramorový latinský centrální HŘBITOVNÍ KŘÍŽ

Hřbitov se nachází vlevo v Blanické ulici na parcele 39.

- odstupněná betonová podnož: (260x230 cm) v: 30 cm
- celková výška kříže: 465 cm
- kovový korpus
- odstupněný nástavec s vyloženou korunní římsou
- citační nápis na čelní stěně nástavce
***POCHVÁLEN BUĎ/JEŽÍŠ KRISTUS/AŽ
NA VĚKY/VĚKŮV. AMEN***

11. žulový latinský KŘÍŽ TEREZIE HOŘÍNKOVÉ z roku 1912

Objekt nad ulicí Na Popí v polích vlevo od čp. 19/181 v švestkové aleji proti oplocení zahrádkářské kolonie. V roce 1941 patřil pozemek na bývalé parcele 1183 manželům Josefu a Antonii Ševčíkovým; parcela 2152.

- zdvojená dělená pískovcová podnož: (150x135 cm) v: 18 cm
- celková výška kříže: 360 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- nástavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- obdélný výklenek nástavce s lomeným zaklenutím a bočními cvikly, přední nápis
Pozdraven/buď sv. kříži/naděje má jediná
- zadní dedikační nápis nástavce
***Nákladem/TEREZIE HOŘÍNKOVÉ/
ze Staré Bělé/1912***

12. mramorový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ SIKOROVÝCH z roku 1898

Kříž u oplocení zahrady čp. 50/63 vpravo v Povětronní ulici. Kříž stál původně v poli manželů Sikorových a vysvětil jej dne 28. srpna 1898 P. Fabián Gregárek. Teprve později byl přemístěn na dnešní místo; parcela 698/4. V roce 1941 byl majitelem pozemku původní parcele 62 Ladislav Nováček.

- dělená pískovcová podnož: (130x130cm) v:10 cm
- celková výška kříže: 410 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou, kovový držák a přední nápis

V kříži Krista/spása jistá

- zadní dedikační nápis na nástavci

*V jubilejním roce/1898 věnují/Josef a Jana Sikorovi
ze Staré Bělé*

- podstavec s kovovým reliéfem P. Marie v plochem výklenku

13. pískovcový barokní jetelový KŘÍŽ MANŽELŮ LIČKOVÝCH z roku 1869

Kříž vpravo na konci Klečkovy ulice stával původně na poli manželů Josefa a Františky Ličkových (původní parcela 688), a to dle 26. vydání speciální mapy 4060.

Po poškození byl opraven a poté přemístěn na dnešní místo a posvěcen 8. prosince 2001; parcela 3190/3.

- betonová plocha s obrubníky: (190x100 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 385 cm
- kamenný korpus s reliéfní svatozáří i titul **INRI**
- nástavec s volutovými rameny má vyloženou a profilovanou korunní římsu
- volutový podstavec s dolními i horními volutami, reliéfní feston v horní části
- čelní dedikační nápis na soklíku

Fundator/Josef Lička a Johana/Manželka jeho

- kamenný reliéf P. Marie Bolestné s reliéfní svatozáří na nástavci, na bocích reliéfy šestilistých růží
- zadní nápis na nástavci

*Není jiné cesty k vnitřnímu/pokoji/než jediné cesty
Kříže./ Jestliže rád/Kříž Poneseš on Tebe Ponese a
Přivede k žádoucím/Konci/1869*

- v dolní části kříže plamenný reliéf

14. žulový jetelový KŘÍŽ MANŽELŮ SÝKOROVÝCH z roku 1888

Ke kříži na Zadním poli, kóta 271 mnm, parcela 2556, vede přístupová cesta vlevo za pivnicí U Lesa na rozcestí Světlovské a Zálesní ulice v Proskovicích a na přejezdu přes potůček navazuje na okružní turistickou trasu Čm 9616.

V roce 1879 bydleli donátoři tohoto kříže, manželé František a Apolonie Sýkorovi, na selské usedlosti čp. 112. Roku 1941 byli majiteli pozemku původní parcely 906/2 manželé Karel a Marie Staňkovi z čp. 112.

Kříž má poškozené horní rameno a oddělené vodorovné břevno.

- dělená pískovcová podnož: (155x130 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 475 cm
- kovový korpus
- volutový nástavec s dolním reliéfním festonem má vyloženou profilovanou kordonovou římsu
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou a kovovým držákem
- kamenická firma **Heidrich Troppau** na odstupněném soklíku (1)
- přední citační biblický nápis na nástavci
*Chce-li kdo za mnou/
přijíti, zapři sebe sám,
vezmi kříž svůj/a následuj
mne!/Mat 11.16*
- zadní dedikační nápis nástavce
*Bohu ke cti a chvále/
a sobě ku spáse věnuje
František a Apolonie/
Sýkora/1888*
- podstavec s výklenkem a kovovým reliéfem P. Marie

15. pískovcový JETELOVÝ KŘÍŽ z roku 1761

Kříž u oplocení zahrady čp. 4 (rozcestí Proskovické a Starecké ulice); parcela 321.

Chráněná kulturní památka ÚSKP OV 2357 u původního čp. 115.

Dne 6. května 1739¹⁾ posvětil kříž při veřejném procesí P. Matouš Karel Seidel. Kříž na pravém břehu Starobělského potoka (Starec 3831) má zvýšené okraje jetelových ramen²⁾. V roce 1941 veřejný majetek na původní parcele 1301/24.

- podnož tvaru soklíku s členěným završením: (75x75 cm) v: 40 cm
- celková výška poškozeného kříže: 295 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- přední majuskulární písmena (v dělení pod vyhloubenými rameny překrytými korpusem)

H DNI/C.F.F./S.DCAFK/DPMIB/A.S./A MDCCLXI/

Poznámky

- ¹⁾ Jiří Stibor ve své publikaci Stará Bělá 1272 - 1918 uvádí na str.139, že kříž na dolním konci obce vysvětil P. Matouš Karel Seidel dne 6.5.1739, ale je to v rozporu s datem vzniku kříže na str. 165 (1761) a datem vzniku podle Státního seznamu nemovitých kulturních památek města Ostravy str. 17 (1761) i s glyptickým letopočtem na čelní straně kříže.
- ²⁾ umístění ukřížovaných paží korpusu i jejich překrývání dolních vnitřních nároží jetelových ramen svědčí o poloze nepůvodní; je to rovněž zjevné i s překrytí písmen nápisu týž korpusem. Zeskokování v polovině zadní části kříže svědčí o chybějící dolní části vyhloubení; původní kříž byl asi vyšší.

16. pískovcová PLASTIKA BOŽSKÉHO SRDCE PÁNĚ OD GABRIELY TEPLÁRKOVÉ z roku 1915

Tento pomník u parkoviště před farou čp. 134/130 na parcele 5 (původně 533) dala u rybníka v roce 1915 vystavět místo bývalého dřevěného kříže na původní parcele 533 paní Gabriela Teplárková ze staré fary čp. 146. Sochu v nadživotní velikosti provedl pražský sochař František Novák. Dne 16. listopadu 1915 ji vysvětil P. Ostrčilík ze sv. Hostýna za účasti více než 2000 osob.

- betonová podnož: (150x130 cm) v:10 cm
- celková výška plastiky: 405 cm
- vlastní socha Ježíše Krista s dítětem s ratolestí vpravo u nohou
- podstavec s členěnou vyloženou profilovanou korunní římsou a majuskulárním nápisem

POKOJ VÁM!

- na prsou sochy reliéfní srdce s malým řeckým křížkem

17. štítová MALBA SV. FLORIÁNA z roku 1872

Nápis i malba v imitovaném výklenku byly renovovány v roce 1999 na štítě stodoly u čp. 10 vpravo na Ječmínkové ulici; parcela 1215.

A.D./1872/CORR/1999

Stará Ves nad Ondřejnicí

okres Frýdek-Místek

Velká zemědělská obec na obou březích říčky Ondřejnice.

Byla založena pravděpodobně v roce 1267 biskupem Brunem ze Schauenburgu pod názvem Brunswerde.

K 1. 3. 2001 měla Stará Ves n. Ondř. 2 110 obyvatel.

Místní části

Košatka

Rodáci a osobnosti

- **Filip Josef** (*25. 2. 1877 ve Skotnici u Příbora, †24. 4. 1946), řídící učitel
Zakladatel obecní kroniky, kterou vedl v letech 1921-1938. Za okupace byla kronika zabavena a pisatel zatčen. V období 1912-1946 organizoval a dirigoval pěvecký soubor Národní jednoty.
- **Růža Dušan** (*24. 7. 1929, †21. 2. 1989), československý házenkář, hráč Dukly Praha
Reprezentant v dresu ATK a několik let působil jako kapitán národního mužstva. Držitel stříbrných medailí na mistrovství světa v mezinárodní házené v r. 1958 ve Švédsku a v r. 1961 v Rumunsku a bronzové medaile v r. 1955, držitel bronzové medaile z mistrovství světa v házené o sedmi hráčích v r. 1954 ve Švédsku. V r. 1967 vítěz v týmu Dukly Praha v PMEZ. Působil i v Reykjavíku jako trenér národního mužstva Islandu.
- **Štětka Oldřich František** (*22. 12. 1897 v Lipníku nad Bečvou, †1971), spoluzakladatel divadelního spolku Svornost.
Režisér divadelních her Exulanti, Muzikantská Liduška a další. Od r. 1938 spolupracovník Československého rozhlasu v Ostravě.

Pamětihodnosti

- renesanční čtyřkřídlý dvoupatrový **zámek** z let 1560 – 1570 za lenního pána Jaroše Syrakovského z Pěrkova (†1570). Fasády s figurálními sgrafity, valbová střecha a představená kvadratická věž. Objekt dokončil jeho syn Ctibor Syrakovský z Pěrkova, nejvyšší písař markrabství moravského. ÚSKP FM¹⁾ 715, parcela 88.
- přírodně krajinářský **zámecký park** založený v 19. století, zachovalý zbytek 0,5 ha původní rozlohy
ÚSKP FM 715, parcely 75, 76, 89, 90/1, 91, 92 a 93
- renesanční farní **kostel sv. Jana Křtitele** z let. 1587 – 1589, vysvěcen 28. 4. 1590, parcela 44.
Na věži byl ještě v 19. století kohout, upomínka na luterány.
ÚSKP FM 716, parcela 4
- **fara** čp. 10, jádro z r. 1600, přestavba z let 1760 a 1809 – 1810, ÚSKP FM 716a, parcela 9

Zaniklé pamětihodnosti

- **kaplička sv. Salvátora** u cesty do Petřvaldu (vpravo za rozcestím ke Košatce). Je vyznačena na speciální mapě 4160 1:75 000
- **větrný mlýn** bez bližšího označení typu a místa. Uvádí jej Václav Burian v Československé etnografii, roč. VI/1958, číslo 3 (str. 314, okres Ostrava)
- **vodní mlýn**, který stával na pravém břehu Ondřejnice poblíž zámku

Poznámka

¹⁾ ÚSKP FM - Ústřední seznam kulturních památek okresu Frýdek-Místek

Staroveský zámek

Sgrafita vstupní věže

1. výklenková KAPLIČKA SV. JANA A PAVLA (poklona)

Zděná stavba vpravo v ulici Na drahách proti čp. 154 u oplocení čp. 86 na parcele 381. Orientace stavby je jih-sever.

Exteriér s bílou fasádou

- cihlová stavba obdélného půdorysu s třístrannou členitou korunní římsou
- sedlová střecha s krytinou pálených prejzů a hřebenáčů
- přední štítová stěna s nikou se segmentovým záklenkem
- dřevěná, děleně prosklená pravá dvířka
- boční stěny s členitou korunní římsou
- rovná zadní štítová stěna s reliéfním kruhem s christogramem **IHS**¹⁾
- obdélný půdorys: 200x115 cm
- celková výška ve štítu: 400 cm
- štít s tympanonem s prázdným obdélným výklenkem a s okapovou stříškou s krytinou z pálených plochých falcovek

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha s kamennou dlažbou
- valená klenba s kruhovým štukovým nezřetelným vzorem
- boční stěny se dvěma orámovanými štukovými nezřetelnými vzory (asi růžice)
- zadní stěna niky se štukovým rámem a zarámovaným obrazem sv. Václava²⁾ (atributy červený praporec, červená knížecí čapka, bílá kožešinová pelerina, ratolest)

Poznámky

¹⁾ IHS, Iesus hominum salvator (Ježíš spasitel lidstva)

²⁾ informace o zasvěcení této poklony a postavy svatého na barvotisku od faráře P. Víta Zatloukala

2. výklenková KAPLIČKA SV. VENDELÍNA (poklona)

Cihlová kaplička na Sakrovci vpravo u rozcestí Hluboké a Sakrovecké ulice (proti čp.272)¹⁾; orientace jz-sv, parcela 1714/1.

V roce 1907 byl do kapličky zakoupen obraz na plechu za asi 250 zlatých, údajně od akademického malíře.

Exteriér s bílou fasádou

- obdélný půdorys: 220x125 cm
- celková výška ve štítu: 440 cm
- cihlová stavba s třístrannou korunní římsou
- sedlová střecha s krytinou pálených falcovek a hřebenáčů
- štítová stěna s okapnou stříškou s krytinou z dvojitých falcovek, obdélný výklenek s kovovým ozdobným mřížováním
- převýšený štít s cihlovou krytinou a prázdným tympanonem
- zadní rovná štítová stěna

Interiér v hladké vápenné malbě

- malý prostřený stánek s polychromovanou soškou P. Marie

Poznámka

- ¹⁾ na předním habru je plechová tabulka s vyraženým textem
Poutní/návrší U kaple/Dukla Stará Ves/Sakrovec

3. pískovcový latinský KŘÍŽ ROSALIE LEDNICKÉ z roku 1865

Objekt vlevo na začátku Brušperské ulice u oplocení zahrady čp. 67 na hranici k.ú. Brušperk; parcela 720. Kříž dala zhotovit svobodná Rosalie Lednická z čp. 63 jako náhradu za zteřelý dřevěný kříž.

- dělená podnož: (155x120cm) v: 10 cm
- celková výška kříže: 485 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- nástavec s volutovými rameny a vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- reliéf P. Marie Bolestné s nimbem na čelní stěně nástavce
- volutový podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- reliéfní symboly umučení Ježíše Krista:
- kopí (probodení boku) a hrací kostky (losování o roucho)
- třtina s hubkou (občerstvení s octem a žlučí)
- ruka (Ahasverův políček)¹⁾ a důtky (bičování)
- lucerna a pochodně (osvětlení při snímání s kříže a uložení do hrobu)
- kladivo (přibíjení na kříž) a kleště (snímání z kříže)

- ¹⁾ Ahasver (věčný Žid), který podle pověsti udeřil Krista do tváře a pobídl ho k pochodu. Ježíš mu odpověděl slovy: „Já už jdu, ty však zůstaneš až se opět vrátím!“ Ahasver tak věčně putuje světem jako symbol utrpení lidstva.

4. pískovcový jetelový KŘÍŽ ROSALIE LEDNICKÉ z roku 1865

Kříž na louce Františka Hložanky z čp. 62 ze Staré Vsi vlevo u Ondřejnice (jižně od býv. horního mlýna čp. 431) nechala zhotovit svobodná Rosalie Lednická z čp. 63 náhradou za původní sešlý kříž dřevěný; parcela 777.

Dle odborného posouzení Národního památkového ústavu Ostrava (NPÚ) pochází tento kříž z 2. poloviny 18. století. Jde o kvalitní umělecko-řemeslnou práci. NPÚ Ostrava v roce 2002 schválil restaurování a pootočení kříže o 180° (mimo podnože a soklíku). Jednotlivé části kříže jsou tím zřetelně jsou odděleny (sokl, nástavec, profilovaná kordonová římsa, podstavec a profilovaná korunní římsa, vlastní kříž).

- dělená podnož: (150x120 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 460 cm
- kamenný korpus a titul **JNKŽ**
- nástavec s volutovými rameny a vyloženou kordonovou římsou
- reliéf P. Marie Bolestné na čelní stěně nástavce
- na bocích mezi dolní a horní volutou pojednány reliéfní ratolesti s pětistlouhými růžemi
- volutový podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou, kovový držák
- čelní stěna podstavce je ozdobena reliéfním festonem
- patka kříže má tři reliéfními hořícími srdci

5. žulový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ SÝKOROVÝCH z roku 1862

Objekt vpravo u Brušperské ulice (u Javorkova dubu) u zahrady čp. 40 na parcele 1373.

- podnož: (100x85cm) v: 20 cm
- celková výška kříže: 430 cm
- litinový korpus
- soklík (1) s označením kamenické firmy **Bořucký Ostrava**
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- nápis na čelní stěně nástavce
Pochválen buď/Pan Ježíš!
- zadní dedikační nápis na nástavci
*Tento kříž postaven jest ke/cti a chvále Boží od manželů
Josefa a Johanny/Sýkorových/v říjnu roku 1892*
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- mělký obdélný výklenek v čelní stěně podstavce s reliéfní kovovou soškou P. Marie Bolestné

6. tesaný DŘEVĚNÝ KŘÍŽ

Kříž z hrubých polen na bříze vpravo nad svahem nové silnice do Krmelína za křižovatkou na Brušperk je situován na místě, kde při původní cestě stál kříž kamenný; je označen na speciální mapě č. 4160 - Nový Jičín; parcela č. 1347/5.

7. mramorový latinský KŘÍŽ SOUROZENCŮ VYDLIČKOVÝCH z roku 1908

Kříž z roku 1908 vpravo v ulici Farní naproti faře čp. 10.

Dle staroveského faráře P. Víta Zatloukala vydal panu Valentinu Vydličkovi generální vikář olomouckého konsistoria Dr.C. Wisnar dne 18. května 1908 povolení k posvěcení tohoto kříže (v latině).

Vě farní kronice je také dále psáno, že Valentin Vydlička daroval 500 K na nový mramorový kříž u fary v místech, kde stával kříž dřevěný; parcela 51.

- dělená pískovcová podnož: (175x175cm) v: 12 cm
- celková výška kříže: 460 cm
- litinový korpus a titul **INRI**
- soklík (1) s označením kamenické firmy **Bořucký Ostrava**
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- v čelní stěně nástavce je připevněna mramorová deska, která má biblický nápis

*Chce-li kdo za mnou přijíti,/zapři sebe sám,/vezmi kříž
svůj/a následuj mne!/Mat 16.24*

- dedikační nápis na zadní stěně nástavce
*Věnován od Valentina Vydličky/a jeho sestry Rosalie.
Postaven v červnu/L.P. 1908*
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou

8. dřevěný MISIJNÍ KŘÍŽ z roku 1938

Kříž u pravé strany věže kostela sv. Jana Křtitele (parcela 3) má odstupněná zaoblená ramena i horní svislé břevno.

- betonový soklík: (70x55cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 490 cm
- ramena s majuskulním nápisem
MISIE L.P. 1938

9. pískovcový JETELOVÝ KŘÍŽ

Kříž za kostelem sv. Jana Křtitele (bývalý hřbitovní kříž) na parcele 3 pochází zřejmě z 2. poloviny 18. století podle provedení obdobného kříže na polích vlevo u Ondřejnice.

Podle staroveského faráře P. Víta Zatloukala bylo povolení k posvěcení (v latině) vydáno 20. srpna 1862. Povolení vydal soudobý představený a první sekretář olomoucké konsistoře Czernoch.

- dělená podnož: (225x190cm) v: 7 cm
- celková výška kříže: 515 cm
- kamenný korpus a titul
- nástavec s volutovými rameny a profilovanou kordonovou římsou, na čelní stěně reliéf P. Marie Bolestné
- na bocích volutových ramen nástavce jsou pojednány reliéfní ratolesti s pětilistou růží
- volutový podstavec s profilovanou korunní římsou
- čelní stěna podstavce je nahoře opatřena reliéfním festonem
- na čele patky jsou tři reliéfní hořící srdce

10. kovový LATINSKÝ KŘÍŽ

Kříž vpravo v ulici K pálení v zahradě čp. 241 na parcele 1953 je obklopen čtyřmi hraničními kameny.

- pískovcová podnož: (110x110 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže s šikmou podpěrou: 355 cm
- kovový korpus a titul
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou a písmeny **IHS**

11. dřevěný HŘBITOVNÍ KŘÍŽ

Kříž na hřbitově vlevo v lesíku u Staroveské silnice na parcele 1936/1.

- latinský kříž vlevo od obřadní síně s šikmým zakončením ramen i horního svislého břevna
- celková výška kříže: 400 cm

Studénka

okres Nový Jičín

Nejmladší město okresu Nový Jičín, které vzniklo spojením obcí Butovice a Studénka v r. 1959.

Studénka od svého založení v 15. století (před r. 1436) byla českou zemědělskou obcí. Od 19. století postupně přibývaly průmyslové podniky (vápenka, parní cihelna, pila, palírna lihu, cukrovar, parní mlýn) a stala se železniční křižovatkou.

K 1. 3. 2001 měla Studénka 3 091 obyvatel (bez Butovic a Nové Horky).

Místní části:

Butovice

Nová Horka

Pamětihodnosti

- renesanční **starý zámek** z r. 1567, rozšířen v r. 1637, ÚSKP NJ 8-3992, parcela 1
- barokní jednopatrový **nový zámek** z let 1749 – 1750, dnes mj. Vagonářské muzeum, parcela 5 a 6 ÚSKP NJ 8-3992
- **zámecký park** ze sklonku 19. století, parcela 2
- **vstupní brána** do zámeckého parku s dřevěnou nástavbou krytou šindelem, parcela 2
- novobarokní **farní kostel** sv. Bartoloměje z let 1874 – 1880, parcela 229
- **fara** čp. 95 z 18. století v Družstevní ulici, parcela 380
- **obecná škola** čp. 88 z r. 1886 v Družstevní ulici, parcela 243
- holandský **větrný mlýn** čp. 196 v Městské ulici (kóta 273.2 mnm), původně otáčivá kuželová střecha, ve druhé polovině 20. století přestavěn na obytnou budovu, ÚSKP NJ 8 - 1684, parcela 2094

Rodáci a osobnosti

- **Böhm Jan** (*15. 8. 1824, †24. 2. 1909 Hrabýň)
Vlastenecký kněz, hrabyňský farář, připomínáný básníkem Petrem Bezručem v básni Hrabýň ve Slezských písních. Jeho rázná povaha se projevila už v roce 1848, kdy se jako mladík se skupinou kamarádů ze Studénky vypravil bojovat proti Vídni. Svými kázáními povzbuzoval národní uvědomění hlučínských Čechů.
- **kardinál František Tomášek** (*30. 6. 1899, †4. 8. 1992 Praha)
Od r. 1937 doktor teologie, v r. 1949 tajně jmenován papežem Piem XII. světícím olomouckým biskupem. Zatčen v r. 1950 a internován v želivském klášteře na Vysočině, propuštěn v r. 1954. V r. 1965 jmenován apoštolským administrátorem pražské arcidiecéze po arcibiskupovi Josefu Beranovi, který musel opustit Prahu. V r. 1977 jej papež Pavel VI. svou bulou jmenoval kardinálem a posléze pražským arcibiskupem.

1. malá VÝKLENKOVÁ KAPLIČKA (kamenná poklona)

Objekt s prázdným výklenkem vlevo u chodníku ze dne 1. 7. 1942 před kostelem sv. Bartoloměje, parcela 230.

Orientace: východ-západ

- šířka v úrovni terénu: 160 cm
- celková výška: 165 cm

2. prostorová KAPLIČKA MANŽELŮ ŘEPLÍNSKÝCH z roku 1775

Stavba na Panské ulici u oplocení zahrady čp. 265 na parcele 12 je vlastnictvím města Studénky, byla restaurována v roce 2003.

Orientace: jih-sever

Exteriér s růžovou fasádou

- cihlová stavba s profilovanou zelenou korunní římsou
- štítová stěna s reliéfním aliačním znakem Františka Jindřicha Jana Řeplínského z Berečka¹⁾ a jeho manželky Walburgy Terezie Kotulínské z Kotulína
- výplňové dvoukřídlové dveře, zárubně a stlačený záklenek
- průzory v horní polovině křídel s dřevěnou ozdobnou mříží
- štítová okapná stříška s krytinou dvojité bobrovy
- boční stěny s kruhovými prosklenými okénky (2)
- sedlová střecha s námětky a polojehlanovým závěrem
- eternitová krytina (vč. hřebenáčů)
- obdélný půdorys s lichoběžným závěrem (360x388/82)
- lichoběžný závěr: (a 388 cm, b 138 cm, c 132 cm)
- celková výška ve štítu: 545 cm

Interiér ve žluté barvě hladké omítky (bez stánku)

- betonová podlaha
- rovný strop nad členitou obvodovou římsou
- na zadní stěně závěru dřevěný kříž (bílý korpus a titul)

¹⁾ František Jindřich Řeplínský z Berečka a na Bravanticích a Studénce (*11. 7. 1728, †30. 1. 1774), syn Františka Jindřicha Řeplínského z Berečka a Antonie Josefy Czelestyové z Celestínu, jeho třetí ženy, původem z italsko-belgického rodu.

3. prostorová KAPLIČKA P. MARIE z roku 1872

Objekt naproti Dělnickému domu, ulice 2. května v zahradě čp. 260 na parcele 358, pozemek manželů Bohdana a Drahomíry Maráčkových ve Studénce, ulice 2. května čp. 4 (renovace 2004).

Exteriér ve světležluté fasádě

- cihlová stavba s předními krajními pilastry (bez patky)
- štítová stěna, ve štítu reliéf P. Marie s jezulátkem
- výplňové pravé rovné dveře v segmentovém záklenku
- prosklený průzor v horní polovině dveří, prosklený světlík
- oplechovaný štít s dřevěným vrcholovým křížkem
- boční stěny s prosklenými okénky v obloukovém záklenku
- půlkruhový závěr se střední svislou lizénou s rytým letopočtem 1872 nahoře
- oplechovaná sedlová střecha s půlkuželovým závěrem
- obdélný půdorys s půlkruhovým závěrem (340x240/120 cm)
- celková výška ve štítu: 430 cm

Interiér v hladké vápenné malbě (bez stánku)

- betonová podlaha
- válená klenba stropu
- triumfální oblouk před apsidou závěru

4. prostorová KAPLIČKA SV. KŘÍŽE

Objekt za statkem (ZEMSPOL Studénka, as), přístupný z Družstevní ulice a její odbočky ke statku na parcele 291. Orientace západ-východ, dvě vzrostlé lípy.

Exteriér s šedou fasádou

- zděná stavba s oblým odstupněným nárožím
- obvodová profilovaná korunní římsa
- čelní stěna se segmentově zaklenutým vstupem
- segmentově zaklenuté výplňové pravé dveře
- lištovaný otevřený průzor v horní části dveří mírně přesazený
- přední štít s kovovým jetelovým křížkem
- tympanon s okapnou stříškou s krytinou pálených falcovek
- boční stěny s neprosklenými a zamřížovanými otvory (2)
- rovná zadní štítová stěna
- sedlová střecha s krytinou pálených falcovek a hřebenačů
- obdélný půdorys: 310x350 cm
- celková výška ve štítu: 445 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- podlaha se spárovanou kamennou dlažbou
- zděný stánek s dřevěnými zbytky podstavce a nástavce
- spodní část s ozdobně orámovaným reliéfem **IHS**
- střední část s vyřezávaným eucharistickým kalichem a hostií
- modrý strop ve tvaru české placky
- na stěně závěru je litinový křížek, korpus a titul **INRI**

5. žulový latinský REKTORŮV KŘÍŽ

Křovím polozakrytý objekt za obcí vpravo u silnice k Bravanticím (U Rektorového) s trigonometrickým bodem 273 mnm na parcele 2112.

Název vychází s označení v základní mapě ČR 15-43-22 U Rektorového (1:10 000)

- podnož: (100x100 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 295 cm
- kamenný titul **INRI**
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- podstavec má mělký výklenek s litinovým reliéfem P. Marie

6. žulový jetelový THIELŮV KŘÍŽ z roku 1936

Objekt v polích za koncem Městské ulice (kóta 264 mnm); parcela 2107.

- podnož: (115x80 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 295 cm
- litinový korpus
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- biblický nápis na čelní stěně podstavce
Ich bin der Weg,/die Wahrheit/und das Leben/(Job 14,6)
(Já jsem cesta, pravda a život)
- dedikační nápis na zadní stěně podstavce
Winzenz Thiel/1936

7. kovový latinský HŘBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1907

Objekt na hřbitově za kostelem sv. Bartoloměje na parcele 225.

- pískovcová podnož s šikmým završením: (100x100 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 415 cm
- kovový korpus
- pískovcová podstava s rytým letopočtem **1907** na zadní stěně
- pískovcový podstavec s členitým završením a postranními sedlovými výstupky s věžičkami
- kamenická firma **A. Dobeš**, Příbor na pískovcovém soklíku
- biblický nápis v čelním obdélném výklenku nástavce
Já jsem vzkříšení i život,/kdo věří ve mne,
byť i umřel/živ bude

8. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ

Objekt vpravo u schodiště ke kostelu sv. Bartoloměje na parcele 2313/1.

V roce 2001 byla provedena oprava a horní a dolní části patky kříže byly staženy kovovými obručemi. Litinové sošky byly natřeny zlatou barvou.

- dělená podnož do svahu: (190x190 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 585 cm
- kamenný korpus a titul **JNKŽ**
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou s žebrovým středním motivem
- podstava s kamenickou firmou **T. Krhovjak/kamenický mistr/Zášová**
- obdélné výklenky nástavce s litinovými soškami:
 - v čelním výklenku P. Marie
 - v pravém výklenku sv. Metoděj
 - v levém výklenku sv. Cyril
- čelní část podstavce s reliéfním kalichem v ratolestech

9. litinový JETELOVÝ KŘÍŽ

Objekt vlevo na Družstevní ulici ve svahu před základní školou čp. 88 na parcele 278 je částečně zakrytý větvemi dvou vzrostlých bříz.

- vysoká betonová podnož do svahu: (115x110 cm) v: 65 cm
- celková výška kříže: 455 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- pískovcový podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou s kovovým držákem

10. kovový latinský FIGALŮV KŘÍŽ z roku 1900

Objekt vlevo na Družstevní ulici u čp. 82 na parcele 261/2.

- pískovcová dělená podnož do svahu: (165x150 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 440 cm
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- soklík s označením kamenictví **K. Lichtblau, Příbor**
- nápis v hloubeném bílém obdélníku čelní stěny nástavce
Ježíš Kristus/Bůh-člověk/žije, kraluje, vládne/1900
- reliéfní kruh s eucharistickým kalichem v ratolestech ve vyhloubeném obdélníku čelní stěny

11. žulový JEHLANČITÝ KŘÍŽ

Objekt vpravo na Daroňově ulici u zahrady čp. 21 (U Volného) na parc. 2331/1.

Horní část kříže včetně štítkové korunní římsy je novější, původní část byla za válečných událostí zničena.

- pískovcová podnož: (90x90 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 355 cm
- žlutý kovový korpus a titul **INRI**
- pískovcový nástavec s vyloženou štítkovou korunní římsou
- obdélný výklenek nástavce se žlutou soškou P. Marie
- plastický reliéfní andělek putti v předním štítku římsy
- vlastní kříž a patka s okosenými hranami

12. pískovcový latinský KŘÍŽ MANŽELŮ FABIANOVÝCH z roku 1841

Objekt vlevo na ulici 2. května u čp. 431 na parc. 895. ÚSKP NJ 8-4081

- dělená podnož: (160x155cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 545 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
- komolý podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- po obvodu nástavce obdélná prohloubení s obloukovým završením
- vpředu polychromovaná soška P. Marie Bolestné na oblaku
- vlevo polychromovaná soška sv. Jana Nepomuckého
- vpravo polychromovaná soška Terezie z Avily
- na zadní stěně chronogram **1841**
*Ke Ctí a ChWaLe/Boží/DaL postaWi/tento s. Kříž
Jan Fabian/s geho Man: Te/rezIV s tohoto/grVntV*
- nad pásem listů eucharistický ověnčený reliéf **IHS**
- na patce vlastního kříže reliéf lebký

13. pískovcový JETELOVÝ KŘÍŽ

Kříž vpravo na Družstevní ulici proti čp. 694 u skupiny smrků na parcele 2313/1.

- dělená podnož: (120x120 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 340 cm
- kovový zlacený korpus
- nástavec s reliéfní litinovou plastikou P. Marie v mělkém obdélném výklenku
- odstupněný podstavec s šikmou profilovanou korunní římsou
- dolní část podstavce se svislými sedlovými výstupky s jehlancovým završením v čelní a postranních stěnách

Suchdol nad Odrou

okres Nový Jičín

Původně česká zemědělská osada, po tatarském vpádu r. 1241 osazena německými kolonizátory.

Název obce vznikl od tamní suché půdy – Suchý dol (Zauchenthal).

Od r. 1917 měštýs na levém břehu Odry podél potoka.

K 1. 3. 2001 měl Suchdol nad Odrou 2 344 obyvatel.

Místní části

Kletné

Rodáci a osobnosti

- **Martin Schneider** (? v čp. 87 – †1673), legendární postava, zasloužil se o uchování odkazu Jednoty v Suchdole, tajně vyučoval mládež podle Komenského katechismu, za což byl několikrát trestán.
- **Nitschmann David** (*18. 12. 1695, †8. 10. 1772 Betlehem, Pensylvánie)
Byl prvním biskupem obnovené Jednoty bratrské. Do Kunvaldu se přistěhoval v roce 1706, v roce 1725 jej opustil a odstěhoval se stejně jako mnoho dalších do Ochranova. Podnikl pak řadu misijních cest po celém světě. V roce 1740 se vydal na svou poslední misijní cestu do Pensylvánie, kde také zemřel.
- **Vita Vilém A.** (Wilhelm Wita) (*5. 5. 1846, †8. 8. 1919 Vídeň)
Malíř, působil ve Vídni, vystavoval v Paříži.
- **Weigel Stefan** (*25. 12. 1848, †13. 3. 1924)
Muzejní pracovník, soukromý vydavatel, vlastivědný pracovník, četnický strážmistr. Většinu svého života se zabýval různorodou vlastivědnou prací. Podařilo se mu zachránit a zaznamenat mnoho z kulturního dědictví obyvatel Kravařska. Jeho hlavním zájmem byla geologie a mineralogie. Patřil rovněž k průkopníkům archeologie na Kravařsku, zabýval se rovněž etnografií.
- **Vincourek Josef** (*23. 1. 1900, †20. 11. 1976 Praha)
V období 1938 – 1945 šéf opery ve Slovenském národním divadle, v l. 1945 – 1948 dirigent České filharmonie, 1958 – 1963 šéf opery Státního divadla v Košicích. V l. 1928 – 1945 také pedagog na Hudební a dramatické akademii v Bratislavě.

Pamětihodnosti

- pozdně renesanční farní **kostel Nejsvětější Trojice** z r. 1605, věž z r. 1614
ÚSKP NJ 8-1686, parcela 30
- barokní **fara** čp. 164 a 389 z r. 1730, kterou projektoval vídeňský stavitel Johann Lucas Hildebrandt
ÚSKP NJ 8-1687, parcely 32 a 33
- **kostel** církve evangelické z r. 1858
- **kamenný hraničník** z r. 1740, který vytyčoval hranice kunínského panství
- **Horní a Dolní dvůr**, lidová architektura
- **rychtářství**, torzo původní suchdolské rychty pod katolickým kostelem, lidová architektura
- **hrobka** rodiny stavitele a podnikatele ing. Schittenhelma na evangelickém hřbitově z r. 1909
- **socha císaře Josefa II.** před budovou muzea, litinový odlitek blanenských železáren
- **busta J. A. Komenského** před školou od akad. sochaře Ant. Chromka

Zaniklé pamětihodnosti

- **větrný mlýn** asi 2 300 m západně od obce na kótě 276 mnm vlevo od silnice do Mankovic (proti Hospůdce)
- **větrný mlýn** asi 600 m severovýchodně od obce na kótě 286
- **větrný mlýn** asi 600 m severovýchodně od obce vlevo od silnice do Hladkých Životic
- rychtářská lípa zvaná **Lípa Komenského**, v obvodu měla 7 m. Stála do r. 1979 pod katolickým kostelem
- stará **bratrská škola**, dům čp. 162 pod katolickým kostelem. Zbourána v r. 1989
- **domovní kaple** u čp. 146, zanikla v 70. letech 20. stol.

1. dřevěný MISIJNÍ KŘÍŽ z roku 1924

Kříž vpravo u podvěží chrámu Nejsvětější Trojice; parcela 31.
Poprvé byl zde vztyčen roku 1754

- celková výška kříže: 445 cm
- rozpětí ramen: 125 cm
- uprostřed ramen kříže kovová trnová koruna
- letopočty na ramenech, vlevo **1924**, vpravo **2001**

2. pískovcový latinský centrální HŘBITOVNÍ KŘÍŽ

Kříž na hřbitově u chrámu Nejsvětější Trojice na parcele 31.

- dělená podnož: (110x110 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 320 cm
- kamenný korpus a titul
- nástavec s vyloženou profilovanou konkávní kordonovou římsou
- nízký podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- nápis na mramorové desce nástavce
Já jsem/vzkříšení/a život.

Svinov

Město Ostrava, městský obvod Svinov

Obec založil velehradský cisterciácký klášter v období 1240 – 1265, k němuž patřila až do husitských válek. Na jejím založení se podíleli hlavně němečtí kolonisté (název Schonebrunne je poprvé uveden v konfirmační listině krále Přemysla Otakara II. z r. 1270 (CDM III, 370). Německý název Schönbrunn - Krásná studánka - však nelze objasnit).

Obec se rozkládá na levém břehu Odry a po obou stranách jejího přítoku Porubky (u levého břehu Malá strana a u břehu pravého Velká strana). Dne 13. 11. 1936 byl Svinov povýšen na město. Dnes je Svinov městským obvodem města Ostravy, ke které byl připojen 19. května 1957.

K 1. 3. 2001 měl Svinov 4 536 obyvatel.

Rodáci a osobnosti

Celerýn Oldřich (*11. 3. 1928, †30. 1. 1973 Brno), český herec, člen Státního divadla v Brně.

Pamětihodnosti

- farní **kostel Krista Krále** z r. 1929 se secesními rysy, Bílovecká ulice, parcela 1.
- **Husův sbor** ve Stanislavského ulici z r. 1924, parcela 51
- hřbitovní kaple, parcela 1928

Zaniklé pamětihodnosti

- **kaple sv. Jana a Pavla** u obecné školy, zbourána v r. 1929

Farní kostel Krista Krále

1. výklenková KAPLIČKA SV. FLORIÁNA ze 17. století

Chátrající zděná stavba stojí u rozcestí ulic V Dubí a F. a A. Ryšových na parcele byla postavena jako díkůvzdání za uhašení požáru. Původně v ní byla cenná řezbářská soška sv. Floriána, byla však po roce 1945 odcizena. Orientace objektu je západ-východ.

Exteriér s šedobílou fasádou

- čelní štítová stěna s prázdnou obdélnou nikou
- sedlová střecha s krytinou z dvojitých pálených bobrovek a hřebenačů
- obdélný půdorys: 145x110 cm
- celková výška do štítu: 235 cm

Interiér v hladké vápenné omítce (bez vybavení)

- valená klenba

2. mramorový latinský HŘBITOVNÍ KŘÍŽ z roku 1913

Centrální kříž stojí na parcele 1927 a nechalo jej postavit zastupitelstvo obce v době výstavby hřbitova.

- dělená pískovcová podnož: (220x190 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 490 cm
- kamenný korpus a titul **INRI**
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- majuskulární nápis na čelní stěně nástavce

Odpočinutí lehké/dej zemřelým,/Ó Pane!

- majuskulární nápis na zadní stěně nástavce

Postaven/nákladem obce Svinova/léta Páně 1913

3. žulový jetelový OBECNÍ KŘÍŽ z roku 1904

Kříž vlevo u oplocení zahrady čp. 800 v Polanecké ulici; parcela 3080/2

- podnož: (135x120 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 475 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- nástavec s okosenými rohy a vyloženou profilovanou kordonovou římsou, kovový držák
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- soklík (1) s označením kamenictví **Bořucký Ostrava**
- nápis na čelní stěně nástavce

V tomto/znamení/zvůčizš!

- obdélný výklenek podstavce s reliéfní soškou P. Marie
- postranní svislé sedlové výběžky s věžičkovým završením na dolní části podstavce

4. žulový jetelový KŘÍŽ RODINY HIRNCZIRSOVÝCH z roku 1888

Kříž u kostela Krista Krále vpravo v Bílovecké ulici; parcela 1.

- dělená podnož, okosené horní hrany: (145x145 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 490 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- podstavec (2) s kovovým držákem a vyloženou šikmou korunní římsou
- soklík (2), biblický citát na čelní straně

*Já jsem cesta, /pravda i život.
/Sv. Jan XIV, VI 6*

- nápis na čelní straně nástavce
*Kristus žije, /Kristus kraluje,
/Kristus vítězí*
- nápis na zadní straně nástavce
*Errichtet von der
/Familie/Hirnczirs/1888*
- postranní svislé sedlové výběžky s jehlancovým završením na podstavci

Vítovka

Okres Nový Jičín - Místní část města Odry

Čistě zemědělská osada, která byla založena na dominikálních (panských) pozemcích oderským Johannem Karlem Gottliebem, říšským hrabětem Lichnowským v r. 1766 a nazývána Werdenberg po oderském hraběti Werdenbergovi, tehdy měla 24 domků a hostinec.

Původně to byla osada obce Tošovice, v r. 1868 se stala samostatnou obcí a až do r. 1949 se nazývala česky Vítberk. Od 1. ledna 1963 je připojena k Odrám. Na přelomu 19. a 20. století to byla čistě německá obec se 171 obyvateli.

K 1. 3. 2001 měla Vítovka 123 obyvatel.

Pamětihodnosti

- návesní **kaple Anděla Strážce** z r. 1886

Kaple Anděla Strážce (kresba Petr Lelek)

1. obnovená hranolová FISCHEROVA BOŽÍ MUKA z roku 1995

Objekt z teracového betonu se nachází za obcí u křižovatky silnic na Heřmanice a Vlkovice vlevo od silnice u samoty Říčánkových; parcela 2257.

Původní Boží muka (Materle) byla postavena někdy v období 1930-1939 a v kaplici byl obrázek a soška P. Marie s jezulátkem (dle vzpomínek Elfrídy Říčánkové z Vítovky čp. 21). Postavil je zednický mistr Alois Fischer z čp. 28 (bydlel zde do odsunu německých obyvatel v roce 1946) jako na památku na tragedii, která se mu přihodila v zaměstnání a se kterou se nemohl vypořádat ve svém svědomí. Tato nešťastná příhoda se udála na stavbě, kdy parta zedníků odešla na oběd; poslední z nich chtěl ještě před obědem vypustit z karbovny hašené vápno do jámy, ale na mokré hlině sklouznul a do jámy spadl. Když nebožáka chlapi vytáhli, byl již doslova uvařený a z některých částí těla mu opadávalo maso. Zchátralá Boží muka poté opravil v roce 1998 Milan Konrád starší z Vítovky s organizační pomocí člena Historicko-vlastivědného spolku v Odrách Františka Eliáše; vysvěcení proběhlo 1. října 1998 za deštivého počasí. Místo pro původní Boží muka nebylo vybráno náhodně, neboť se jednalo o díkůvzdání za odchod švédských vojsk z našeho kraje v roce 1650 (konec třicetileté války).

- podnož z kamenů: v úrovni terénu
- celková výška Božích muk: 230 cm
- kaplice s šikmou korunní římsou a kamenným křížkem
- obdélná nika s dřevěnými pravými dvířky, pletivovou ochranou a dřevěným vnitřním proskleným rámem
- barvotisk P. Marie s jezulátkem na zadní stěně

2. mramorový ŠÍPOVÝ KŘÍŽ z roku 1922

Kříž vlevo u silnice v zahrádce čp. 8 a 16 je v podstatě památník (Gedenkmal) padlých občanů obce v 1. světové válce; parcela 2408.

- betonová podnož: (125x70 cm) v úrovni terénu
- celková výška kříže: 315 cm
- kovový korpus a plechový titul **INRI**
- odstupněný soklík (1) se šikmým završením a letopočtem **1922** na zadní straně, označení kamenictví **Ertelt Odrau** (švabach)
- soklík (2) s nápisem vztahujícím se k památníku padlých občanů na nástavci (švabach)
- nástavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- podstavec v úrovni odsazeného vyššího štítu korunní římsy
- nápis na soklíku

***Gewidmet den im Weltkriege / 1914-1918
gefallenen Söhnen unserer Gemeinde
Ehre ihrem Abdenken!***

*(Věnováno padlým synům naší obce
ve světové válce 1914-1918.*

Čest jejich památce!)

3. pískovcový latinský kříž MANŽELŮ SCHENKOVÝCH z roku 1875

Kříž u transformátoru vpravo v dolní části obce u točny autobusu ČD; parcela 2489.

- dělená podnož: (160x135 cm) v: 15 cm
- celková výška kříže: 490 cm
- kovový korpus a titul **INRI**
- volutový nástavec s vyloženou profilovanou kordonovou římsou
Ža reliéfním festonem mezi volutami
- podstavec s vyloženou profilovanou korunní římsou
- nápis na čelní stěně nástavce
Gelobt sei/Jesus Christus!
- zadní dedikační nápis na nástavci
Errichtet durch/Johan u Magdalena/Schenk/1875
- obdélný výklenek podstavce s odsazeným obloukovým završením
a litinovou reliéfní soškou P. Marie, kovový držák

4. žulový ŠÍPOVÝ KŘÍŽ

vpravo u silnice k Tošovicím (na hranici k.ú.), parcela 2261/1

- pískovcová podnož s okosenou hranou (do svahu) š: 135 cm, v: 10 cm
- pískovcová podstava (1) s okosenou hranou (do svahu) (125x95 cm), v 23 cm
- celková výška kříže 330 cm
- nástavec s mělkým obdélným rámkem s lomeným obloukem
a postranními cvikly má nápis
Durch seine Wunden sind wir geheilt worden
(*Přes Tvou bolest budeme spaseni*)

Dolní Vražné

okres Nový Jičín

Menší, původně česká zemědělská moravská obec, na rozdíl od sousední slezské obce Horní Vražné. Od 15. století německá obec s českou menšinou (původně Velké Vražné), rozkládající se po obou březích potoka Vražný (Vražěnka), dříve též Koňský potok.

Je možné, že název obce pochází ze staročeského vrah (nepřítel).

Na přelomu 19. a 20. století to byla již téměř čistě německá obec (Groß Petersdorf am Roßbach) s 513 obyvateli. Od 1. ledna 1963 byla připojena k Odrám, dnes je částí Vražného. V roce 1995 sloučena s obcí Horní Vražné, společný název Vražné.

K 1. 3. 2001 měla obec Vražné (Horní i Dolní) 123 obyvatel.

Pamětihodnosti

- barokní kostel sv. Petra a Pavla z r. 1799, parcela 1
- fara čp. 152 z roku 1785, parcela 3/2

Socha sv. Jana Nepomuckého

1. prostorová KAPLIČKA P. MARIE z roku 1859

v oplocení zahrady statku čp. 154. Orientace sever-jih, parcela 658. Název je odvozen od sošky P. Marie v interiéru¹⁾

Exteriér s bílou fasádou

- cihlová stavba s profilovanou obvodovou římsou
- kovová mříž před dvoukřídlovými výplňovými dveřmi
- u dveří kámen s letopočtem **1859** a písmeny JO Oco
- boční stěny s děleně prosklenými obdélnými okny
- sedlová střecha s námetky a krytinou z falcovek
- obdélný půdorys do svahu: 305x455 cm
- čelní štítová stěna v: 295 cm

Interiér v hladké vápenné malbě

- čtverečková betonová podlaha
- rovný strop
- stánek na kovových kulatých sloupcích
- na zadní stěně kovový ozdobný kříž s korpusem
- na pravé boční stěně kovová kroupenka

Poznámky

¹⁾ Vlastivěda moravská, okres novojičínský, Brno 1933 uvádí na str. 153 název kaple sv. Jana Nepomuckého z 18. století.

2. výklenková KAPLIČKA SV. ALOISE GONZAGY (poklona)

Objekt se nachází na návsi uprostřed vzrostlého stromoví, parcela 399.

- kamenitá podnož v: 105 cm
- celková výška: 235 cm
- ve štítu reliéfní řecký křížek a nápis
Sv. Aloisi, oroduj za nás

Interiér

- polychromovaná soška sv. Aloise s kovovým štítkem
*S. Alois Gonzaga, řeholník * 1568, † 1691 Patron Mantovy, mládeže, studujících*
- malý kovový svícen a tištěný nápis

Tento pomníček, zasvěcený sv. Aloisovi připomíná tragickou událost ze dne 7. 11. 1945

kdy na blízké křižovatce u tehdejšího hasičského skladiště zahynuli při výbuchu nálože nalezene u tam stojícího tanku čtyři malí chlapci, občané obce

*Vražné Alois Vyroubal * 29. 7. 1934 z čp. 8*

*Vladimír Vrablík * 25. 5. 1934 z čp. 198*

*Emil Vrablík * 1. 12. 1936 z čp. 198*

*Bruno Bayer * 3. 2. 1935 z čp. 10*

3. pískovcová barokní SOCHA SV. JANA NEPOMUCKÉHO z roku 1708¹⁾

na rozcestí k Odrám u čp. 11

Dochované zbytky polychromování a zlacení sochy.

Kulturní památka ÚSKP NJ 8-2115, parcela 394.

- odstupněná kamenitá podnož (290x240 cm) v: 50 cm
- celková výška plastiky: 420 cm
- chronogram **1708** na čelní straně v obdélném rokajovém volutovém rámku s horní čtyřlístou rozetou

S.

Ioannes

NepoMVCene

InterCeDe

pro nobIs

(Sv. Jene Nepomucký, oroduj za nás)

- chronogram **1708** na zadní straně

DIVo Ioanni

Voto

et sIngVLarI

VeneratIone

ereXI

CoMes a Witten

(Božímu Janovi s prosbou a obzvláštní uctivostí věnuje hrabě Witten)

- na andílkově křídle téměř setřelý letopočet **1754**

Poznámky

¹⁾ V publikaci Kulturní památky okresu Nový Jičín 1996 je na str. 254 datován vznik sochy na padesátá léta 18. století.

4. žulový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1948

na rozcestí k Hynčicím u čp. 192, parcela 910/12.

Kříž byl věnován na památku tragické události na tomto místě dne 7. listopadu 1945 (viz poklona sv. Aloise).

- podnož: (72x44cm) v: 40 cm
- celková výška kříže: 245 cm
- nápis na čelní stěně

POCHVÁLEN BUĎ

PAN JEŽÍŠ

KRISTUS!

- dedikační nápis na zadní stěně

Věnuje lidová organizace

LP 1948

5. pískovcový obecní jetelový BUCHWITZŮV KŘÍŽ z roku 1807

Objekt před kostelem sv. Petra a Pavla, parcela 953/1.
ÚSKP NJ 8-4078.

- dělená podnož s předním pískovcovým schůdkem (155x125 cm) v 15 cm
- celková výška kříže v 535 cm
- na čelní straně reliéf P. Marie Bolestné a rytý letopočet **1807**
- vzadu rytý rám s konkávními rohy a nápisem

*Errichtet
von Lorentz
Buchwitz
und den Gemeinden Heizendorh
u. Klein Petersdorf
(Pořídil Lorentz Buchwitz a obce Hynčice
a Horní Vražné)*

- na patce s členitým završením plamenný reliéf (dole)
a latinská zkratka **IHS** v ratolestech (nahore)
- pod korpusem zvonečkový reliéf a hloubené stupňovité rýhování

6. pískovcový LATINSKÝ KŘÍŽ z roku 1843

Objekt za kostelem sv. Petra a Pavla, parcela 953/1

- dělená podnož (144x145 cm) v 20 cm
- celková výška kříže v 630 cm
- reliéf srdce v ratolestech vinné révy a obilných klasů na čelní straně a boční železná svora spojující podstavec
- reliéfní tyč s hubkou a kopí na přední straně, atributy umučení Krista

Boží muka v Bernarticích nad Odrou, směrem na Hůrku

Seznam použité literatury

- Atributy, Ludvík Skružný, Čelákovice 1966
Atributy světců, Dr. Rudolf Pfeleiderer, UNICORNIS Praha 1992
Brušperk a okolí, Občanská beseda v Brušperku, Olomouc 1869
Československý biografický slovník, ACADEMIA Praha 1992
Dějiny města a soudního okresu Odry, Anton Rolleder, Steyer 1903 (překlad Město Odry 2002)
Dějiny Ostravy, Jaroslav Bakala a kol., SFINGA Ostrava 1993
Dřevěné kostely a kaple Moravy a Slezska, Jaromír Polášek, AGAVE Český Těšín 2001
Encyklopedie bible, 1-2. svazek, Gemimi Bratislava 1992
Historický místopis Moravy a Slezska 1848-1960, úvodní svazek, PROFIL Ostrava 1967
Historický místopis Moravy a Slezska 1848-1960, sv. XIV (UP Olomouc 1995)
Historický místopis Moravy a Slezska 1848-1960, sv. XV (UP Olomouc 2000)
Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku II, dr. František Spurný, CSc. a kol., SVOBODA Praha 1983
Hudební místopis Severomoravského kraje, Vladimír Gregor, PROFIL Ostrava 1987
Kuhländchen, unvergessene Heimat, Fridolin Scholz, 1998
Kuhländler Kapellenbuch, Fritz Eichler, Odertor-Verlag für Schrifttum aus den Ostsudetenland, Heidelberg 1964
Kulturní místopis Novojičínska, Miloslav Baláš, Vlastivědný ústav NJ, 1967
Kulturní památky okresu Nový Jičín, Marcela Gavendová a kol., OÚ Nový Jičín 1996
Lexikon české šlechty I-III, Jan Halada, AKROPOLIS Praha 1994
Literární toulky Moravou, Vladimír Kovařík, Albatros Praha 1985
Malá československá encyklopedie, díl I-VI, Encyklopedický institut ČSAV Praha 1984-1987
Malý lexikon obcí České republiky, ČSÚ Praha 1999
Masarykův naučný slovník, díl I-VII, Československý kompas Praha 1925-1933
Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, Karel Kuča, 1.-5. díl, LIBRI Praha 1996-2003
Místopis obcí okresu Nový Jičín, 1. svazek, kol., Okresní úřad Nový Jičín a Státní okresní archiv Nový Jičín 1996
Místopis obcí okresu Nový Jičín, 2. svazek, kol., Okresní úřad Nový Jičín a Státní okresní archiv Nový Jičín 1998
Modrá krev, Petr Mašek, Mladá fronta, Praha 1999
Moravské Kravaňsko, Josef Mňuk a spol., Příbor 1898
Ostravsko - chráněná území ČR, Hana Weissmannová a kolektiv, Praha 2004
Ottův slovník naučný, díl I-XXVI, Praha 1888-1907
POODŘÍ, časopis obyvatel horní Odry
Příběh drobných památek (Od nezájmu k fascinaci), Tomáš Hájek, Irena Bukačová, edice Krajina domova, Česká komora architektů a Společnost pro krajinu 2001
Rok se svatými, Vera Schaubert a Hanns Michael Schindler, Kostelní Vydří 1994
Sborník k základům genealogie, Rudolf Melichar a kol., ZK ROH Tesla Stražnice, Praha
Slovník svatých, Donald Attwater, PAPHYRUS Vimperk 1993
Staromoravští rodové, Josef Pilnáček, Brno 1972
Šlechtická sídla na Novojičínsku, Jiří Tichánek a Zdeněk Šerý, Opava 2003
Umělecké památky Moravy a Slezska, Bohumil Samek, ACADEMIA Praha 1994 (1. a 2. svazek)
Velká encyklopedie měst a obcí ČR, ing. Josef Augustin, ARBOR Sokolov 2001
Větrné mlýny na Moravě a ve Slezsku, Václav Burian, Olomouc 1965
Vlastivěda moravská, Okres novojičínský, Dr. Václav Severa, Brno 1933
Vlastivěda moravská, Příborský okres, Ferdinand Pokorný, Brno 1917
Vlastivědné sborníky okresu Nový Jičín
Zeměpisný lexikon ČR, Obce a sídla A-M a N-Ž, ACADEMIA Praha 1991
Zeměpisný lexikon ČR, Vodní toky a nádrže, ACADEMIA Praha 1984
-

Opomíjené klenoty
Drobné sakrální stavby v Poodří
Bořivoj Teichmann

Edice POODŘÍ
Vydala: Společnost přátel Poodří v roce 2004
Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar
Tisk: Tiskárna V Dubí spol. s r.o., Ostrava
Foto: Bořivoj Teichmann, Radim Jarošek, Petr Lelek, Petr Bill
Ilustrace: Petr Lelek, Radim Jarošek
Vydání první.